

XXI LUKU.

Jupakka hra Collinsin kosinnan johdosta oli täten jokseenkin lopussa, ja Elizabeth sai siitä enää kärsiä vain äitinsä hellittämättömien pistelyjen kautta. Mitä kosijaan itseensä tulee, niin *hän* ei ilmaissut tunteitaan paremmin tai huonommin salatulla harmilla eikä edes välttelemällä Elizabethia, vaan erinomaisen kankealla käytössävyyllä ja juhlallisella vaikenemisella. Kaiken huomaavaisuutensa hän tämän kohtalokkaan päivän iltapuolella omisti perheen vieraalle nti Lucasille, jonka kärsivällinen kohteliaisuus häntä kuunnellessaan oli kuin palsamia hänen haavoitetulle sydämelleen ja kenties yhtä hyväntekevää myöskin Elizabethille itselleen, joka täten säästy kaikelta huomiolta.

Seuraavakaan päivä ei tuonut lääkitystä rva Bennetin pahantuulisuuteen eikä heikoille hermoille. Hra Collins oli jatkuvasti loukatun ylpeä. Elizabeth oli toivonut, että kosija rukkaset saatuaan katkaisisi vierailunsa, mutta se ei näyttänyt kuuluvan hra Collinsin suunnitelmiin. Hän oli alun pitäen päättänyt lähteä vasta lauantaina, ja lauantaina hän aikoi lähteäkin.

Aamiaisen jälkeen tytöt lähtivät kävelemään Merytoniin tiedustellakseen, joko hra Wickham oli palannut, ja myönteisessä tapauksessa säälitelläkseen hänen poissaoloaan Netherfieldin tanssiaisista. Hra Wickham *oli* palannut, itse asiassa hän sattui yhdyttämään heidät tulliportilla ja saattoi heitä heidän tätinsä luo, missä hän jatkuvasti vastaanotti surkutteluja ja ilmaisi oman mielihaikeutensa tapauksen johdosta. Elizabethille hän kuitenkin yksityisesti tunnusti, että hänen poisjäämisensä oli ollut vapaaehtoinen.

"Mitä lähemmäksi juhla joutui", hän sanoi, "sitä selkeämmin rupesin tuntemaan, että minun oli parempi olla tapaamatta herra Darcya. Oleskelu samassa huoneessa ja samassa seurassa tuntikausia yhtäpäätä olisi käynyt yli voimieni ja olisi kenties aiheuttanut kohtauksia, jotka olisivat olleet tukalia muillekin kuin minulle itselleni."

Elizabeth antoi hyväksyvän tunnustuksensa hänen pidättyväisyydestään; ja heillä oli hyvä tilaisuus keskustella asiasta ja lausua toisilleen kohteliaisuuksia, kun Wickham ja eräs toinen upseeri saattoivat neitokset kotiin Longbourniin, jolloin ensinmainittu käveli Elizabethin rinnalla ja puheli miltei yksinomaan hänen kanssaan. Tästä kohteliaisuudesta oli Elizabethille mielestään kahdenkinlaista etua; se tyydytti hänen omaa mielihaluaan, ja häntä ilahdutti saadessaan esitellä uljaan kavaljeerinsa vanhemmilleenkin.

Kohta heidän kotia tultuaan toi lähetti kirjeen nti Bennetille; se oli Netherfieldistä ja avattiin tietysti oitis. Kuoresta tuli esiin pieni ja siro, tiiviisti kokoontaitettu kirjelappu

täynnä naisen hienoa, joustavaa käsialaa. Elizabeth näki sisarensa ilmeen omituisesti muuttuvan hänen sitä lukiessaan ja että hän erityisen kauan viipyi joidenkin lauseiden kohdalla. Jane tointui kuitenkin pian entiselleen ja työntäen kirjeen poveensa koetti tavallisella hilpeydellään ottaa osaa yleiseen puheenpitoon; mutta Elizabeth tunsi huolestumista sisarensa takia eikä enää malttanut kuin toisella korvalla kuunnella hra Wickhamin kohteliaisuuksia. Kohta kun vieraat olivat poistuneet, sai Janen katse hänen seuraamaan tätä yläkertaan. Heidän tultua yhteiseen makuuhuoneeseensa otti Jane kirjeen jälleen esiin ja sanoi:

"Tämä on Caroline Bingleyltä; mitä hän siinä kertoo, on hämmästyttänyt minua hyvin suuresti. Koko perhe on kai juuri tähän aikaan lähtenyt Netherfieldistä Lontooseen aikomatta enää lainkaan palata tänne takaisin. Kuulehan mitä hän sanoo."

Hän luki ääneen ensimmäisen lauseen, jossa ilmoitettiin perheen juuri päättäneen seurata hra Bingleytä pääkaupunkiin, minne he toivoivat ennättävänsä syömään päivällistä hra Hurstin omistamassa talossa Grosvenor-kadun varrella. Seuraava lause oli näin kuuluva: "Enpä voi väittää, että minulla olisi ikävä kääntää selkäni Hertfordshirelle muuten kuin että sen kautta on erottava sinusta, rakkahin ystäväni; mutta toivokaamme, että jolloinkin tulevaisuudessa pääsemme jälleen yhteen nauttimaan toistemme seurasta; ja sillävälin koettakaamme lievittää suruamme ja kaipaustamme ahkeralla kirjeenvaihdolla. Minä luotan siihen, ettet sinä tässä suhteessa tule laiminlyömään toivomustani." Noita pöyhkeileviä sanoja Elizabeth kuunteli epäilevästi, sillä hänestä ne eivät tuntuneet suoralta puheelta. Mutta vaikka seurueen lähtö olikin näin äkillinen, ei hänen mielestään ollut aihetta siitä hätäytyä; sisarten poissaolo oli hänelle itselleen pikemminkin mieleen, eikähän mikään estänyt hra Bingleytä itseään palaamasta pian takaisin ja tekemästä tosiksi ilmeiset aikeensa Janeen nähden.

Mutta tämä toivo sammui äkisti, kun Jane jatkoi lukemistaan.

"Kun veljeni lähti eilen matkaan, luuli hän ennättävänsä toimittaa asiansa Lontoossa kolmessa tai neljässä päivässä; mutta me olemme varmat, ettei niin käy, ja että kun Charles kerran on päässyt mukaan Lontoon humuun, ei hän tule siitä niinkään helposti irtautumaan, jonka vuoksi olemme päättäneet mekin seurata häntä sinne, jotta hänen ei tarvitse viettää joutilaita hetkiään yksin ikävässä hotellissa. Monet tuttavistani ovat jo palanneet maalta pääkaupunkiin; ja minä toivoisin halusta, että sinäkin, rakkahin ystävä, olisit siellä joukossamme, mutta sehän ei toki käyne päinsä, vai kuinka? Toivotan sinulle iloista joulunaikaa Hertfordshiressa, ja etteivät täkäläiset keikarinne suinkaan antaisi sinun tuntea mielihaikeutta niiden kolmen kavaljeerin kadottamisesta, jotka me nyt ryöstämme sinulta."

"Käyhän tästä selvästi ilmi", lisäsi Jane suruissaan, "että herra Bingley ei aiokaan palata tänne enää koko talvena."

"Ainoastaan se käy selvästi ilmi, että hänen sisarensa ei toivoisi sitä."

"Kuinka sinä sellaista päättelet? Senhän täytyy olla hänen oma päätöksensä — onhan hän tekojensa herra. Mutta sinä et vielä tiedä *kaikkea*. Minä tahdon lukea sinulle erään lauseen, joka erityisesti tekee minulle kipeätä. En tahdo salata sinulta mitään." Ja hän luki edelleen värjävin äänin:

"Herra Darcy on hyvin kärsimätön tapaamaan jälleen sisartansa; ja totta puhuakseni, me *kaikkikin* olemme miltei yhtä kärsimättömät siinä suhteessa. En voi tosiaankaan uskoakaan, että Georgiana Darcylla olisi vertaansa kauneudessa, sirossa käytöksessä ja kaikissa hienoissa naistaidoissa; ja Louisan ja minun kiintymystä häneen lujittaa salainen toivo, että kenties piankin tulemme yhdistetyksi häneen vielä läheisimmillä siteillä. En muista, olenko ennen virkkanut sinulle mitään ajatuksistani tästä asiasta, mutta tunnen, etten voi lähteä täältä uskoutumatta kokonaan sinulle, armahin ystäväni. Veljeni on jo ennenkin suuresti ihailnut neiti Darcya; nyt hänelle tulee tilaisuutta seurustella hänen kanssaan entistä enemmän ja tuttavallisessa kotipiirissä; Georgianan omaiset toivovat heidän avioliittoansa yhtä hartaasti kuin mekin; enkä usko, että sisarellinen puolueellisuus johtaa minut harhaan väittäessäni, että Charles kykenee valloittamaan minkä naisen sydämen hän vain tahtoo. Kaikki asianhaarat siis puolustavat tätä liittoa eivätkä mitkään seikat vastusta sitä; olenko siis väärässä, rakkahin Jane, kun lausun toivovani tuon tapauksen toteutumista, joka lupaa onnea niin monelle?"

"Mitä sinä *tästä* sanot, rakas Lizzy?" kysyi Jane. "Eikö kaikki ole sanottu kyllin suoraan? Eikö siitä käy päivän selvästi ilmi, ettei Caroline odota eikä toivo minua kälykseen; että hän on aivan vakuutettu veljensä välinpitämättömyydestä minun suhteeni; ja että jos hän on aavistanut minun tunteitani hänen veljeään kohtaan, niin hän tahtoo tässä mitä hienotunteisimmin varoittaa minua toivomasta turhia? Voiko mitään muuta päätelläkään?"

"Miksi ei voisi; minä ainakin ajattelen aivan toisin. Tahdotko kuulla?"

"Mitä hartaimmin!"

"Sanon sen sinulle lyhyesti. Neiti Bingley on huomannut veljensä rakastuneen sinuun, mutta hän toivoo neiti Darcya kälykseen. Siinä mielessä hän seuraa häntä Lontooseen, jossa hän tahtoo pidättää häntä niin kauan kuin suinkin ja toimia koko ajan sinua vastaan, kunnes saa veljensä mielen käännetyksi pois sinusta."

Jane pudisti päätään.

"Ihan totta, Jane, sinun pitää uskoa minua. Ei kukaan, joka on nähnyt teidät yhdessä, voi epäilläkään herra Bingleyn tunteita sinua kohtaan; ei ainakaan hänen sisarensa, siitä olen varma, sillä mikään pölkkyä hän ei ole. Jos hän olisi itse puoleksikin niin suuresti rakastunut herra Darcyyn, niin hän olisi jo tilannut hääpukunsa valmiiksi. Mutta juttu on tämä: me emme ole kyllin ylhäiset emmekä varakkaat kelvataksemme heidän rinnalleen; ja neiti Bingley on sitä halukkaampi naittamaan veljensä neiti Darcyn kanssa, koska hän toivoo, että yhden sisarusparin avioliitto raivaa tietä toisellekin ja että hän itse pääsee lyömään neiti Bourghin laudalta. Mutta ethän sinä, rakkahin Jane, voi vakavissasi kuvitella, että herra Bingley sen takia pitäisi sinusta vähemmän, että hänen sisarensa ihailee neiti Darcya; nähtiinhän, minkälaiset jäähyväiset hän sinulta otti viime tiistaina."

"Jos kumpikin ajattelisimme samalla tapaa neiti Bingleystä", vastasi Jane, "niin yhtyisin täydestä sydämestäni sinun mielipiteeseesi, ja minun olisi paljon helpompi olla. Mutta minä tiedän, että sinun perustelusi on väärä. Carolinen on mahdoton pettää tahallaan ketään; ja minun ainoa toivoni on, että hän on itse pettynyt huomioissaan."

"Se on oikein. Onnellisempaa ajatusta et olisi voinut saadakaan, koska et kerta ota lohtua minun ajatuksestani; usko vain kaikin mokomin, että hän itse on pettynyt ja arvostelee asioita sen vuoksi väärin. Sinä olet siten osoittanut hänelle kaikkea oikeutta ja kohtuutta, eikä sinun tarvitse enää hätäillä ja harmitella yhtään."

"Mutta, rakas sisko, voinko minä olla onnellinen, vaikka minua rakastaisikin mies, jonka kaikki omaiset ja ystävät toivovat hänen kiinnittävän mieltymyksensä toiselle taholle?"

"Se sinun on itsesi ratkaistava", sanoi Elizabeth. "Jos sinä kypsästi asiaa harkittuasi todella tulet siihen päätökseen, että sinun on parempi osoittaa kuuliaisuutta hänen sisarilleen kuin tulla onnelliseksi hänen itsensä kanssa, niin neuvon sinua kaikin mokomin antamaan hänelle rukkaset."

"Kuinka sinä saatatkaan lörpötellä tuollaista?" sanoi Jane ja hymyili heikosti.

"Pitäisihän sinun tietää, etten minä ollenkaan epäröisi, vaikka sisarten vastarinta kovasti pahoittaisikin mieltäni."

"Tiesinhän, ettet epäröisikään, ja senvuoksi en aiokaan suuresti säälitellä sinua."

"Mutta entäpä, jollei hän enää palaakaan tänne tänä talvena — silloinhan on samantekevää, mitä minä ajattelen ja päätän. Asiat voivat muuttua tuhannella tavalla puolen vuoden kuluessa."

Mutta tuohon ajatukseen Elizabeth ei mitenkään tahtonut yhtyä. Hänestä se tuntui vain Carolinen mieluiselta toivomukselta; eikä hän voinut hetkeksikään taipua uskomaan, että niin itsenäinen nuori mies kuin hra Bingley olisi riippuvainen kenenkään tahdosta tai toivomuksista.

Hän lausui sisarelleen mielipiteensä tässä asiassa niin pontevassa muodossa kuin suinkin voi, ja piankin hänellä oli ilo nähdä suotuisa tulos taivuttelustaan. Janen tasainen luonnonlaatu ei kernaasti kärsinyt pohjatonta epätoivoisuutta; ja hän antoi kernaasti suostutella itsensä uskomaan, että kävi miten kävi, Bingley palaisi kohtakin Netherfieldiin täyttämään hänen sydämensä halun.

Sisarukset sopivat keskenään siitä, että rva Bennetille kerrottaisiin ainoastaan Netherfieldin perheen poislähdöstä, saattamatta häntä lainkaan hätäännnyksiin vävypojaksi toivotun nuoren miehen menettelyn johdosta; mutta tämäkin niukka ilmoitus antoi arvon rouvalle aiheetta siunailla nykyaikaisen nuorison kummaa käytöstä ja erittäinkin päivitellä Netherfieldin naisten poislähtöä, juuri kun heistä oli tulemassa niin hyvät ystävät hänen omien tytärtensä kanssa. Aikansa tätä haikailtuaan hän kuitenkin lohduttautui sillä varmalla toivolla, että hra Bingley kohta Netherfieldiin palattuaan tulisi päivälliselle Longbourniin ja silloin hän varustaisi pöytään ylimääräiset ruokalajit.

XXII LUKU.

Bennetin perhe oli kutsuttu Lucasten luo päivälliselle; ja taasen oli Charlotte kyllin kiltti kuuntelemaan miltei koko illan hra Collinsin haastelua, ansaiten sen kautta Elizabethilta lämpimät kiitokset. "Sinä pidät häntä hyvällä tuulella hänen poislähtöönsä saakka", sanoi hän, "ja siitä olen sinulle kiitollisempi kuin osaan sanoakaan". Charlotte vakuutti ystävättärelleen, että hän kernaasti oli toisille hyödyksi miten vain taisi, ja että ilo ja tyydytys sellaisesta ystävänpalveluksesta korvasi runsaasti hänelle vähän vaivannäön. Herttaiseltahan tuo kaikki kuulosti; mutta Charlotte ulotti ystävällisyytensä pitemmälle kuin Elizabeth osasi arvatakaan — hän näet tahtoi suojella tätä hra Collinsin kiintymykseltä koettamalla kohdistaa sen omaan lylleröiseen persoonaansa. Sellainen oli suoraan puhuen nti Lucasin suunnitelma; ja se luonnistui niin mainiosti, että hän vieraitten myöhään poistuessa oli miltei varma siitä, että kaikki olisi ollut kohtakin selvillä, jollei hra Collinsin olisi tarvinnut lähteä Hertfordshirestä niin pian. Mutta tällöinpä neitonen erehtyi ritarinsa voimakkaasta luonteesta ja tulisista tunteista, jotka saivat tämän jo seuraavana

aamuna karkaamaan salakähmää Longbournista ja kiirehtimään Lucas Lodgeen heittäytyäkseen Charlotten jalkain juureen. Hra Collinsin arkailu oli hyvin käsitettävä; keskiviikkona saamansa rukkaset olivat pahasti järkyttäneet hänen itseluottamustaan, eikä hän tahtonut antaa serkkujensa arvailla hänen asiaansa, ennenkuin hän itse oli siitä täysin varma. Häntä kuitenkin odotti perillä mitä vakuuttavin vastaanotto. Neiti Lucas oli itse älynnyt hänet akkunasta, kun hän asteli puistokujannetta taloa kohti, ja rientänyt oitis alas tapaamaan tulijaa ruohokentällä. Mutta vähänpä oli Charlotte osannut arvata, mikä rakkauden ja kaunopuheisuuden yltäkylläisyys häntä siellä odotti.

Niin lyhyessä ajassa kuin hra Collinsin pitkäveteinen saarnanuotti suinkin salli, oli tärkeä kysymys ratkaistu molemminpuoliseksi tyytyväisyydeksi; ja kun he yhdessä kävivät sisälle, vannotti onnellinen sulhanen lemmittyään vakavasti nimeämään sen päivän ja hetken, jolloin hänen aivoituksensa kruunattaisiin alttarin edessä ja hänestä tulisi onnellisin kaikista aviomielistä; ja vaikka tätä kysymystä ei käynyt käden käänteessä ratkaiseminen, ei neitosella silti ollut halua pitää nuoren miehen totisia tunteita pilanaan.

Sir William ja Lady Lucas olivat kerkeät antamaan siunauksensa solmitulle liitolle. Hra Collinsin nykyiset olosuhteet tekivät hänestä mieluisan puolison heidän tyttärelleen, jolle he suuren lapsiparvensa vuoksi voivat antaa jokseenkin pienet myötäjäiset. Lady Lucas rupesi mielessään punnitsemaan suuremmalla mielenkiinnolla kuin koskaan ennen hra Bennetille suotujen elinvuosien pituutta; ja Sir William lausui hyvin päättäväisesti mielipiteenään, että peripä hra Collins Longbournin tai oli perimättä, niin joka tapauksessa oli suotava, että hän nuorikkoineen kävisi kohta häiden jälkeen esittäytymässä kuningashovissa.

Koko perhe oli hyvin iloissaan onnellisesta tapahtumasta. Nuoremmat tyttäret toivoivat tämän johdosta pääsevänsä mukaan seuraelämään vuotta tai paria aikaisemmin kuin muuten olisivat päässeet; ja pojat tunsivat huojennusta, kun ei enää ollut pelkoa, että Charlotte jäisi vanhaksi piiaksi. Charlotte itse oli levollinen ja tyytyväinen. Hän oli saavuttanut päämääränsä, ja hänellä oli hyvää aikaa miettiä sitä. Hra Collins ei tosin ollut mikään erittäin älykäs eikä miellyttävä mies; hänen seuranpitoinsa oli väsyttävä, ja hänen kiintymyksensä morsiamensa täytyi olla itseluulottelua. Mutta sittenkin oli Charlotte saanut itselleen sulhasen, mikä oli pääasia. Panematta erityisen suurta arvoa miehiin ylipäänsä hän oli aina pitänyt avioliittoa elämänsä päämääränä; mitäpä muuta turvaa hyvin kasvatetulla, mutta vähävaraisella nuorella naisella olikaan säästyäkseen näkemästä pahoja päiviä? Tähän turvasatamaan hän nyt oli pääsemäisillään, ja seitsemänkolmattu vuotiaaksi ennättänyt tyttö, joka ei ole erityisen kaunis, voi tällöin kiitellä hyvää onneaan. Ikävintä

muuten mieluisessa jutussa oli kertoa siitä Elizabeth Bennetille, jonka ystävyys hän pani enemmän arvoa kuin yhdenkään toisen ihmisen. Elizabeth tietysti ihmettelisi asiainkäännettä, ehkäpä moittisikin häntä; ja vaikka Charlotten päätös olikin järkähtämätön, koskisi toisen paheksuminen kipeästi hänen tunteisiinsa. Hän päätti ilmoittaa asiasta itse, ennenkuin kukaan pääsisi kääntelemään sitä, ja vannotti senvuoksi hra Collinsia vaikenemaan siitä visusti Longbourniin palattuaan. Sulhanen antoikin tietysti vaitiololupauksen, vaikka tiesi sen pitämisen käyvän hänelle vaikeaksi; sillä hänen pitkä poissaolonsa aiheuttaisi luonnollisesti kyselyjä, joihin hänen oli tukala vastata ilmaisematta asianlaitaa; samalla se vaati häneltä suurta itsekieltäytymystä, sillä hänen teki mieli pöyhkeillä hyvällä onnellaan sen perheen keskuudessa, jossa hän oli vastikään saanut rukkaset.

Koska hänen oli lähdettävä matkalle varhain seuraavana aamuna, lausui hän talonväelle jäähyväiset jo illalla, kun naiset nousivat pöydästä poistuakseen makuusuojiinsa. Rva Bennet toivotti hänet erittäin sydämellisin sanoin uudelleen tervetulleeksi Longbourniin, milloin hän muilta toimiltaan suinkin pääsi tulemaan.

"Rakas arvoisa rouvani", vastasi vieras, "tämä kutsunne on minulle erittäin mieluinen, sillä suoraan sanoen odotinkin sitä; ja olkaa varma, että tulen käyttämään sitä hyväkseni niin pian kuin minulle vain on mahdollista."

Kaikki olivat ällistyksissään; ja hra Bennet, joka ei lainkaan toivonut vierastaan niin pian palaavaksi, huomautti:

"Mutta luuletteko Lady Catherinen siihen suostuvan, hyvä herra? Teidän olisi mielestäni parempi laiminlyödä sukulaisianne kuin pahoittaa palkanmaksajanne mieltä."

"Rakas arvoisa isäntäni", vastasi hra Collins, "olen hyvin kiitollinen teidän huolenpidostanne minun hyvistä suhteistani hänen jalosukuisuuteensa; mutta saatte olla varma, etten aiokaan ottaa niin painokasta askelta ilman hänen nimenomaista suostumustaan."

"Ette voi mitenkään olla liiaksi varovainen. Olkaa kernaammin välittämättä kaikesta muusta kuin hänen epäsuosiostaan; ja jos vain huomaatte herättävänne sitä palaamalla tänne takaisin, niin pysykää kaikin mokomin kotona ja rauhoittakaa mieltänne sillä tiedolla, että me ainakaan emme loukkaannu poisjäämisestänne."

"Rakas serkkuni, olen erinomaisen kiitollinen niin liikuttavasta huolenpidostanne minun asioistani; ja olkaa varma, että pian saatte minulta kirjeen, jossa seikkaperäisemmin kiitän sekä tästä että kaikesta muusta vierasvaraisuudestanne, jota olen saanut nauttia täällä Hertfordshiressä. Mitä kaunoisiin serkkuihini tulee, niin

— vaikka poissaoloni täältä ei tulekaan pitkäaikaiseksi — pyydän nyt toivottaa heille terveyttä ja onnea, suinkaan sulkematta toivotuksestani Elizabeth serkkuakaan."

Samanlaisten kohteliaisuuksien jatkuessa naiset vetäytyivät omalle puolelleen, kaikki yhtä ihmeissään vieraan odottamattomasta palaamisesta. Rva Bennet halusi mieluusti käsittää asian siten, että hra Collins aikoi kohdistaa huomaavaisuutensa johonkin hänen nuoremmista tyttäristään, jolloin Maryn tuli astua vuoroon. Tämä neitonen muutenkin arvosteli kosijan persoonallisia ominaisuuksia paremmin kuin muut sisarensa; hänen vakavat mielipiteensä ja jyrkkä katsantokantansa miellyttivät oppinutta impeä, ja vaikka hän ei suinkaan ollut sellainen älypää kuin Mary itse, arveli tämä, että hra Collinsista voisi hänen vertaisensa elämäntoverin rinnalla tulla mieluinenkin aviomies. Mutta seuraavana aamuna surkastutti kylmä halla kaikki nämä hennot toivon oraat. Nti Lucas saapui näet kohta aamiaisen jälkeen Longbourniin ja uskoi yksityisessä keskustelussa Elizabethille eilisiltaisen onnensa.

Elizabethin päähän oli tosin viime päivinä kerran tai pari pälkähtänyt, että hra Collins oli saattanut kuvitella rakastuneensa hänen ystävättäreensä; mutta että Charlotte itse olisi käynyt rohkaisemaan tuota kömpelöä kosijaa, sitä hän ei ollut osannut uskoakaan; ja hänen yllätyksensä kuulemastaan uutisesta oli senvuoksi niin suuri, ettei hän voinut pidättyä huudahtamasta:

"Sinäkö kihloissa herra Collinsin kanssa, Charlotte? Se on mahdotonta. Älä uskottele minulle pättömiä."

Neiti Lucasin tasainen maltti, millä hän oli kertonut uutisensa, järkähti vähän sellaisesta moitteesta; mutta naisellinen itsetunto terästi hänet kohta, niin että hän kykeni vastaamaan kylmäverisesti:

"Miksi sinä siitä niin suuresti hämmästyit, rakas Eliza? Onko sinusta sitten niin uskomaton asia, että herra Collins pystyy saavuttamaan jonkun toisen naisen arvonantoa, vaikka hänellä ei ole ollutkaan onnea sinun silmissäsi?"

Elizabeth oli jo ennättänyt tointua ensi hämmästyksestään, niin että hän kykeni tahtoaan terästäen toivottamaan morsiamelle parahinta onnea ja sanoi iloitsevansa, että he täten tulivat tavallaan sukuun keskenään.

"Minä ymmärrän kyllä hyvin sinun tunteesi", sanoi Charlotte. "Sinun täytyy olla suuresti ihmeissäsi siitä, että herra Collins joutui jo niin pian sinulta rukkaset saatuaan kosimaan minua. Mutta kun olet ennättänyt tarkemmin ajatella asiaa, niin toivon, että tulet olemaan tyytyväinen tällaiseen asiainmenoon. Tiedäthän, etten minä ole vähimmässäkään määrässä romanttinen ihminen, enkä ole sitä koskaan ollutkaan. Minä haluan ainoastaan saada mukavan olon ja hauskan kodin; ja ottaen

lukuun herra Collinsin luonteenlaadun, elämänaseman ja hyvät tuttavuussuhteet luulen voivani olla varma, että tulen hänen kanssaan olemaan ainakin yhtä onnellinen kuin useimmat muut naiset voivat itsestään vakuuttaa naimisiin mennessään."

Elizabeth vastasi levollisesti "epäilemättä", ja lyhyen piinallisen äänettömyyden jälkeen he palasivat muun perheen pariin. Charlotte ei enää viipynyt kauan, ja Elizabeth jäi mietiskelemään äsken kuulemaansa ja kokemaansa. Kesti kauan, ennenkuin hän kykeni levollisesti sulattamaan tuon merkillisen kihlausjutun. Se seikka, että hra Collins kykeni kosimaan kahta tyttöä kolmen päivän kuluessa, ei merkinnyt mitään sen tosiasian rinnalla, että hänet lopultakin oli hyväksytty sulhaseksi. Elizabeth oli kyllä aina tiennyt, että Charlotte katseli elämää ja nimenomaan avioliittoa vähän toiselta kannalta kuin hän; mutta hän ei olisi arvannut pitää mahdollisena, että ystävätär täyden toden eteen tullessa mieluummin uhrasi kaikki paremmat persoonalliset tunteensa aineellisten seikkojen vuoksi. Charlotte Lucas hra Collinsin vaimona — se oli mitä nöyryyttävin kuva!

XXIII LUKU.

Elizabeth istui äitinsä ja sisarustensa parissa yhäti mietiskellen äsken kuulemaansa ja arvailten, oliko hänellä oikeutta kertoa siitä toisille, kun Sir William itse saapui vieraisiin, ilmeisesti tyttärensä lähettämänä ilmoittamaan kihlauksesta. Monin onnitteluin naapureille ja omalle perheelleen alkavasta sukulaissuhteesta hän purki kuuluviin uutisensa hyvin ällistyneelle ja epäuskoiselle kuulijapiirille. Suuremmalla suoravaisuudella kuin kohteliaisuudella rva Bennet väitti oitis, että hän oli tykkänään erehtynyt; ja aina ajattelematon ja monesti kerkeäpuheinen Lydia huudahti meluavasti:

"Herra isä sentään! Kuinka te saatatte tuollaista palturia meille syöttää, Sir William? Ettekö tiedä, että herra Collins kosi meidän Lizzyä?"

Tarvittiin todellakin hovilaisen järkkymätön mielenmaltti ja levollinen kohteliaisuus, jotta Sir William kykeni ylevästi hymyillen sulattamaan naisten kiivaat vastaväitteet ja yhä vakuuttamaan tuomansa uutisen todenperäisyyttä.

Elizabeth tunsi tarvetta vapauttaa vieras tästä tukalasta tilanteesta ja kävi sen vuoksi vahvistamaan hänen kertomustaan, mainiten jo kuulleensa asiasta Charlottelta itseltään; ja hänen onnistui vaimentaa äitinsä ja nuorempain sisartensa soraäänät lausumalla Sir Williamille totiset onnittelunsa (joihin Janekin yhtyi) kihlauksen johdosta, perustellen niitä vetoamalla hra Collinsin mainioon luonnonlaatuun ja Hunsfordin läheisyyteen Lontoosta ja sen hovista.

Rva Bennet oli kuulemastaan uutisesta liiaksi hämmentynyt kyetäkseen paljontaan puhumaan Sir Williamin vierailun aikana; mutta kohta kun ovi oli sulkeutunut tämän takana, purkautuivat hänen tunteensa rajusti ilmoille. Ensiksikin hän väitti, että koko juttu oli perätöntä hölynpölyä; toiseksi hän vakuutti olevansa vallon varma siitä, että hra Collinsille oli viritetty kavala ansa; kolmanneksi, että nuoresta parista ei ikinä tulisi onnellisia; ja neljänneksi, että kihlauksen täytyi välttämättömästi pian purkautua. Kaksi selvää johtopäätöstä hän joka tapauksessa kykeni tekemään näistä jokseenkin sotkuisista asianhaaroista: että Elizabethin uppiniskaisuus oli syynä kaikkeen; ja että kaikki ihmiset olivat ylen julmasti kohdelleet häntä ja hänen hermojaan. Näistä kahdesta asiasta hän sitten piti puhetta koko päivän mittaan. Mikään ei pystynyt lohduttamaan ja lepyttämään häntä. Eikä hänen kaunansa pehminnyt vielä senkään päivän kuluttua. Kesti kokonaisen viikon, ennenkuin hän kykeni näkemään Elizabethia käymättä oitis hänen silmilleen; kokonaisen kuukauden, ennenkuin hän voi puhua Sir Williamin tai Lady Lucasin kanssa töykeyttä osoittamatta, ja kesti monia kuukausia, ennenkuin hän antoi anteeksi heidän tyttärelleen.

Hra Bennet pysyi paljon levollisempänä tapahtuman johdosta; tämä kokenut ihmistuntija selitti tyydytyksellä havainneensa, että Charlotte Lucas, jota hän oli pitänyt jokseenkin järkevänä tyttönä, oli yhtä hupsu kuin hänen vaimonsa ja vielä hupsumpi kuin hänen omat tyttärensä.

Lady Lucas ei voinut salata riemuaan sen johdosta, että hänen tyttärensä oli päässyt onnellisesti kihloihin ennen naapurin rouvan tyttöjä ja että tämä seikka oli omiaan harmittamaan naapurin rouvaa sydämen pohjasta; ja ilmaistakseen näitä ihmisystävällisiä tunteitaan hän rupesi käymään Longbournissa entistä ahkerampaan, vaikka rva Bennetin happamien ilmeiden ja pisteliäiden huomautusten olisi luullut voivan katkeroitaa hänen onnensa maljan pohjaan saakka.

Elizabethin ja Charlotten välillä vallitsi vielä edelleenkin jännitys, joka pidätti heitä puuttumasta tuohon arkaan puheenaiheeseen; ja Elizabethista tuntui siltä, ettei vanha luottamuksellinen suhde voisi enää koskaan palata heidän välilleen. Charlotten lemmenhistoriasta pettyneenä hän kääntyi sitä hellemmällä kiintymyksellä Jane sisareensa, jonka sydämen onnesta hän kävi päivä päivältä yhä hätäytyneemmäksi, kun Bingleyn palaamisesta ei vielääkään kuulunut yhtään mitään.

Jane oli oitis vastannut Carolinen kirjeeseen ja laski nyt päiviä ja hetkiä, milloin hän voisi odottaa jotain toivon aihetta. Hra Collinsin lupaama kiitoskirje saapui jo tiistaina ja ilmaisi niin mahtipontista kiitollisuutta, kuin olisi arvoisa lähettäjä vierailut perheessä vähintäänkin vuoden päivät. Selvitettyään täten kiitollisuudenvelkansa hän ilmoitti monin tuntehikkain kääntein heille onnellisesta kihlauksestaan heidän

ihastuttavan naapurinsa nti Lucasin kanssa sekä lupasi jälleen saapua Longbourniin maanantaista kahden viikon päästä. Lady Catherine oli näet ollut niin ihastunut hänen sopivasta valinnastaan, että vaati häät pidettäväksi niin pian kuin mahdollista; ja tämä hänen jalosukuisuutensa toivomus oli kirjoittajan mielestä parahin valtti, jolla hänen jumaloitu Charlottensa saataisiin pian nimeämään se päivä ja hetki, jolloin hänestä tulisi aviomiehistä onnellisin.

Hra Collinsin palaus Hertfordshireen ei enää lainkaan ilahduttanut rva Bennetiä. Päinvastoin hän oli valmis nureksimaan sitä yhtä paljon kuin puolisonsakin. Hänestä oli hyvin merkillistä, että sulhanen majoittuisi Longbourniin eikä Lucas Lodgeen — se oli sekä sopimatonta että häiritsevää. Hän ei mitenkään suvainnut talossa vieraita, niin kauan kuin hänen terveydentilansa oli niin säällittävä, ja kaikista vieraista olivat rakastuneet ihmiset hänestä kaikkein sietämättömimmät. Eipä ihme, ettei rva Bennetin pahantuulusuus ottanut lauhtuakseen, eikä sitä suinkaan lievittänyt hra Bingleyn jatkuva ja käsittämätön poissaolo.

Sama seikka ei antanut rauhaa myöskään Janelle eikä Elizabethille. Päivä kului toisensa jälkeen, ilman että hänestä kuului muuta kuin koko Merytonissa kiertelevä huhu, ettei hän aikonut palata Netherfieldiin enää koko talvena; mikä huhu oli omiaan panemaan rva Bennetin hermot kovalle koetukselle. Hän ei koskaan laiminlyönyt leimata sitä mitä typerimmäksi ja ilkeämielisimmäksi valheeksi.

Yksinpä Elizabethkin rupesi jo pelkäämään — ei Bingleyn välinpitämättömyyttä Janesta, vaan että hänen sisartensa onnistuisi pidättää hänet poissa Janen lähetyviltä. Nuo tunteettomat naiset ja hänen voimakastahtoinen ystävänsä, yhdessä nti Darcyn persoonallisten sulojen ja Lontoon tarjoamain huvitusten kanssa, saivat ajan pitkittyessä kukaties rakastuneen nuoren miehen tunteet viilenemään.

Mitä Janeen itseensä tuli, niin *hänen* tuskansa tänä jännityksen aikana oli luonnollisesti vielä suurempi kuin Elizabethin; mutta hän kätki surunsa sydämeensä, eikä hänen ja Elizabethin kesken kosketeltu sanallakaan tätä asiaa. Se ei kuitenkaan estänyt hänen äitiään sen kymmenen kertaa päivässä palaamasta siihen ja tulkitsemasta kärsimätöntä ihmetystään Bingleyn äänettömyydestä tai vaatimasta Janea julkisesti tunnustamaan, että hän tunsu itsensä hyvin huonosti kohdelluksi. Tarvittiin todella Janen koko tasainen lempeys, jotta hän jaksoi näköjään tyynin mielin kohdata näitä alituisia hyökkäyksiä.

Hra Collins saapui mitä säntillisimmin lupaamaansa aikaan, mutta hänen vastaanottonsa Longbournissa ei tällä kertaa ollut yhtä sydämellinen kuin hänen ensi käynnillään. Hän oli kuitenkin niin suuresti onnensa lumossa, ettei hän kaivannutkaan suurta huomaavaisuutta; ja totta puhuen hänen väsymätön

lemmenkuhertelunsa tuntui toisista huojennukselta, sillä se vapautti heidät pitämästä hänelle seuraa. Suurimman osan joka päivästä hän vietti Lucas Lodgessa, palaten monesti vasta iltahämärissä Longbourniin, niin että hän ennätti lausua valittelunsa myöhästymisestään talonväelle, kun nämä olivat jo levolle käymässä.

Rva Bennet oli tulimmaisessa tuskassa. Jo pelkkä kihlauksen mainitseminen ja kaikki, mikä vain oli jossain yhteydessä sen kanssa, saattoi hänet vihan vimmoihin; ja kuitenkin hän voi olla varma, että kuuli siitä mainittavan alituisesti sekä kotona että kylässä. Pelkkä nti Lucasin näkeminen oli hänelle ylen ärsyttävää; kun Charlotte saapui kyläilemään Longbourniin, epäili emäntä vieraansa tulleen vain tarkastelemaan tulevaista rukinsijaa; ja milloin tämä puheli hiljaa hra Collinsin kanssa, oli hän täysin vakuutettu, että he puhelivat vain siitä, milloin saisivat tilan haltuunsa ja viskaisivat hänet tyttärineen maantielle. Rva Bennet valitti katkerasti kaikkea tätä vääryyttä puolisolleen.

"On tosiaan katkeraa ajatella, rakas Bennet", hän sanoi, "että Charlotte Lucas pääsee kerran emännöimään tässä talossa, että *minun* pitää tehdä tilaa *hänelle* ja vielä elävin silmin nähdä hänet sijassani!"

"Rakkaani, älä anna tuollaisille synkille ajatuksille valtaa itsessäsi. Toivokaamme, että asiat tulevat kääntymään paremmin päin. Otaksukaamme, että minä saan vielä haudata herra Collinsinkin."

XXIV LUKU.

Neiti Bingleyn kirje saapui viimein ja teki lopun kaikesta epätietoisuudesta. Jo aivan ensi lauseessa siinä vakuutettiin, että perhe aikoi koko talveksi jäädä Lontooseen ja valitettiin veljen pahoittelevan, ettei hän ollut joutunut käymään ottamassa jäähyväisiä Hertfordshiressa olevilta ystäviltä ennen poislähtöään.

Vähinkin toivo oli siis sammunut; eikä kirjeen loppuosakaan sisältänyt mitään lohdutusta Janelle, lukuunottamatta kirjoittajan vakuuttelua ainaisesta ystävydestään. Pääosana siinä oli nti Darcylle suitsutettu ylistys. Kaikki tämän persoonalliset viehättävyydet jauhettiin jälleen läpi; ja Caroline kerskaili heidän läheisen ystävyytensä lujittumisesta ja rohkeni lausua toivonsa sen lopulliseen kukkaan puhkeamisesta paljon varmemmassa sävyssä kuin edellisessä kirjeessään. Hän ilmoitti myöskin veljensä viihtyvän mainiosti hra Darcyn talossa ja mainitsi jälkimmäisen aikovan tehdä joitakin hyvää lupaavia muutoksia sen sisustuksessa.

Elizabeth, jolle Jane oitis uskoi kirjeen sisällyksen, kuunteli sitä narkästyksestä mykistyneenä. Hänen sydämessään taisteli hellä sääli sisarta kohtaan ja tuima viha kaikkia muita asianosaisia vastaan. Carolinen viittauksia veljensä mieltymyksestä nti

Darcyyn hän ei ottanut lainkaan uskoakseen. Hän oli yhtä varma kuin ennenkin siitä, että hra Bingley oli täydellä todella rakastunut Janeen ja rakasti häntä edelleenkin; mutta vaikka hän itsekkin oli aina pitänyt suuresti tästä miellyttävästä nuoresta miehestä, ei hän nyt voinut ilman vihostusta, jopa ylenkatsettakin, nähdä, kuinka helposti hän antoi omaistensa ja ystävänsä johtaa häntä ja alistui alttiisti uhraamaan omansa ja rakastamansa tytön elämännonnen näiden oikkujen ja vallanhimon vuoksi.

Kului päivä tai parikin, ennenkuin Jane rohkeni ilmaista tunteensa Elizabethille; vihdoinkin, kun rva Bennet oli tavallista itsepäisemmin innoitellut Netherfieldin tyhjyyttä ja sen isännän merkillistä käyttäytymistä, ei Jane voinut pidättyä sanomasta sisarelleen:

"Ah, kunpa äiti rakas kykenisi paremmin hillitsemään itseään! Hän ei voi aavistaakaan, mitä tuskaa hän tuottaa minulle puhuella alituisesti herra Bingleystä. Mutta minä en tahdo nureksia. Tätä ei saata kestää kauan. Hän unhottuu meidät ajatuksistamme piankin, ja kaikki on meidän keskuudessamme jälleen niinkuin ennenkin."

Elizabeth katsahti sisarensa ihmetellen ja epäuskoisesti eikä vastannut mitään.

"Etkö usko minua?" huudahti Jane kevyesti punastuen. "Sinulla ei ole yhtään syytä epäillä minun vilpittömyyttäni. Minä voin säilyttää hänet muistissani edelleenkin rakastettavimpana miehenä, jonka koskaan olen tuntenut; mutta siinä onkin kaikki. Minulla ei ole enää aihetta toivoa eikä peljätä mitään, eikä myöskään moittia häntä mistään. Kiitos Jumalan, että ainakin se tuska on minulta säästetty! Vähän ajan kuluttua ... minä varmastikin tunnen oloni jälleen helpommaksi..."

Väkisin hilliten tunteitaan hän jatkoi lujemmalla äänellä: "Se lohdutus minulla ainakin on nyt ja alati, ettei kysymyksessä ole alun pitäen ollutkaan muuta kuin pelkkä harhaluulo minun puoleltani, ja ettei se ole tehnyt kipeätä keillekään muille kuin minulle itselleni."

"Rakas Janeni", huudahti Elizabeth, "sinä olet liian hyvä. Sinun lempeytesi ja epäitsekkäisyytesi ovat kerrassaan enkelimäiset; en oikein tiedä, mitä sinulle sanoisinkaan. Minusta tuntuu, etten koskaan ole tehnyt sinulle kylliksi oikeutta enkä rakastanut sinua niin paljon kuin sinä ansaitset."

Niti Bennet torjui kiihkeästi kaikki sisarensa ylistelyt; hänellä ei ollut mitään erinomaisia ominaisuuksia eikä hän ansainnut niin suurta rakkautta.

"Ei", sanoi Elizabeth, "tämä ei ole oikein eikä kohtuullista. *Sinun* mielestäsi koko maailma on kiitoksen arvoinen, ja sinä loukkautut oitis, jos minä puhun pahaa kenestäkään. *Minä* pidän ainoastaan_ sinua_ täydellisenä olentona, ja sinä panet

kohta vastaan. Älä pelkää minun yhtään liioittelevan, tai että minä pukeutuisin sinun tavallasi yleismaailmallisen hyvántahtoisuuden vaippaan. Minä rakastan perin harvoja ihmisiä, ja vielä harvemmista ajattelen jotain hyvää. Mitä enemmän tulen tuntemaan maailmaa, sitä vähemmän se minun mieltäni tyydyttää, ja joka päivä saan uusia todisteita ihmisluonteiden ristiriitaisuudesta ja kaiken näennäisen ansiokkaisuuden ja järkevyyden turhuudesta. Kaksi hyvää esimerkkiä olen siitä äskettäin nähnyt — toista en huoli mainita, toinen on Charlotten kihlaus. Se on minusta käsittämätön, joka suhteessa aivan käsittämätön!"

"Rakas Lizzy, älä päästä tuollaisia tunteita valloilleen sielussasi. Ne turmelevat sinun oman onnellisuutesi. Ajattelehan toki herra Collinsin arvossapidettyä asemaa ja Charlotten viisasta ja vakavaa luonnetta. Muista myöskin, että hän on kunnioitettavasta perheestä; että varallisuuteen nähden hänen valintansa on mitä edullisin, ja usko toki kaiken hyvän nimessä, että hänen täytynee tuntea jonkin verran kunnioitusta ja arvontoa serkkuamme kohtaan."

"Sinun mieliksesi tahtoisin koettaa uskoa melkein mitä hyvänsä, mutta kellekään ei totta puhuen ole hyötyä tällaisesta uskosta. Jos rohkenisin otaksua, että Charlotte jollain tapaa kunnioittaa herra Collinsia, niin täytyisi minun arvostella hänen järkevyyttään vielä kehnommaksi kuin nyt arvostelen hänen sydäntään. Rakas Janeni, herra Collins on itseluuloinen, pöyhkeä, ahdasmielinen ja höperö mies, sen tiedät aivan yhtä hyvin kuin minäkin; ja sinun täytyy sydämässäsi tajuta, niinkuin minä teen, että siltä naiselta, joka menee hänelle vaimoksi, puuttuu joko arvostelukykyä tai omanarvontuntoa. Sinä et saa puolustaa häntä, vaikka hän onkin Charlotte Lucas. Sinä et saa yksilön vuoksi uhrata uskoasi pettämättömiin periaatteisiin etkä uskotella itsellesi etkä minulle, että itsekäs omanvoitonpyynti olisi viisautta ja vaaran tajuamattomuus mikään onnellisuuden takaus."

"Minusta sinä käytät liian ankarata kieltä puhuessasi heistä kummastakin", vastasi Jane; "ja minä toivon, että tulet itekin siitä vakuutetuksi, kun saat nähdä heidän elävän yhdessä onnellisina. Mutta jo riittää puhe heistä. Sinä viittasit johonkin toiseenkin asiaan. Sinä mainitsit *kahdesta* tapauksesta. Minä ymmärrän aivan hyvin, mitä tarkoitat, mutta minä pyydän sinua, rakas Lizzy, ettet sureta minua ajattelemalla *hänestä* mitään pahaa ja sanomalla, että hänen arvonsa on vähentynyt sinun silmissäsi. Me emme saa olla niin nopsat kuvittelemaan mielessämme, että meitä pahoitetaan ja loukataan tahallisella tarkoituksella. Emmehän voi odottaa, että vilkasluontoinen nuori mies voi aina olla niin kovin varuillaan. Useinhan meidän oma hupsu turhamaisuutemme pettää meidät ja aiheuttaa meille hyödytöntä murhetta. Me naiset mielellämme panemme pintapuoliseen ihailuun enemmän merkitystä kuin se ansaitsekaan."

"Ja miehet tahtovat mielellään antaa sille enemmän merkitystä kuin se ansaitsee!"

"Jos he sen tekevät tahallaan, niin heitä ei voi puolustaa; mutta minä en saa päähäni, että maailmassa olisi niin paljon tahallista harhaanjohtamista kuin jotkut ihmiset luulevat."

"En minä suinkaan tahdo väittää herra Bingleyn käyttäytymistä tahallaan harhaanjohtavaksi", sanoi Elizabeth; "mutta tarkoittamattakaan tehdä toisille vääryyttä tai tehdä heitä onnettomiksi tekevät ihmiset monesti turmiollisia erehdyksiä ja aiheuttavat kurjuutta. Ajattelemattomuus, välinpitämättömyys toisten tunteista ja horjuvaisuus päätöksissään — kas siinä niiden surujen syy, joita ihmiset niin usein tahtomattaan tuottavat toisille."

"Ja minkä näistä sinä sovitat tähän tapaukseen?"

"Viimeksimainitun! Mutta jos jatkan puhetta pitemmälle, niin pahoitan mieltäsi tuomitsemalla henkilöitä, joita sinä kunnioitat. Pysähdytä minut ajoissa, niin kauan kuin vielä voit."

"Sinä siis väität, että hänen sisarensa johtavat häntä ja johtavat harhaan?"

"Niin, liitossa hänen ystävänsä kanssa."

"Sitä minä en voi uskoa. Miksi he pyrkisivät vaikuttamaan häneen? Hehän voivat vain toivoa hänen onneaan; ja jos hän on mieltynyt minuun, ei kukaan muu nainen pysty kääntämään hänen mieltänsä minusta."

"Ensimmäinen otaksumasi on väärä. He voivat toivoa paljon muutakin kuin pelkästään hänen onnellisuuttaan; he saattavat toivoa hänelle suurempaa rikkautta ja vaikutusvaltaa; he saattavat toivoa hänen naimaan tytön, jolla on kaikki varallisuuden, ylhäisen suvun ja sääty-ylpeyden suomat edut."

"Epäilemättä he toivovatkin, että hän valitsisi neiti Darcyn", vastasi Jane; "mutta se voi johtua paremmista vaikuttimista kuin sinä otaksut. Hehän ovat tunteneet hänet paljon kauemmin kuin minut; onko siis ihme, että he pitävät hänestä enemmän kuin minusta? Mutta mikäpä heidän toivomuksensa onkin, niin en voi uskoa, että he asettuisivat vastustamaan veljensä taipumusta. Mikä sisar sellaista rohkenisi tehdä, paitsi jos taipumuksen esineenä on aivan arvoton olento? Jos heillä on syytä luulla, että hän on mieltynyt minuun, niin varmastikaan he eivät pyrkisi erottamaan meitä; ja jos hän on todella mieltynyt minuun, eivät he siinä onnistuisi vaikka tahtoisivatkin. Mutta otaksumalla sellaista mieltymystä hänen puoleltaan sinä panet jokaisen toimimaan luonnottomasti ja väärin ja saat minut tuntemaan itseni hyvin onnettomaksi. Älä enää sekaannuta minun tunteitani sellaisella ajatuksella. Minä en

häpeä lainkaan, vaikka olenkin erehtynyt — tahi ainakaan ei se häpeä ole mitään sen surun rinnalla, jota tuntisin, jos minun olisin pakko ajatella pahaa hänestä ja hänen sisaristaan. Salli minun nähdä kaikki parhaassa valossa — siinä valossa, jossa kaiken voi parhaiten käsittää."

Sellaista vetoomusta Elizabeth ei voinut torjua; ja siitä lähtien hra Bingleyn nimeä tuskin mainittiin enää heidän keskuksensa.

Rva Bennet puolestaan yhä ihmetteli ja tuskitteli hänen poissaolonsa vuoksi; ja vaikka Elizabeth harva se päivä selitti hänelle asian perusteellisesti, ei siitä ollut paljonkaan apua. Eikä ihmettäkään, sillä Elizabeth koetti uskotella sellaista, jota hän ei itsekään uskonut, vakuuttaessaan näet että hra Bingleyn mielenkiinto oli ollut aivan tavallista ja satunnaista mieltymystä, joka lakkasi heti, kun hän ei enää nähnyt Janea silmäinsä edessä; mutta vaikka äiti saattoi tämän joka kerta myöntääkin todeksi, oli juttu taas huomenna kerrattava aivan alusta. Rva Bennetin parhaana lohdutuksena oli ajatus, että kesäksi ainakin hra Bingleyn täytyi saapua jälleen maatilalleen.

Hra Bennet sen sijaan käsitteli asiaa eri tavalla. "Katsoppas vain, Lizzy", sanoi hän eräänä päivänä toiselle tyttärelleen, "huomaanpa, että sisarellasi on lemmensuruja. Minulla on syytä onnitella häntä. Lähinnä naimisiin joutumista nauttii jokainen tyttö enimmän särkyneestä sydäimestä. Siitä on hänelle alituista ajattelun aihetta, ja se korottaa hänet tavallaan korkeammalle tasolle ystäväpiirinsä silmissä. Milloin sinun vuorosi tulee? Tuskin sinä maltat kauankaan antaa Janelle etusijaa. Pidä nyt vain varasi. Merytonissa on tätänykyä upseereja kylliksi pettämään vaikka koko kreivikunnan neitokset. Ota sinä niistä Wickham valituksesi. Hän on aika hauska veitikka ja osaisi petkuttaa sinua tarpeeksi asti."

"Kiitos vain, isä, mutta luulen että tyytyisin vähemmänkin miellyttävään mieheen. Emmehän me kaikki saa odottaa itsellemme Janen onnea."

"Totta kyllä", sanoi hra Bennet, "mutta lohdullista on joka tapauksessa ajatella, että mikä sinun osasi tulee olemaankin, on sinulla hellä äiti, joka tulee tekemään parhaansa siitä."

Hra Wickhamin ahkera seurapito oli tosi hyödyksi Longbournin asukkaille, se kun auttoi hiukan hälventämään siellä vallitsevaa raskasta ja uupunutta mielialaa. Hän kävi usein vieraisilla tai tavattiin hänet tädillä, ja hänen muiden hyvien ominaisuuksiensa lisäksi laskettiin hänen ansiopuolekseen nyt myöskin suoravainen avomielisyys ja rehellisyys. Kaikki, mitä Elizabeth oli tähän asti häneltä kuullut itsestään, ne vaatimukset, joita hänellä oli ollut hra Darcyn nähden, ja se tuly väärä, jolla tämä oli häntä kohdellut, tunnustettiin nyt yleisesti todeksi ja niitä

jauhettiin ja seulottiin loppumattomiin lähiseudun kaikissa teekekereissä; ja jokaisen oli mieluista muistella, kuinka hän oli aina paheksunut hra Darcyn kopeata käytöstä jo ennenkuin oli vielä kuullutkaan tästä kaikkein pahimmasta asiasta.

Nti Bennet oli ainoa ihminen, joka rohkeni olettaa, että saattoi olla olemassa lieventäviäkin asianhaaroja, joita Hertfordshiressä ei vielä tunnettu; hänen lempeä ja tasainen mielenlaatunsa otti aina lukuun sellaisia seikkoja ja otaksui erehdyksiä mahdolliseksi, se oli tietty, mutta muuten oli jokainen valmis tuomitsemaan hra Darcyn miehenpuolista kaikkein kehoimmaksi.

XXV LUKU.

Vietettyään viikon päivät lemmen kuhertelussa ja vastaisen avio-onnen haaveilussa oli hra Collinsin pakko lauantain lähestyessä tempaista itsensä irti rakastettavan Charlottensa viereltä. Eron tuskaa ehkä kuitenkin lievittivät varustelut morsiamen vastaanottamiseksi, koskapa hänellä oli aihetta toivoa, että kohta hänen seuraavan palauksensa jälkeen Hertfordshireen hänen luvalliset aivoituksensa lopullisesti kruunattaisiin alttarin edessä ja hänestä tulisi aviomiehistä onnellisin. Hän lausui Longbournissa tavallista juhlallisemmat jäähyväiset, toivotti jälleen serkuilleen onnea ja terveyttä ja lupasi siunata heidän isäänsä uudella kiitoskirjeellä.

Seuraavana päivänä oli rva Bennetillä ilo saada vieraaksi sisarensa ja lankonsa, joiden oli tapana viettää joulunsa Longbournissa. Hra Gardiner oli älykäs ja joka suhteessa herrasmainen mies. Netherfieldin naisten olisi ollut vaikea uskoa häntä kauppiaksi, joka oli puodissansa saattanut säilyttää niin hienon olemuksen ja herttaisen käytöstavan. Myöskin rva Gardiner, joka oli useita vuosia nuorempi kuin rvat Bennet ja Philips, oli järkevä, miellyttävä ja sirotapainen nainen, jota hänen sisarentyttäreensä pitivät suuressa arvossa. Nimenomaan näistä molemmat vanhimmat olivat häneen erityisesti kiintyneet, sillä he olivat usein oleskelleet hänen kotonaan Lontoossa.

Rva Gardinerin ensi työnä perille saavuttuaan oli jakaa kaupunkituomisensa ja kertoilla uusimmista Lontoon muodeista. Sen urakan suoritettua hänelle jäi passiivisempi tehtävä — kuunnella talonväen tarinoita. Rva Bennetillä oli tällä kertaa paljon valittamisen aihetta. Koko maailma oli kohdellut julmasti heitä kaikkia ja nimenomaan häntä erikseen sitten sisaren viime käynnin. Kaksi hänen tyttäristään oli ollut juuri pääsemäisillään hyviin naimisiin, mutta sitten oli juttu kääntynyt kerrassaan kiero.

"En minä Janea silti moiti", jatkoi hän, "sillä Jane olisi kyllä pitänyt kiinni herra Bingleystä, jos vain olisi voinut. Mutta tuo Lizzy! Ah sentään, rakas sisareni! On niin katkerata ajatella, että hän saattaisi jo olla herra Collinsin vaimo, jollei hän olisi ollut

niin hirveän oikullinen ja itsepäinen. Se kelpo pappismies kosi häntä juuri tässä huoneessa, ja tyttö riepu rohkeni vastata kieltävästi. Seurauksena tulee nyt olemaan, että Lady Lucas saa tyttärensä naimisiin ennenkuin minä, ja että Longbournin tilaa uhkaa sama vaara perinnönjaossa kuin ennenkin. Lucasin väki on kerrassaan niin juonikasta, ettet arvaakaan. He koettavat haamia käsiinsä kaiken, minkä suinkin saavat. Minua surettaa sanoa heistä tällaista, mutta niin vain on asianlaita. Minun hermoni repeytyvät ihan rikki, kun näen, kuinka vähän arvoa oma perheenikin panee minuun tahtooni ja kuinka naapurit ajattelevat ainoastaan omaa etuaan. Ettäs juuri nyt satuit tulemaan, rakas sisar, on minulle kuitenkin suureksi lohdutukseksi, ja ennen kaikkea haluan tietää, käytetäänkö Lontoossa nykyään pitkiä hihoja."

Rva Gardiner, jolle Jane ja Elizabeth jo olivat kirjoittaneet päivän kohtalokkaista kysymyksistä, oli jokseenkin perillä asioista; hän tyytyi senvuoksi vastaamaan kevyesti sisarensa kysymykseen ja säälien tämän tyttäriä suuntasi puhelun toisille aloille.

Jäättyään sitten Elizabethin kanssa kahdenkesken hän jatkoi juttua pitemmältä. "Se näytti todellakin hyvältä naimiskaupalta Janelle", hän sanoi. "Minua surettaa, että siitä ei tullut mitään. Mutta sellaistaahan sattuu niin usein! Sellainen nuori mies, joksi olet herra Bingleytä kuvaillut, rakastuu niin helposti sievään tyttöön muutaman viikon ajaksi, ja sitten kun sattuma jälleen erottaa heidät toisistaan, hän unohtaa tämän aivan yhtä helposti. Se on tavallinen maailmanmeno."

"Tuo on tavallansa erinomainen lohdutus", vastasi Elizabeth, "mutta *meille* se ei kelpaa. Emme me pelkän sattuman kautta ole joutuneet kärsimään. Enkäpä luule niin useasti tapahtuvankaan, että omaisten ja ystävien vaikutus saa itsenäisessä asemassa olevan nuoren miehen aivan äkisti unohtamaan tytön, johon hän on vast'ikään ollut tulisesti rakastunut."

"Mutta tuo sanontatapa 'tulisesti rakastunut' on minusta niin epämääräinen ja epäilyttävä, ettei se paljonkaan valaise asiaa. Sitä käytetään yhtä usein puolituntisen tuttavuuden herättämistä tunteista kuin todellisesta, vakavasta kiintymyksestä. Sanoppas, *kuinka* tulinen herra Bingleyn rakkaus oikeastaan oli?"

"Minä en vain ole koskaan nähnyt toista niin lupaavaa molemminpuolista mieltymystä. Se syntyi aivan ensi näkemältä, ja joka kerta kun he uudestaan tapasivat toisensa, voi sen huomata yhä selvemmin. Omassa kodissaan toimeenpanemissaan tanssiaisissa hän julkisesti loukkasi eräitä neitoseja, kun jätti heidät tyyten tanssittamatta; ja itsekin puhuttelin häntä kahdesti saamatta vastausta, sillä hänen huomionsa oli tykkänään kiintynyt Janeen. Voiko sen selvempiä merkkejä toivoakaan? Eikö epäkohteliaisuus kaikkia muita kohtaan ole epäämättömin merkki siitä, että on rakastunut johonkin erikoisesti?"

"Miksikäs ei — sellaisena olen taipuvainen pitämäänkin hänen rakkauttaan. Mutta Jane parkamme! Minun käy kovasti säälikseni häntä, sillä arvaan että hänen luonteelleen on vaikea ykskaks selviytyä kaikesta tuosta. Paljon parempi olisi ollut, jos tämä olisi sattunut *sinulle*, Lizzy; sinä olisit piankin kyennyt nauramaan kaikille suruillesi. Mutta etkö luule sen haihduttavan hänen suruaan, jos hän seuraa meitä kaupunkiin? Näyttämönvaihdos on usein terveellinen — ja ehkäpä myöskin lyhytaikainen poissaolo kodista ja omaisista voi olla joksikin hyödyksi."

Elizabeth oli hyvin mieltynyt tähän ehdotukseen ja arveli sisarensakin mielellään suostuvan siihen.

"Minä toivon", lisäsi rva Gardiner, "ettei tuon nuoren miehen olo kaupungissa peloita eikä myöskään houkuttele häntä. Mehän asumme niin eri puolella Lontoota ja seurustelemme siksi erilaisissa piireissä, ettei ole lainkaan luultavaa, että he koskaan sattuisivat joutumaan yhteen, jollei tuo nuori mies varta vasten tule tapaamaan häntä."

"Ja se taas on aivan mahdotonta, sillä hän on nyt ystävänsä holhottavana, eikä voi olettaakaan, että herra Darcy sallisi hänen lähteä etsiskelemään Janea aatelittomasta kaupunginosasta! Kuinka voitte sellaista kuvitellaakaan, rakas täti? Herra Darcy on ehkä saattanut joskus *kuulla* sellaisesta seudusta kuin Gracechurch-kadusta, mutta enpä uskoisi hänen luulevan, että edes kuukautinenkaan pesu voisi puhdistaa häntä sen rihkamalöyhkistä, jos hänen päähänsä pälkähtäisi astua sinne kerran jalallaankaan. Ja siitä olen varma, ettei herra Bingley hairahdu minnekään, ilman että tuo ystävä on hänen kintereillään."

"Sen parempi! Minä toivon, etteivät he enää koskaan tapaisi toisiansa. Mutta eikö Jane ole kirjeenvaihdossa hänen sisarensa kanssa? *Tämä* ei saata olla käymättä häntä tervehtimässä."

"Olen varma, että hänkin varsin pian ja mielellään unohtaa koko tuttavuuden."

Mutta huolimatta tästä varmasta vakuutuksesta sekä lausumastaan toivomuksesta, että Bingleytä voitaisiin pysyttää erillään Janesta, ei Elizabeth ollut kuitenkaan vielä menettänyt kaikkea toivoa. Saattoihan olla mahdollista — joskus se hänestä tuntui luultavaltakin — että nuoren miehen rakkaus viriäisi uuteen eloon, ja että hän menestyksellä kirvoittuen ystäväinsä vaikutusvallasta pyrkisi jälleen tapaamaan rakkautensa esinettä.

Nti Bennet suostui mielellään tätinsä ehdotukseen; eikä Bingleyn perhe ollut tähän aikaan muuten hänen ajatuksissaan kuin että hän toivoi Carolinen, joka asui erillään

veljestään, jolloinkin viettävän aamuhetken hänen kanssaan, ilman että hänen tarvitsi peljätä veljen tapaamista.

Gardinerit viipyivät viikon päivät Longbournissa; ja rva Bennet oli huolehtinut heille niin paljon yhtymätilaisuuksia Philipsin ja Lucasin perheiden ynnä nuorien upseerien kanssa, ettei lähempi perhepiiri joutunut edes kertaakaan istumaan yksin päivällispöydässä. Kun kylästä palattiin kotiin, oli perheellä aina joitakin upseereja saattelijoina, ja näistä oli hra Wickham varmasti yksi; tällöin oli rva Gardinerilla, jonka epäluuloa Elizabethin lämmin ylistely oli herättänyt, tilaisuutta tarkoin vaarinottaa molempia nuoria. Epäilemättä lainkaan heidän olevan vakavasti rakastuneet toisiinsa hän kuitenkin arveli siitä innosta, jolla molemmat etsivät toistensa seuraa, jotakin olevan tekeillä; minkä vuoksi hän päätti ottaa asian Elizabethin kanssa puheeksi ennen poislähtöään ja varoittaa häntä antautumasta täydellä todella sellaiseen epäviisaaseen suhteeseen.

Lukuunottamatta muita Wickhamin viehätyslahjoja oli muuan erityinen seikka, joka kiinnitti rva Gardinerin mieluista mielenkiintoa kauniiseen nuoreen upseeriin.

Noin kymmenen tai kaksitoista vuotta takaperin, ennen naimisiin menoaan, hän oli viettänyt pitkän ajan Wickhamin kotiseudulla Derbyshiressä. Senvuoksi heillä oli paljon yhteisiä tuttuja; ja vaikka Wickham oli sangen vähän oleskellut siellä isänsä viisi vuotta sitten tapahtuneen kuoleman jälkeen, voi hän kuitenkin kertoilla rouvalle paljon tämän entisistä ystävistä.

Rva Gardiner oli myöskin käynyt Pemberleyssä ja tunsii hra Darcy vainajan maineen erittäin hyvin. Siinä toinen tyhjentyvätön puheenaihe. Kuullessaan, kuinka nykyinen hra Darcy oli kohdellut lapsuutensa toveria, rouva rupesi palauttamaan mieleensä, mitä hän oli ennen kuullut tästä herrasta hänen poikavuosiltaan, ja se maine ei ollut varsin hyvä. Hän muisteli varmasti kuulleensa, että hra Fitzwilliam Darcya oli aina mainittu ylpeäksi ja äkkipikaiseksi veitikaksi.

XXVI LUKU.

Rva Gardiner lausui ensimmäisessä sopivassa tilaisuudessa varoituksensa Elizabethille täsmällisessä mutta sydämellisessä muodossa. Kerrottuaan rehellisesti, mitä hän luuli huomanneensa tytön ja nuoren upseerin väleistä, hän jatkoi:

"Sinä olet siksi järkevä tyttö, Lizzy, ettei syrjäisten varoittelu pane sinua äkäpäissäsi hurjasti rakastumaan, ja senvuoksi voinkin pelkäämättä puhua suuni puhtaaksi. Minä aivan tosissani kehoitan sinua pitämään varasi. Älä antaudu äläkä koetakaan antautua hänen kanssaan suhteeseen, jonka toteutuminen olisi kaikkea muuta kuin järkevää teidän molempien täydellisen varattomuuden vuoksi. Minulla ei ole yhtään

muistuttamista *häntä* vastaan, sillä hän on todella mitä viehättävin nuori mies, ja jos hänellä olisi varoja tahi sellainen yhteiskunnallinen asema, joka hänen kaiken kohtuuden mukaan piti saada, niin et mielestäni voisi parempaa valintaa tehdäkään. Mutta nykyisellään kehoitan sinua pitämään todellisuutta silmällä — älä päästä tunteitasi liiaksi vauhkoutumaan. Isäsi luottaa täydellisesti *sinun* terveeseen arvostelukykyysi ja viisaaseen käytökseesi, siitä olen varma. Älä petä hänen luottamustaan."

"Mutta, täti rakas, sinähän näytät olevan aivan täysissä tosissasi!"

"Niin olenkin, ja pyydän sinuakin olemaan yhtä tosissasi."

"No niin, olkoon menneeksi! Sinun ei tarvitse hätäillä ollenkaan. Minä pidän vaarin itsestäni ja hra Wickhamista myöskin. Hän ei pääse rakastumaan minuun, mikäli minä voin sen estää."

"Elizabeth, nyt et ainakaan puhu vakavissasi."

"Anteeksi, täti. Minä yritän uudelleen. Tätä nykyä en ole rakastunut herra Wickhamiin; älä pudista päätäsi, aivan varmastikaan en ole. Mutta hän on verrattomasti kaikkein miellyttävin mies mihin milloinkaan olen tutustunut — ja jos hän todella saa päähänsä mieltä minun ... ei, luulen olevan paremmaksi, ettei hän yritäkään. Minä käsitan itsekin, ettei siitä seuraisi mitään hyvää. Oh, tuo hirvittävä ja kelvoton herra Darcy! Isäni hyvä mielipide minusta on minulle mitä suurimmaksi kunniaksi, ja minä koetan kaikin mokomin välttää heikontamasta sitä. Mutta isänikin pitää paljon herra Wickhamista. Lyhyesti sanoen, rakkahin täti, minua suuresti surettaisi, jos pahoittaisin teidän kenenkään mieltä; mutta näemmehän harva se päivä ympäristössämme, kuinka vähän nuoret ihmiset antavat epävarman tulevaisuuden, varattomuuden ja sen sellaisten seikkain estää heitä kihlautumasta — kuinka minäkään sitten voisin luvata olla toisia viisaampi, jos sattuisin joutumaan kiusaukseen, tahi kuinka edes tietäisin, että olisi viisastakaan vastustaa kiusausta? Siksi en uskalla luvata sinulle mitään muuta, kuin että en pidä kiirettä. En pidä kiirettä kuvitellakseni, että olen hänen lähin silmämääränsä. Ollessani yhdessä hänen kanssaan koetan välttää kaikkia turhia mielikuvitteluja. Sanalla sanoen, koetan tehdä parastani."

"Ehkäpä on hyväksi, ettet kiihota häntä käymään täällä niin kovin usein. Ainakaan ei sinun pitäisi hoputtaa äitiäsi kutsumaan häntä tänne."

"Niinkuin tein toispäivänä", tunnusti Elizabeth, hymyillen syyllisyydestään tietoisien hymyä. "Totta kyllä, että minun olisiärkevintä pidättyä *siitä*. Mutta älä uskokaan, täti, että hän aina käy täällä näin ahkerasti. Sinun takiasi häntä on tällä viikolla niin usein

kutsuttu. Tiedäthän muutenkin, että äidin on vaikea tulla toimeen ilman alituista vierasseuraa ympärillään. Mutta täydellä todella annan kunniasanani, että koetan tehdä niinkuin näen viisaimmaksi; ja toivon, että nyt olet täysin tyytyväinen minuun."

Hänen tätinsä vakuutti olevansa tyytyväinen, ja Elizabethin kiitettyä hänen hyvää tarkoittavista viittauksistaan he erosivat toisistaan.

Hra Collins palasi Hertfordshireen kohta Gardinerin väen ja Janen lähdettyä; mutta kun hän tällä kertaa majoittui Lucas Lodgeen, ei rva Bennetillä ollut hänestä entistä harmia. Häät olivat jo aivan lähellä, ja kunnon rouva oli jo pakottautunut käsittämään tämän kohtaloniskun välttämättömäksi pahaksi, niin että hän kykeni pahantuulisesi toivottamaan — aivan kuin päinvastaista odotellen — että heistä *kaikesta huolimatta* tulisi onnellinen pari. Vihkimisen piti tapahtua torstaina, ja keskiviikkona kävi Charlotte lausumassa Longbournin väelle jäähyväiset. Kun hän nousi lähteäkseen, seurasi Elizabeth häntä ulos, hyvin pahoillaan ja häpeissään äitinsä peittelemättömästä ilkeydestä ja itse vilpittömästi liikutettuna eron johdosta. Heidän pihalle laskeutuessaan sanoi Charlotte:

"Minä luotan siihen, Eliza, että kirjoittelet minulle ahkerasti."

"Siitä saat olla varma."

"Sitten on minulla vielä toinenkin pyyntö. Tahdothan tulla tervehtimään minua?"

"Toivon, että usein tapaamme toisemme täällä Hertfordshiressä."

"Minä en arvatenkaan pääse vähään aikaan lähtemään Kentistä. Lupaa senvuoksi tulla meidän luoksemme Hunsfordiin."

Elizabeth ei voinut kieltää, vaikka hän ei voinut odottaa itselleen siitä vierailusta suurtakaan huvia.

"Isäni ja Maria sisareni tulevat luokseni maaliskuussa", jatkoi Charlotte, "ja minä toivon, että sinä lähdet heidän mukaansa. Aivan täydellä todella, Eliza, sinä olet minulle yhtä tervetullut kuin kumpikin heistä."

Hääpäivä tuli ja meni; nuori pari lähti kirkon ovelta oitis matkalle uuteen kotiin, ja kaikki sanoivat sanottavansa siinä tilaisuudessa. Elizabeth sai piankin tietoja ystävältään, ja heidän kirjeenvaihtonsa jatkui yhtä säännöllisesti kuin tähänkin asti; mutta yhtä vapaana ja tutunomaisena se ei tietenkään voinut pysyä. Elizabeth ei voinut koskaan istua kirjoittamaan Charlottelle tuntematta, että entinen hauska ja tuttavallinen tyttöajan suhde oli loppunut; ja vaikka hän päättikin pitää kirjeenvaihtoa yhtä virkeänä kuin ennen, tapahtui se pikemminkin entisten muistojen kuin

nykyisyyden vuoksi. Charlotten ensi kirjeet olivat hyvin innokkaat kiittelemään hänen uutta kotiaan, ylistämään Lady Catherinen suurenmoista jalotyyllisyyttä ja kuvittelemaan kaikkea kaunista alkavasta avioelämästään. Sanalla sanoen kaikki oli kaikua hra Collinsin mahtipontisesta kehumisesta Hunsfordin ja Rosingsin verrattomuudesta, vaikkakin kohtuullisesti lievennettynä; ja Elizabeth arvasi, että hänen itsensä tuli täydentää kuva, kun hän ensi vierailullaan pääsi omin silmin tutustumaan oloihin.

Jane oli jo lähettänyt muutamia rivejä ilmoittaakseen heidän onnellisesta tulostaan Lontooseen, ja kun hänen toinen kirjeensä saapui, toivoi Elizabeth mitä hartaimmin, että siinä olisi joitakin tietoja Bingleyn perheen jäsenistä.

Hänen kärsimättömyytensä sai sellaisen palkinnon kuin kärsimättömyys yleensä saa. Jane oli ollut viikon päivät pääkaupungissa näkemättä tai kuulematta vähintäkään Carolinesta. Hän luotti kuitenkin tähän mahdollisuuteen, otaksuen että hänen Longbournista ystävättärelleen viimeksi lähettämänsä kirje oli jollain tapaa hukkunut.

"Täti lähtee huomenna sinnepäin kaupunkia", hän jatkoi, "ja minä käytän tilaisuutta hyväkseni käydäkseni Grosvenor-kadun varrella."

Tämän vierailun jälkeen Jane kirjoitti uudestaan, mainiten tavanneensa nti Bingleyn. "En luule, että Caroline silloin oli oikein hyvissä voimissaan; mutta hän oli kuitenkin hyvin iloinen nähdessään minut ja moitti minua, etten ollut aikaisemmin ilmoittanut hänelle tulostani Lontooseen. Siinä näet, että olin oikeassa; hän ei ole saanutkaan minun viime kirjettäni. Minä tiedustin luonnollisesti hänen veljensä vointia. Tämä voi erittäin hyvin, mutta on niin paljon yksissä herra Darcyn kanssa, etteivät sisaret häntä paljon näekään. Minä huomasin, että neiti Darcya odotettiin päivälliselle; hänet tahtoisin niin kernaasti nähdä. Vierailuni oli aivan lyhyt, kun Caroline ja rouva Hurst olivat lähdössä ulos. Arvaanpa heidän piankin käyvän täällä meidän luonamme."

Elizabeth pudisti päätään kirjeen luettuaan. Se vain vahvisti hänen uskoaan, että ainoastaan pelkkä sattuma saattaisi hra Bingleyn tietoon, että Jane oleskeli samassa kaupungissa.

Kului vielä neljä viikkoa, ilman että Jane näki vilaustakaan hra Bingleystä. Hän koetti uskotella itselleen ja sisarelleen, ettei se lainkaan pahoittanut hänen mieltään; mutta hän ei voinut enää olla panematta merkille nti Bingleyn ilmeistä välinpitämättömyyttä. Sittenkun hän oli parin viikon ajan odotellut tätä joka aamupäivä luokseen, oli vieras viimeinkin suvainnut saapua; mutta hänen vierailunsa hätäisyys ja vielä enemmän hänen muuttunut sävynsä osoittivat Janelle, että hänen oli turha enää pettää itseään. Tästä tapauksesta hän kirjoitti sisarelleen seuraavin sanoin:

"Rakkahin Lizzy, sinä et varmastikaan riemuitse saadessasi kuulla, että olit minua viisaampi, kun nyt tunnustan pettyneeni täydellisesti neiti Bingleyn minulle osoittamasta mielenkiinnosta. Mutta, sisko rakas, vaikka nyt huomaankin sinun olleen aivan oikeassa, niin älä pidä minua itsepäisenä kun edelleenkin väitän, että hänen edellisen käytöksensä vaikutuksesta minun luottamukseni häneen oli yhtä luonnollinen kuin sinun epäluulosi. Minä en pysty mitenkään käsittämään, miksi hän silloin pyrki niin läheiseen tuttavuussuhteeseen minun kanssani; mutta jos sama juttu uudistuisi vielä kerran, niin uskon, että pettäisin itseäni jälleen yhtä helposti. Caroline vastasi vierailuuni vasta eilen; enkä saanut ainoatakaan kirjelappua, en yhtään riviä häneltä väliajalla. Kun hän sitten vihdoinkin tuli, voin selvästi nähdä, ettei käynti ollut hänelle lainkaan mieluinen; hän pyysi muutamien kylmin sanoin anteeksi, ettei ollut päässyt ennen tulemaan; hän ei ilmaissut sanallakaan haluavansa minua käymään luonaan ja oli muutenkin joka suhteessa niin peräti toisenlainen ihminen kuin ennen, että hänen lähdettyään olin varmasti päättänyt, etten enää jatkaisi koko tuttavuutta.

"Minä säälin häntä, vaikken voikaan olla moittimatta häntä. Hän teki hyvin väärin, kun ensin valitsi minut niin läheiseksi ystäväkseen; sillä voin varmasti sanoa, että kaikki läheisempi tuttavuus meidän keskemme alkoi hänen puoleltaan. Mutta minä säälin häntä, koska tiedän, että hänen täytyy itsensäkin tuntea tehneensä väärin minua kohtaan, ja koska arvaan hyvin, että huolenpito veljestä on kaiken tämän syynä. Minun ei tarvitse selittää asiata sinulle tämän pitemmältä; ja vaikka *me* molemmat tiedämmekin hyvin, että tuo hänen pelkonsa on aivan turha, niin selittää se kuitenkin hänen käytöksensä muuttumisen. En voi kuitenkaan olla ihmettelemättä, että hänen enää tarvitsee ollenkaan tuntea tuollaista pelkoa, sillä jos hänen veljensä olisi välittänyt yhtään vähää minusta, niin olisimme jo kauan, kauan sitten tavanneet toisemme. Olen varma, että hän tietää minun olevan pääkaupungissa, hänen sisarensakin siitä viittaili; mutta Carolinen puheesta päätäten tämä näyttää vahvasti toivovan, että hänen veljensä täydellä todella rakastuisi neiti Darcyyyn. Tätä minä en voi ymmärtää. Jollen pelkäisi arvostelevani asioita tylästi, niin tekisi melkein mieleni sanoa, että kaikki tämä näyttää minusta merkillisen kaksimieliseltä. Mutta minä pyrin karkoittamaan kaikki katkerat ajatukset mielestäni ja ajatella vain sitä, mikä tekee minut onnelliseksi — sinun muuttumatonta rakkauttasi ja enon ja tädin alituista hyvyyttä.

"Anna minun hyvin pian kuulla sinusta. Neiti Bingley salli minun ymmärtää, ettei hänen veljensä enää koskaan aio palata Netherfieldiin ja että hän aikoo luopua vuokraoikeudestaan siihen, mutta aivan varmaa se ei vielä ollut. Parempi on, ettemme puhu siitä mitään. Minä olen kovin iloinen, että olet saanut niin hyviä uutisia

Hunsfordin ystäväistämme. Pyydän että lähtisit heitä katsomaan Sir Williamin ja Marian keralla. Olen varma, että tulisit hyvin viihtymään siellä. Sinun j.n.e."

Tämä kirje murehdutti Elizabethia jonkun verran; mutta häntä lohdutti se varma tieto, ettei Jane enää antanut pettää itseään, ei ainakaan nti Bingleyn kaksimielisen käytöksen kautta. Kaikki toivo tämän veljen lähenemisestä oli nyt auttamattomasti mennyttä. Elizabeth ei enää edes toivonutkaan sitä. Hra Bingleyn arvo madaltui hänen silmissään maan tasalle; ja hyvin ansaituksi rangaistukseksi tuolle huikentelevaiselle nuorelle herralle hän toivoi, että tämä todellakin menisi naimisiin nti Darcyn kanssa, koska hänellä silloin — Wickhamin kuvauksesta päättäen — tulisi olemaan runsaasti aihetta katua, että oli hyljännyt paljon ansiokkaamman tytön.

Rva Gardiner muistutti tähän aikaan Elizabethia hänen lupauksestaan hra Wickhamin suhteen ja vaati lähempiä tietoja; ja Elizabethin oli lähetettävä sellaisia, jotka samalla kertaa tyydyttivät tätiä ja häntä itseään. Tuon herran ilmeinen kiintymys häneen oli jo haihtunut; hänellä oli näet jo uusi ihailun esine. Elizabeth oli kylliksi tarkkasilmäinen huomatakseen tämän, mutta hän voi kirjoittaa siitä tuntematta erikoista tuskaa. Hänen sydämensä ei ollut mainittavasti kärsinyt tästä leikistä, ja hänen turhamaisuuttaan tyydytti tietoisuus, että tuo miellyttävä kavaljeeri olisi varmasti valinnut *hänet*, jos molempien varallisuus olisi vain sen sallinut. Sen nuoren neitosen pääviehätyksenä, johon hra Wickhamin huomio nyt oli kääntynyt, oli odottamaton kymmenen tuhannen punnan perintö; mutta Elizabeth oli tässä suhteessa merkillistä kyllä vähemmän selväjärkäinen kuin Charlotten naimiseen nähden, eikä hän ollenkaan paheksunut Wickhamin halua saavuttaa edullisen naimiskaupan avulla riippumaton taloudellinen asema.

Selostettuaan tämän kaiken rva Gardinerille hän jatkoi kirjeessään:

"Olen nyt aivan varma, rakas täti, ettei rakkaudesta ollut minun puoleltani paljonkaan puhetta; sillä jos olisin todella tuntenut tuota puhdasta ja ylentävää tunnetta, niin tällä hetkellä halveksisin ja vihaisin hänen pelkkää nimeäänkin ja toivottaisin hänelle kaikkea mahdollista pahaa. Mutta nyt minä päinvastoin ajattelen ystävällisesti ei ainoastaan hänestä itsestään, vaan myöskin hänen uudesta valitustaan, neiti Kingistä. Ei siis voi puhua, että olisin ollut rakastunut häneen. Minä olen koko ajan pitänyt silmäni valppaasti auki, ja se luultavasti on säästänyt minua lankeemasta tuohon onnettomuuteen; ja vaikka epäilemättä olisin paljon suuremman mielenkiinnon esine kaikille tuttavilleni, jos sydämeni olisi todella hurjasti ja epätoivoisesti syttynyt häneen, niin enpä voi sanoa harmittelevani senvuoksi, etten ole löytänyt armoa hänen silmissään. Sellaisen armon saa joskus maksaa liian kalliisti. Kitty ja Lydia ovat paljon enemmän harmissaan hänen 'uskottomuudestaan'.

He ovat vielä liian nuoria käsittämään maailmanmenoa ja erityisesti sitä murheellista seikkaa, että kaunistenkin nuorten miesten on pakko saada jokapäiväinen leipänsä aivan yhtä hyvin kuin rumienkin."

XXVII LUKU.

Tammikuu ja helmikuu kuuluivat, ilman että tämän merkillisempiä tapauksia sattui Longbournissa, jossa ainoina vaihteluina olivat kävelymatkat Merytoniin ja tavanmukaiset sade- ja pakkassäät. Maaliskuussa oli Elizabethin määrä lähteä Hunsfordiin. Aluksi hän ei itsekään ollut ottanut koko matkaa vakavalta kannalta; mutta nähdessään Charlotten pitävän siitä lujasti kiinni, rupesi hän odottamaan siitä itselleen mieluista vaihtelua. Erossaolo oli saattanut hänet jälleen ajattelemaan hellemmin tuntein Charlottea ja vähemmän vastenmielisesti hra Collinsia. Hänen oli määrä seurata Sir Williamia ja tämän toista tyttäätä; matkalla poikettaisiin yönseuduksi Lontooseen, jolloin hän saisi tavata Janenkin; ja ajan lähetessä hän olisi joutunut hyvin pahoilleen, jos matka olisi mennyt myttyyn.

Ainoana suruna oli ero isästä, jonka hän tiesi suuresti kaipaavan häntä ja joka jo nyt oli niin huolestunut matkan johdosta, että vaati tyttärtään ahkerasti kirjoittelemaan hänelle ja melkeinpä lupasi vastatakin hänen kirjeisiinsä.

Jäähyväistenotto Elizabethin ja hra Wickhamin välillä tapahtui kaikessa ystävyudessa — jälkimmäisen puolelta ystävällisyys oli kenties suurempikin. Hänen nykyinen lemmenliekkinsä ei ollut saanut häntä unohtamaan, että Elizabeth oli ollut ensimmäinen näillä mailla suitsemaan sitä liekkiin, ensimmäinen kuuntelemaan ja säälimään ja ihailemaan häntä; ja lausuessaan hänelle jäähyväisensä, toivottaen samalla hänelle kaikkea mahdollista hauskuutta matkalla ja muistuttaen, mitä hänellä oli odotettavissa Lady Catherine de Bourghin taholta, ja luottaen siihen, että heidän mielipiteensä — heidän yhteinen mielipiteensä — tästä jalosta rouvasta tulisi tikulleen käymään toteen, oli hänen sävynsä yhdellä haavaa niin vakava ja niin sydämellinen, että Elizabeth tunsikin mikäli mahdollista entistä suurempaa mieltymystä häneen ja oli erotessaan vakuutettu siitä, että menipä tuo herttainen nuori mies naimisiin tai oli menemättä, hän aina pysyisi hänelle miellyttävän ja suoravaisen miehen ihanteena.

Matkaa oli ainoastaan neljäkolmatta mailia, ja he lähtivät niin varahin, että päätyivät hra Gardinerin portille jo puolipäivän aikaan. Jane oli salin akkunassa odottelemassa heitä, ja kun hän syöksähti portaita alas vastaan, oli Elizabethille ilo nähdä hänet terveenä ja suloisena kuten ennenkin. Portaissa odotteli kokonainen parvi tädin pienokaisia, jotka eivät olleet nähneet serkkuaan kokonaiseen vuoteen ja jotka sen vuoksi oitis voittivat alkuperäisen ujoutensa. Kaikki olivat iloisia ja sydämellisiä. Päivä

kului mitä mieluisimmalla tavalla — päivännäöllä puodeissa juosten ja illalla istuen teatterissa.

Näytelmän väliajoilla onnistui Elizabethin päästä kahdenkeskiseen keskusteluun tädin kanssa. Puheenaiheena heillä tietystikin oli Jane; ja Elizabethia enemmän suretti kuin ihmetytti kuullessaan, että vaikka sisar ponnistelikin urheasti säilyttääkseen luontaisen hyvätuulisuutensa, oli hän ajoittain hyvin masentuneella päällä. Rva Gardiner kertoi erikoisesti nti Bingleyn käynnistä heidän luonaan sekä hänen itsensä ja Janen välillä olleista puheluista, joista voi päätellä, että sisar oli täydestä sydämestään alistunut luopumaan tämän tuttavuuden jatkamisesta.

Täti kiusoitteli sitten sisarentytärtään hra Wickhamin takia ja onnitteli häntä sen johdosta, että hän kykeni niin kevyesti kantamaan tältä saamansa rukkaset.

"Mutta sanoppas, rakas Elizabeth", hän lisäsi, "millainen tyttö se neiti King sitten on? Minua surettaisi, jos yhteinen ystävämme osoittautuisi rahanahneeksi."

"Sanoppas itse, täti rakas, mikä erotus avioliittokysymyksissä on rahanahneuden ja järkevien vaikuttimien välillä? Missä on viisauden ja voitonpyynnön raja? Joulun aikaan sinä pelkäsit minun rakastuvan häneen, koska se olisi sinun mielestäsi ollut hyvin epäviisas teko; ja nyt olet valmis näkemään hänet persoksi rahoille, kun hän kosiskelee kymmenen tuhannen punnan tyttöä."

"Jos vain kerrot minulle, millainen tyttö se neiti King on, niin tiedän, mitä sitten ajattelen asiasta."

"Luulisin häntä hyvin hyväluontoiseksi tytöksi. En ainakaan ole kuullut hänestä mitään pahaa."

"Mutta tokko tuo sinun entinen ihailijasi häntä edes huomasi, ennenkuin hän isoisänsä kuoltua peri tämän omaisuuden?"

"Ei — mitäpä aihetta hänellä olisi ollutkaan? Jollei hänen kerta ollut sallittu saavuttaa minun rakkauttani, senvuoksi että minä olin varaton, niin mitä syytä hänellä olisi ollut osoittaa huomaavaisuuttaan tytölle, josta hän ei ollut aikaisemmin välittänyt ja joka oli yhtä köyhä kuin minäkin?"

"Mutta minustapa tuntuu jokseenkin epähienolta, että hän sitten oitis käänsi huomionsa tuohon tyttöön kohta kun tämä oli saanut periä."

"Ahtaissa oloissa elävän nuoren miehen ei aina sovi noudattaa niitä moitteettomia seuraelämän muotoja, joista onnellisemmassa asemassa olevat ihmiset pitävät kiinni. Jos hänen nykyinen valittunsa ei siitä valita, niin mitäpä syytä *meilläkään* olisi?"

"Se ei lainkaan puolusta herra Wickhamin käytöstä. Se vain osoittaa neiti Kingin itsensä olevan jossakin suhteessa vajavainen — joko järjen tai tunteen puolesta."

"No hyvä, täti", huudahti Elizabeth, "olkoon siis niinkuin sinä vain tahdot. Herra Wickham saakoon minun puolestani olla rahanahne ja neiti King höperö."

"Ei, Lizzy, sitä en kernaasti näkisi. Minua surettaisi ajatella sellaista tuosta hauskaasta nuoresta miehestä, joka on samoja Derbyshiren kasvatteja kuin minäkin."

"Oh, jos se on hänen ainoa puolustuksensa, niin minulla ei todellakaan ole korkeaa käsitystä Derbyshiren nuorista miehistä; eivätkä heidän helmaystävänsä Hertfordshiressäkään ole paljon paremmat. Minä olen oikein väsynyt heihin kaikkiin. Luojan kiitos! Huomenna lähden tapaamaan miestä, jolla ei ole ainuttakaan heidän miellyttävistä ominaisuuksistaan, ei siroa käytössävyytä eikä sukkelia älynlahjoja. Typerät pölkkypäät ovatkin miehistä ainoat, joita kannattaa tuntea."

"Oleppas varovainen sanoissasi, Lizzy; tuo huudahdus kuulosti vähän liian paljon pettymyksen huokaukselta."

Ennenkuin uuden näytöksen alku teki lopun heidän haastelustaan, sai Elizabeth suureksi ilokseen kutsun seurata setäänsä ja tätiään huvimatalle, jonka nämä aikoivat kesällä tehdä.

"Emme ole vielä varmasti päättäneet minne lähdemme", sanoi rva Gardiner, "mutta arvatenkin järville." [18]

Mikään kutsu ei olisi Elizabethille voinut olla sen mieluisempi. "Ah, sinä rakkahin, armahin täti", hän huudahti ihastuneena, "mikä onni, mikä ilo! Sinähän luot minuun aivan uutta elämää ja virkeyttä. Hyvästi nyt kaikki pettymykset ja elämänkaiho! Mitäpä ovatkaan mieskurjat jylyhien kallioiden ja kukkulain rinnalla? Ah, mikä ihana matka siitä tuleekaan! Ja kun me palajamme, niin emme palaja tavallisten matkustajain tavoin, jotka eivät ole nähneet nenänvarttansa pitemmälle eivätkä osaa selittää näkemiään. *Mepäs* silloin tiedämme, missä olemme kuljeksineet, ja muistamme kaiken, minkä olemme panneet merkille. Järvet, vuoret ja virrat eivät sotkeudu sekaisin hämäräksi kaaokseksi meidän mielikuviuksessamme; emmekä me, yrittäessämme kuvata jotain erityistä nähtävyyttä, käy kohta alussa kiistelemään sen asemapaikasta. Ei, kyllä meidän ensimmäiset mielenpurkauksemme tulevat olemaan mieluisampaa kuunneltavaa kuin matkailijoiden ylipäänsä."

XXVIII LUKU.

Seuraavana päivänä jatkettiin matkaa, ja entistä virkeämmin mielin Elizabeth vaarinotti kaikkia uusia ja huvittavia nähtävyyksiä tien varrella. Kaikki raskaus oli

haihtunut hänen sydämeästään; sisar oli erotessa näyttänyt niin terveeltä ja virkeältä, että hänen suhteensa ei tarvinnut mitään peljätä; ja ajatus kesällisestä huvimatkasta pohjois-Englantiin antoi jatkuvata rattoisata askarrusta hänen ajatuksilleen.

Kun matkalaiset kääntyivät valtatieltä Hunsfordin ruohoniityille, etsivät kaikkien silmät kiihkeästi pappilaa, ja jokainen tienkäänne oli tuovinaan sen näkyviin. Rosingsin laajan puiston lauta-aita paarsi koko matkan tien toista vartta. Elizabethia hymyilytti muistellessaan, mitä kaikkea hän oli kuullut hovin asukkaista.

Vihdoin pilkoitti pappilakin silmiin. Sen pieni puisto vietti kylätielle päin, asuinrakennus oli puiston laidalla; vihreäksi maalattu lauta-aita ja sen takana oleva laakeripensas-aita ilmaisivat talon pappilaksi. Hra Collins ja Charlotte ilmestyivät kuistille, ja vaunut pysähtyivät pienelle veräjälle, jolta sorapolku vei rakennuksen portaille. Kaikkien silmät ja suut hymyilivät, päät nyökkyivät ja iloisia huudahduksia helähteli. Rva Collins otti mitä iloisimmin vastaan ystävättärensä, ja Elizabeth tunsu yhä kasvavaa mielihyvää tulostaan, nähdessään olevansa niin ikävöiden varrottu ja mielihyvin vastaanotettu. Serkkunsa ryhdin ja sävyn hän huomasi yhtä pönäkän kankeaksi kuin ennenkin; hra Collins pidatti häntä hyvän hetken veräjällä tiedustellakseen seikkaperäisesti hänen omaistensa vointia. Sitten tulijat saatettiin sisään, missä isäntä uudelleen juhlallisesti julisti vieraat tervetulleiksi hänen halpaan majaansa ja matalan katonsa alle.

Elizabeth oli valmistunut näkemään hänet täydessä loistossaan; eikä hän saattanut olla huomaamatta, kuinka isäntä näytellessään pöyhkeän kainostelevasti vieraille huoneitaan ja niiden sisustusta tuntui kohdistavan huomautuksensa erikoisesti hänelle, aivan kuin saattaakseen hänet katuen tuntemaan, minkä surkean erhetuksen hän oli tehnyt kieltäytyessään tulemasta niin mainion talon emännäksi. Mutta vaikka kaikki todella olikin sievää ja kodikasta, ei Elizabeth voinut tyydyttää isäntänsä mieltä millään katumuksen ilmeellä eikä raskaalla huokaisulla; pikemminkin hän tähysti ihmetellen ystävättäreensä, joka kykeni näyttämään niin hilpeältä ja huolettomalta sellaisen elämäntoverin vierellä. Kun hra Collins sattui laskemaan tavallista paksumpia kömpelyyksiä — mikä ei sattunut niinkään harvoin — vilkaisi Elizabeth oitis Charlotteen nähdäkseen, punastuiko tämä; mutta yleensä Charlotte näytti viisaasti päättäneen olla kuulematta niitä ollenkaan.

Sitten kun oli huoneita ja kaikkea niiden sisustusta kylliksi ihailtu ja tutkittu säiliötkin läpikotaisin vinniltä kellariin saakka, kutsui hra Collins vieraitaan tekemään kierroksen puutarhassa, joka olikin avara ja hyvinhoidettu ja jossa työskenteleminen oli hänen suurimpia huvejaan. Isäntä käytteli vieraitaan jokaisella taimilavalla ja kukkapenkereellä, selitellen perusteellisesti vaivannäköjään ja odotellen ylistelyjä,

antamatta toisten rauhassa nauttia näkemästään. Mutta mitäpä olikaan hänen puutarhapahaisensa ja ylimalkaan mikään paikka koko yhdistetyssä kuningaskunnassa Rosingsin ihanuuden rinnalla, jonka päärakennus pilkoitti puiston tuuheiden puiden läpi pappilaa vastapäätä. Se olikin todella kaunis uudenaikuinen maahovi ja sijaitsi tasaisesti viettävän rinteen yläreunalla.

Puutarhasta hra Collins olisi vienyt heidät kahdelle niitylleen; mutta kun naisilla ei ollut yllään sopivia jalkineita astuakseen lumisohjussa, oli palattava sisään; ja Sir Williamin jäädessä isännän pariin vei Charlotte sisarensa ja ystävättärensä uudelle kierrokselle talon läpi, ilmeisesti iloisena kun sai näytellä kotiaan ilman miehensä pönäkkää esittelyä. Kaikki oli tosin pientä, mutta erinomaisen hyvässä kunnossa ja kodikasta sekä siistitty ja järjestetty sellaisella huolella, että Elizabeth voi täydestä sydämestään antaa tunnustuksensa nuorikon emännöuskyvylle.

Hän oli jo saanut kuulla, että Lady Catherine yhä vielä oleskeli maalla. Asia tuli uudelleen puheeksi päivällispöydässä, jolloin hra Collins rupesi purkamaan sydäntään: "Niin, neiti Elizabeth, totisesti teillä on kunnia nähdä Lady Catherine de Bourgh tulevana sunnuntaina kirkossa kuuntelemassa minun tekstintutkisteluni, eikä minun tarvitse sanoakaan, että te tulette mainiosti mielistymään häneen. Hän on ylen ystävällinen ja alentuvainen kaikkia ihmisiä kohtaan, enkä luule sanovani liikoja kun arvelen, että hän kunnioittaa teitäkin huomaamalla läsnäolonne jumalanpalveluksessa. Ja tuskinpa arvaan väärin olettaessani, että myöskin te ja Maria kälyni olette tervetulleet liittymään mukaamme joka kerta, kuin meidät teidän täällä ollessanne kutsutaan nauttimaan hovin vieraanvaraisuutta. Hänen käyttäytymisensä rakasta Charlotteani kohtaan on kerrassaan ihastuttava. Meidät on pyydetty aina kahdesti viikossa hoviin päivälliselle, eikä meidän sallita koskaan palata kotia jalkaisin. Hänen jalosukuisuutensa vaunut ja hevoset ovat aina valmiina portilla meidän varallemme. *Yhdet* hänen jalosukuisuutensa vaunuista, piti sanomani, sillä hänellä on niitä useampia."

"Lady Catherine on todellakin sangen kunnianarvoinen ja viisas nainen", vahvisti Charlotte, "ja erittäin kohtelias naapuri."

"Aivan totta, rakkaani, sitä hän minä juuri sanonkin. Hän on tosiaankin nainen, jota ei koskaan voi tarpeeksi paljon kunnioittaa."

Loppuilta kului haastellessa Hertfordshiren uutisia ja kertoillessa uudestaan sitä, mistä jo oli aikaisemmin kirjeissä mainittu; ja päästyään viimein levolle makuusuojaansa oli Elizabethilla aikaa ajatella Charlottea, tämän kotionnea, hänen pitkämielisyyttään kömpelön miehensä rinnalla ja hänen reipasta

emännöimiskykyään; ja hänen täytyi vilpittömästi myöntää itselleen, että ystävätär oli odottamattoman hyvin suoriutunut uudesta osastaan.

Kun hän huomenissa puolipäivän aikaan huoneessaan varusteli itseään lähtemään kävelymatkalle, kuului alakerrasta äkkiä melua ja humua, aivan kuin koko talo olisi joutunut kuohuksiin; sitten kuului portailta joutuisia askeleita ja joku huuteli häntä hätäisesti alas. Hän avasi ovensa ja näki portaiden käänteessä Marian, joka toimitti hänelle miltei hengettömänä mielenkiikkosta:

"Ah, Eliza rakas! Joudu pian ruokasaliin — et arvaakaan, mitä siellä saat akkunasta nähdä! En tahdo sanoa sitä sinulle etukäteen. Tule oitis!"

Ilmeissään seurasi Elizabeth häntä ruokasaliin. Sen akkunoista näki veräjälle ja maantielle, jolla näkyi keveät avovaunut ja niissä kaksi säätyläisnaista.

"Tässäkö sitten koko kumma onkin?" huudahti Elizabeth. "Minä kun jo odotin näkeväni porsaat tonkimassa puutarhaa — eikä muuta olekaan näkyvissä kuin Lady Catherine tyttärineen!"

"Oh, nyt erehdyt, rakkaani", sanoi Maria aivan typertyneenä toisen välinpitämättömydestä; "eihän tuo toki ole Lady Catherine. Vanhempi nainen on hänen seuralaisensa rouva Jenkinson, mutta nuorempi on neiti De Bourgh. Katsoppas vain häntä. Kuka olisi uskonut, että hän on niin pikkunen ja laiha!"

"Mutta onhan aivan julmaa, että hän pidättää Charlottea avopäin ulkona kylmässä tuulessa. Miksi hän ei käy sisälle?"

"Oh, Charlotte sanoi, ettei hän juuri koskaan tee niin. Niin suurta kunniaa neiti De Bourgh harvoin osoittaa kyläläisille."

"Minä pidän hänen ulkonäöstään", sanoi Elizabeth äkkiä, aivan uuden ajatuksen työntyessä hänen mieleensä. "Hän näyttää kivuloiselta ja nyrpeältä. Hän on aivan omiaan herra Darcyn vaimoksi. Jopas löysi vakka kantensa!"

Hra Collins ja Charlotte seisoivat avopäin veräjällä, puhellen vieraiden kanssa; ja Elizabethin suureksi hauskutukseksi oli Sir William asettunut kaikkein siroimpaan hovilaisasentoonsa kynnykselle, tutkistellen mitä vakavimmalla tarkkuudella edessään olevia inhimillisen loiston ja mahdin edustajia ja kumarrellen ja noikaten syvään joka kerta kun neiti De Bourgh sattui katsahtamaan sinne päin.

Vihdoin loppuivat haastelun aiheet; vieraat naiset ajoivat tiehensä ja toiset palasivat sisälle. Kohta kun hra Collins äkkäsi molemmat tytöt akkunan ääressä, hän rupesi onnittelemaan heitä odottamattomasta onnenpotkauksesta, minkä Charlotte selitti

lähemmin siten, että koko perhe oli seuraavaksi päiväksi kutsuttu Rosingsiin päivälliselle.

XXIX LUKU.

Hra Collinsin riemu tämän kutsun johdosta oli ylenpalttinen. Hänpä olikin mitä hartaimmin halunnut tilaisuutta saada levittää ällistyneiden vieraittensa eteen mahtavan suojelijattarensa koko maallisen loiston ja kunnian ja lyödä heidät hämmästyksiin näyttämällä, kuinka alentuvaa kohteliaisuutta hän ja hänen vaimonsa saivat nauttia mahtavan hovinväen puolelta.

"Minun täytyy tunnustaa", hän lausui juhlallisesti, "että minua ei laisinkaan ihmetyttänyt hänen jalosukuisuutensa armollinen kutsu saapua pyhänä saarnan jälkeen juomaan teetä ja viettämään iltaa Rosingsissa. Tuntien hänen erinomaisen alavuutensa olisin voinut sellaista kutsua pikemmin odottaakin. Mutta kukapa olisikaan osannut arvata tällaista hienoa huomaavaisuutta? Kukapa olisi voinut kuvitellakaan, että meidät kohta teidän tulonne jälkeen kutsuttaisiin sinne päivälliselle — ja ajatelkaas, koko joukolla!"

"Minua se ei lainkaan ihmetytä", virkkoi Sir William ja kohotti leukaansa, "kun tunnen hyvin isoisten ihmisten tavat, joihin yhteiskunnallinen asemani on sallinut minun tutustua. Minä tiedän, että hovin loiston varjossa eläessä sellaiset hienot tavat syöpyvät vereen jo syntymästä saakka."

Koko päivänä ja seuraavana aamuna tuskin puheltiinkaan muusta kuin kohta koittavasta mahdikkaasta vierailusta. Hra Collins teki parhaansa opastaakseen vieraitaan edeltäkäsän, jotta niin muhkeitten huoneiden loiston, niin monien palvelijoiden ja niin ylellisen päivällispöydän näkeminen ei panisi näitä vallan pyörälle päästä.

Kun naiset vetäytyivät yläkertaan pukeutumaan lähtöä varten, huomautti hän erikoisesti Elizabethille:

"Pyydän, ettette, rakas serkku, ollenkaan hätäile ulkoasunne takia. Lady Catherine ei suinkaan vaadi meidän puoleltamme sellaista ylellistä siroutta, joka kuuluu hänen omaan ja hänen tyttärensä esiintymiseen. Neuvoisin teitä valitsemaan puvuistanne parhaan ja olemaan sitten aivan rauhallinen, sillä Lady Catherine ei suinkaan pane pahakseen, vaikka olettekin yksinkertaisesti puettu. Hän näet haluaa kotioloissaankin säilyttää rajan korkeampain säätyhenkilöiden ja muiden ihmisten välillä."

Naisten pukeutuessa hän tuli vielä kahdesti tai kolmesti koputtamaan heidän ovilleen kehoittaakseen heitä kiirehtimään, koska Lady Catherine ei kernaasti nähnyt

vieraittensa viiptyvän. Sellaiset hirvittävät ennakkotiedot hänen jalosukuisuutensa mahdista ja ärtyisyydestä panivat aran pikku Maria Lucasin pahoin säikähtymään, hän kun ei ollut vielä tottunut isoisten elämään; ja hän odotteli esiintymistään Rosingsissa yhtä pamppailevin sydämin kuin hänen isänsä aikanaan Lontoon kuningashovissa.

Ilma oli kaunis, joten heillä oli hauska puolen mailin kävelymatka puiston läpi. Jokaisella puistolla on oma viehätyksensä, ja Elizabeth nautti täysin siemauksin raittiista talvi-ilmasta korkeitten puiden keskellä, antamatta hra Collinsin paljonkaan häiritä häntä arviolaskelmillaan, mitä summia kaikki tämä ihanuus oli tullut Sir Lewis De Bourgh vainajalle maksamaan.

Kun he nousivat eteishalliin vieviä valtaportaita ylös, vapisi pikku Maria parka hermostuksestaan, eikä Sir Williamkaan kyennyt täysin säilyttämään kylmäverisyyttään. Elizabeth sen sijaan ei antanut rohkeutensa masentua. Hän ei ollut kuullut yhtään mitään hirvittävää Lady Catherinen erinomaisista luonteen- ja hengenominaisuuksista, ja pelkän rikkauden ja korkean säädyn kohtaaminen ei pannut hänen hermojaan lainkaan väräjäämään.

Eteishallista, jonka kauniita mittasuhteita ja hienoa koristelua hra Collins hurmautuneena ylisteli, palvelijat veivät heidät välihuoneen läpi saliin, jossa Lady Catherine, hänen tyttärensä ja rva Jenkinson istuivat. Hänen jalosukuisuutensa nousi todella sangen alentuvaaisesti tervehtimään vieraitaan; ja kun rva Collins oli ennakolta sopinut miehensä kanssa, että hän itse saisi esittää ensikertalaiset, kävi tämä tärkeä toimitus niinkuin pitikin ja ilman niitä monia kursailuja ja anteeksipyyntöjä, joilla arvoisa kirkkoherra olisi ehdottomasti koristellut puheensa.

Mutta vaikka Sir William olikin käynyt kuninkaan hovissa, oli hän antanut vävynsä ylistyspuheiden siihen määrään vaikuttaa hermoihinsa, ettei hän pystynyt muuhun kuin tekemään juhlallisen kumarruksen ja sitten istahtamaan aivan tuppisuuna; ja hänen tyttärensä hermojännitys oli korkeimmillaan, kun hän arkaillen istuutui tuolinreunalle, tietämättä minne rohjeta kääntää silmänsä. Elizabeth sitävastoin tunsu itsensä hyvin rauhalliseksi ja vaarinotti levollisesti emäntäväkeä. Lady Catherine oli kookas ja lihava nainen, ja hänellä oli voimakkaat kasvopiirteet, joissa vielä näkyi muinaisen kauneuden jälkiä. Hänen sävynsä ei ollut omiaan saamaan vieraita unohtamaan alemman säätyarvonsa. Hän ei tosin suinkaan istunut tuppisuuna, mutta mitä hän sanoikin, se lausuttiin erinomaisen itsetietoiseen sävyyn, mikä oitis palautti Elizabethin mieleen hra Wickhamin sattuvan kuvauksen tästä jalosta vallasnaisesta.

Äidistä, jonka pöyhkeä ilme ja käyttäytyminen tästä teräväsilmaisestä tarkastelijasta jonkin verran muistutti hra Darcya, hän käänsi huomionsa tyttäreeseen ja voi mielessään

aivan yhtyä Marian eiliseen ihmettelyyn tämän tavattomasta hentoudesta ja laihuudesta. Nti De Bourghin ulkomuodossa ja kasvonpiirteissä ei ollut vähintäkään yhteistä äidin mahtavasti tehoavien muotojen kanssa; hän oli hyvin kalpea ja kivuloisen näköinen, eikä hän ottanut muuta osaa seurusteluun kuin vaihtaen matalalla äänellä muutamia sanoja rva Jenkinsonin kanssa.

Muutamia minutteja istuttua Lady Catherine lähetti heidät akkunaan katselemaan näköalaa, jonka hän sanoi olevan kesäiseen aikaan paljon kauniimman, mutta jossa hra Collins nytkin huomasi paljon ylistelyn aiheita.

Päivällinen oli erittäin upea ja levitti nähtäväksi hra Collinsin ennakolta lupaamat korulautaset ja pönäkät palvelijat; samoin kävi toteen hänen ennustuksensa, että hänen täytyi korkea-arvoisen emännän vaatimuksesta istuutua pöydän toiseen päähän tätä vastapäätä, (isännän paikalle), missä hän punoitti onnesta ja ylpeydestä ylen autuaana. Hän leikkeli paistia ja syöä maiskutteli ja kiitteli ihastuneena miltei joka suupalaa; ja tällöin olivat Sir Williaminkin hengenvoimat jälleen siksi paljon vironneet, että hän kykeni kaikuna toistelemaan vävynsä vakuutteluja niin nöyristelevään sävyyn, että Elizabethia ihmetytti, kuinka Lady Catherine sitä oikein voi sietää. Mutta Lady Catherine kuunteli ilmeisesti mielissään vieraiden kiitosta, varsinkin kun pöytään tuli jokin ruokalaji, joka näytti näille olevan ennestään tuntematon. Muuten ei pöydässä paljon puhuttu. Elizabeth olisi kyllä ollut valmis puhumaan kenen kanssa hyvänsä, mutta hänet oli asetettu Charlotten ja nti De Bourghin väliin, joista edellinen kuunteli hartaasti Lady Catherinen haastelua, ja jälkimmäinen ei virkkanut halkaistua sanaa koko aterian aikana. Rva Jenkinsonin huomio oli tykkänään kääntynyt nti de Bourghiin, jolle hän tyrkytteli ja suositteli milloin mitäkin ruokalajia ja lausui tavantakaa pelkäävänsä, että neiti ei voinut tänään oikein hyvin. Maria Lucas ei olisi suurin surminkaan tohtinut avata suutansa, ja herrat tyytyivät syömään ja ihailemaan.

Naisten palattua saliin kuului puheenvuoro miltei yksinomaan emännälle, joka tiedusteli läpikotaisin Charlotten taloudellisia oloja ja ahtoi paljon hyvää tarkoittavia neuvoja hänen kotinsa, lehmäinsä ja kanatarhansa hoitamisessa ja hallitsemisessa, vakuuttaen että pienikin ja alhaisarvoinen talous vaatii emännältä mitä tarkinta silmää. Puheensa lomassa hän teki ahkerasti kysymyksiä myöskin Marialle ja Elizabethille, nimenomaan jälkimmäiselle, jonka kotioloja hän vähimmin tunsu ja joka hänestä oli sangen sievän ja kiltin näköinen tyttö, kuten hän suvaitsi mainita rva Collinsille. Hän tiedusti tavantakaa, montako sisarta hänellä oli, olivatko ne häntä vanhemmat vai nuoremmat, naimisissako vai naimattomia, olivatko nekin sieviä, minkälaisen kasvatuksen kaikki sisarukset olivat saaneet ja mikä heidän äitinsä tyttönimi oli ollut. Elizabethista tuo kyseleminen tuntui aika tunkeilevaiselta, mutta

hän vastasi kuitenkin sävyisästi kaikkeen. Sitten Lady Catherine jatkoi huomautuksiaan:

"Teidän isänne tilahan siirtyy hänen kuoltuaan perintönä herra Collinsille, kuten olen kuullut? Teidän takianne", sanoi hän Charlotten kääntyen, "olen siitä iloinen; mutta muuten en lainkaan huomaa tarpeelliseksi, että sukutiloja siirretään pois naispuolisten perheenjäsenten hallittavista. Ainakaan ei Sir Lewis De Bourghin suvussa ole sitä pidetty välttämättömänä. — Osaatteko te soittaa ja laulaa, neiti Bennet?"

"Vähäsen."

"Ahaa — jolloinkin ehkä saamme hovin kuulla teitä. Meillä onkin niin mainio piano, ettei sen vertaista ole mailla ja halmeilla — saatte koetella itse sitä jonakin päivänä. Entä osaavatko sisarenne soittaa ja laulaa?"

"Ainoastaan yksi heistä."

"Miksi ette kaikki ole opetelleet? Olisihan se kuulunut kasvatukseenne. Webbsinkin tyttäret täällä naapuristossa osaavat kaikki soittaa, vaikka heidän isällään ei ole edes sellaisiakaan vuosituloja kuin teidän isällänne. Entä piirustatteko te?"

"Emme, ei yksikään meistä."

"Mitä — eikö yksikään?"

"Ei, valitettavasti."

"Sehän on merkillistä. Mutta arvaanpa, ettei teillä ole ollut tilaisuutta oppia sitä taitoa. Teidän äitinne olisi pitänyt viedä teidät joka kevät Lontooseen hyvien oppimestarien luo."

"Äidilläni ei kai olisi ollut mitään sitä vastaan, mutta isäni inhoo Lontoota."

"Sepä merkillistä. Teillä ei kai enää ole kotiopettajatarta?"

"Sellaista meillä ei ole koskaan ollutkaan."

"Eikö lainkaan kotiopettajatarta! Onko se mahdollista? Viisi tytärtä kasvatettavana kotona ilman kotiopettajatarta! Voi minun päiviäni! Enpä ole kummempaa kuullut. Teidän äitinne on sitten täytynyt orjailla näännyksiin saakka teitä opettaessaan."

Elizabethin oli vaikea pidättyä hymyilemästä, kun hän kielsi tuon pöyristyttävän mahdollisuuden.

"Kuka teitä sitten kasvatti ja opetti? Olettehan lapsirukat jääneet aivan takapajulle ilman kotiopettajatarta."

"Verrattuna vallasperheisiin luulen meidän todella jääneenkin; mutta ken meistä todella halusi oppia, häneltä ei suinkaan keinoja puuttunut. Meitä kehoitettiin alati lukemaan ahkerasti, eikä meillä ollut opettajistakaan koskaan puutetta. Mutta joka halusi laiskotella, hän sai siihenkin vapaan vallan."

"Ah, epäilemättä; mutta juuri sitä estämään olisi kotiopettajatar ollut tarpeen; ja jos vain olisin tuntenut äitinne, olisin varmasti lukenut hänelle lakia. Minä olen aina sanonut, ettei kasvatuksesta ole mihinkään ilman ankaran säännöllistä ja hyvin järjestettyä opetusta, jollaista ainoastaan kotiopettajatar pystyy antamaan. Käy oikein ihmeekseni kun ajattelen, kuinka monet perheet olen tässä asiassa ohjannut oikealle tolalle. Minua aina ilahduttaa, kun saan nuoret ihmiset hyvin varustetuksi elämän taipaleelle. Ajatelkaas — neljä rouva Jenkinsonin veljentytärtä on minun avullani saanut mainiot paikat; ja vasta eilen kuulin erään perheen olevan erinomaisen mielistynyt erääseen nuoreen tyttöön, jota olin edellisenä päivänä suositellut heille, tuntematta häntä itsekään muuten kuin kuulopuheelta. Kuulkaas, rouva Collins, joko minä kerroin teille, että Lady Metcalf kävi eilen kiittämässä minua turvatistani? Hänestä neiti Pope on oikea aarre. 'Lady Catherine', hän sanoi, 'te hankitte minulle oikean aarteen'. Kuulkaahan, neiti Bennet, joko jotkin nuoremmista sisaristanne ottavat osaa seuraelämään?"

"Kyllä, rouvani, kaikkikin."

"Kaikkiko? Mitä — kaikki viisikö yhdellä kertaa? Sepä vasta eriskummallista! Ja te olette vasta toinen järjestyksessä. Nuoremmat tyttäret mukana seuraelämässä, ennenkuin vanhemmat ovat päässeet naimisiin! Teidän nuorempain sisartenne täytyy vielä olla aivan nuoret?"

"Niin ovatkin, nuorin ei ole vielä täyttänyt kuuttatoistakaan. Ehkäpä hän todella *onkin* vielä liian nuori olemaan paljon mukana toisten kanssa. Mutta minusta nähden on jokseenkin kovaa kieltää nuoremmilta sisarilta kaikki elämähupi ja seurapito senvuoksi, ettei vanhemmilla ole ollut tilaisuutta tai ehken ei halukaan mennä naimisiin. Viimeksi syntyneellä pitäisi olla yhtä suuri oikeus nuoruuden iloihin kuin ensiksi syntyneelläkin. Ja joutuappa sitten toisten iloitessa teljetyksi makuusuojaan *mokomasta* syystä! En luule, että sellainen pakkotila olisi omiaan synnyttämään rakkautta sisarusten kesken ja vapaasti kehittämään itsekunkin yksilöllisiä taipumuksia."

"Kaikkea minun pitää kuuleman", huudahti hänen jalosukuisuutensa perin ällistyneenä; "te lausutte todellakin niin nuoreksi ihmiseksi sangen jyrkästi mielipiteenne. Saanko tietää, kuinka vanha te olette?"

"Koska minulla on kolme nuorempaa sisarta jo mukana seuraelämässä, niin tuskinpa teidän jalosukuisuutenne voi odottaa, että minä ilmaisen oman ikäni", vastasi Elizabeth hymyillen.

Lady Catherine ällistyi yhä enemmän, kun häneltä evättiin suora vastaus; ja Elizabeth arveli olevansa kenties ensimmäinen ihminen, joka rohkeni lyödä leikiksi niin arvossapidetyn vallasnaisen häikäilemättömyyden.

"Kaikkea — kaikkea pitää kuulemanikin", virkahti emäntä toinnuttuaan. "Olen varma, ettette ole vielä paljon yli kahdenkymmenen — voitte siis huoletti ilmaista ikänne."

"En ole vielä yhtäkolmatta."

Herrojen saavuttua naisten seuraan sijoituttiin korttipöytien ääreen. Lady Catherine, Sir William ja Collinsin aviopari kävivät pelaamaan whistiä, ja kun nti De Bourgh suvaitsi panna pasianssia, täytyi molempain tyttöjen avustaa rva Jenkinsonia kolmen miehen nakkipelissä. Heidän pelinsä muodostui mitä ikävimmäksi; vaihdettiin tuskin sanaakaan, paitsi milloin rva Jenkinson puoliääneen valitti hoidokillaan olevan liika kuumaa tai liika kylmää, liiaksi valoista tai liiaksi pimeää. Toisessa pöydässä oli pelinmeno paljon virkumpaa. Lady Catherine tietysti johti puhetta — milloin soimaten kanssapelaajiaan heidän erehdyksistään, milloin kertoillen kaskuja omasta mahdikkaisuudestaan. Hra Collins yhtyi riemuiten kaikkeen, mitä hänen jalosukuisuutensa suvaitsi virkkaa, kiittäen nöyrimmästi joka voitosta, jonka tämä salli hänen saada, ja pyydellen hartaasti anteeksi, jos sattui voittamaan liian usein. Sir Williamilla ei ollut paljon sanomista. Hän kokosi vain muistinsa kellareihin pelipöydässä kuulemiaan ylhäisiä nimiä ynnä kaskuja niiden kantajista.

Kun Lady Catherine ja hänen tyttärensä olivat saaneet pelaamisesta tarpeekseen, noustiin pöydästä ja rouva Collinsille tarjottiin vaunut (kuten hra Collins oli aivan oikein ennustanutkin), jonka tarjouksen hän kiitollisesti otti vastaan. Vaunuja odotellessa istuttiin tulen ääreen kuulemaan, mitä toimia Lady Catherine määräsi itsekullekin huomispäiväksi. Sitten ilmoitettiin vaunujen odottavan valtaportaiden edessä, ja monin hartain kiitospuhein hra Collinsin puolelta ja monin pönäköin kumarruksin Sir Williamin puolelta seurue lähti kotimatalle. Kohta vaunuihin noustua hra Collins kävi kyselemään serkkunsa mielipidettä kaikesta Rosingsissa näkemästään ja kuulemastaan, ja Elizabeth lausui Charlotten vuoksi mielipiteensä edullisemmassa muodossa kuin mielensä teki. Mutta sekään ei tyydyttänyt hra

Collinsia, jonka oli pian pakko ottaa Lady Catherinen ylistely omiin harjautuneihin käsiinsä.

XXX LUKU.

Sir William joutui viipymään Hunsfordissa vain viikon päivät; mutta sekin lyhyt aika riitti tekemään hänet vakuutetuksi siitä, että hänen tyttärensä olo ja elämä oli kaiken ylistyksen yläpuolella ja että hänelle oli siunattu sellainen aviomies ja sellainen naapuri, joita vain aniharvoille ihmisille oli suotu. Sir Williamin vielä viipyessä hra Collins omisti aina aamupäivänsä apelleen ja vei hänet rattaillaan katselemaan seutua; mutta hänen lähdettyään perhe palasi arkielämään, ja Elizabeth oli sydämessään kiitollinen, kun heidän ei enää kovinkaan usein tarvinnut nähdä hänen serkkuaan, joka vietti suuruksen ja päivällisen väliajan joko askaroiden puutarhassa tai omassa huoneessaan lukien ja kirjoitellen ja katsellen akkunasta ulos maantielle.

Naiset istuivat salissa, joka antoi pihalle päin, joten he olivat kiitollisia hra Collinsille saadessaan tietää, mitä ajopelejä milloinkin ajoi tietä pitkin ja milloin varsinkin neiti De Bourghin pienet avovaunut vierivät ohi. Tämä pysähdytti usein hevosesa pappilan eteen jutellakseen Charlotten kanssa, mutta ei koskaan alentunut pistäytymään sisään.

Harva päivä meni ilman ettei hra Collins kävellyt Rosingsiin, jonne hänen vaimonsakin teki hänelle usein seuraa; ja silloin tällöin kunnioitti hänen jalosukuisuutensakin perhettä vastavierailulla — tosin lyhyellä, mutta sittenkin tarpeeksi pitkällä, jotta hän ennätti tarkoin nuuskia joka nurkan heidän pienessä taloudessaan. Mikään seikka ei välttynyt hänen terävältä silmältään: hän jakeli heille neuvoja, löysi vikoja huonekalujen asettelussa tai keksi palvelijattaren laiskottelemassa; harvoin hän ennätti ottaa osaa perheen murkinaan, mutta havaitsi silloin yhtä ja toista huomautettavaa leikkelyn ja tarjoilun suhteen.

Elizabeth tuli piankin ymmärtämään, että vaikka tämä mahtava rouva ei tosin ollut kreivikunnan rauhantuomari, oli hän silti oman seurakuntansa todellinen hallitushenkilö ja hra Collins hänen käskyjensä ja toivomustensa uuras toimeenpanija ja perilleviejä. Missä hyvänsä kyläläiset olivat joutuneet keskinäiseen epäsopuun, tyytymättömyyteen tai köyhyyteen, sinne riensi hovinrouva rakentamaan rauhaa, vaimentamaan mahtikeinoin valitukset ja torumaan ihmisiä yleiseen sopusointuun ja tyytyväisyyteen.

Rosingsiin kutsuttiin pappilan väki edelleenkin päivälliselle kahdesti viikossa; ja paitsi että korttia (Sir Williamin poistumisen vuoksi) pelattiin vain yhdessä pöydässä, kuluivat illat aivan samaan tapaan kuin ensimmäisellä kerralla. Muualla ei käytykään

juuri missään, sillä se ei kuulunut Collinsin perheen tapoihin; mutta se ei Elizabethia surettanut, sillä hänen aikansa kului yleensä viihtyisästi ja rauhallisesti. Silloin tällöin oli puolituntinen rattoisaa rupattelua Charlotten kanssa, ja ilmakin pysyi tähän vuodenaikaan enimmäkseen niin ihanana, että hän pääsi ahkeraan jaloittelemaan. Toisten lähtiessä hoviin hän kääntyi syrjäiselle metsäpolulle, jonka päässä hän oli keksinyt sievän laaksonnotkelman; ja sinne päästyään hän tunsi olevansa turvassa Lady Catherinen tungettelevalta uteliaisuudelta.

Tähän rauhalliseen tapaan kuuluivat molemmat ensi viikot. Pääsiäinen lähestyi, ja sen edellisellä viikolla odotettiin Rosingsiin huomattavia vieraita. Elizabeth oli jo kohta pappilaan tultuaan kuullut, että hra Darcyn oli määrä saapua jonakin lähiviikkona; ja vaikka hänellä ei ollutkaan erikoista (ei ainakaan mitään ystävällistä) mielenkiintoa tätä herraa kohtaan, tuotti ajatus pienen ja ikävän seurueen lisäytymisestä hänelle jonkin verran vaihtelua; ja erityisesti huvitti häntä saada nähdä, kuinka toivottomia nti Bingleyn unelmat tulivat olemaan tämän herran suhteen, jonka Lady Catherine oli määrännyt tyttärensä puolisoksi. Lady Catherine puhelikin hänestä alituisen mitä ihailevimmassa äänilajissa ja näytti ärtyvän kuullessaan, että Elizabeth ja nti Lucas olivat jo vanhoja tuttuja hänen kanssaan.

Hänen saapumisensa tuli oitis tiedoksi pappilassa; sillä määröpäivänä oli hra Collins varuilla koko aamun kävellyt edestakaisin maantiellä talonsa edustalla ja ennätettyään tehdä ohikiitäville vaunuille syvän kumarruksen rientänyt kohta sisään sanaa viemään. Seuraavana aamuna hän riensi jo varhain Rosingsiin tervehtimään tulijaa — tahi oikeastaan tulijoita, sillä niitä oli kaksikin, molemmat Lady Catherinen sisarenpoikia. Hra Darcy oli näet tuonut mukanaan eversti Fitzwilliamin, enonsa lordi —n nuoremman pojan. Sekä hovin että pappilan perheitten suureksi kummastukseksi olivat molemmat herrat lyöttäytyneet hra Collinsin mukaan, kun tämä lähti paluumatkalle. Charlotte oli miehensä kamarin akkunasta nähnyt heidän tulevan ruohokentän yli ja rientänyt heti perä huoneeseen kertomaan tytöille tuon suuren uutisen.

"Tiedätkö mitä, Eliza", lisäsi hän, "sinun läsnäoloasi saan varmastikin kiittää tästä tavattomasta kohteliaisuudesta. Muuten ei hra Darcy olisi suinkaan jouduttanut näin pian tervehtimään minua."

Elizabethilla ei ollut aikaa kieltäytyä tästä hänen niskoilleen säilytetystä kunniaista, sillä ovikello helähti samassa ja kohta sen jälkeen astuivat kaikki kolme herraa sisään. Eversti Fitzwilliam, joka tuli ensimmäisenä, oli noin kolmikymmenvuotias mies, ei lainkaan niin kaunis kuin uljas serkkunsa, mutta sekä luonteeltaan että käytökseltään kunnianmies. Hra Darcy näytti aivan yhtä kankealta kuin Hertfordshiressä ja tervehti

emäntää ylhäiseen tapaansa; ja mitä ajatuksia ja tunteita tämän ystävättären näkeminen hänessä lienee herättänytkin, niin hän säilytti joka tapauksessa täydellisesti mielenmalttinsa. Elizabeth tyytyi niaamaan hänelle sanomatta sanaakaan.

Eversti Fitzwilliam aloitti oitis puhelun tottuneen ja sivistyneen maailmanmiehen sävyyn ja tarinoi aika hauskasti naisten kanssa; hänen serkkunsa sen sijaan istui hyvän aikaa aivan tuppisuuna, lausuttuaan aluksi rva Collinsille hajamielisen huomautuksen hänen kodistaan ja puutarhastaan. Vihdoin tuntui hänen kohteliaisuutensa kohenevan sen verran, että hän suvaitsi tiedustaa Elizabethilta hänen omaistensa vointia. Tyttö vastasi tavalliseen sävyyn ja lisäsi, hetken vaitiolon jälkeen:

"Vanhempi sisareni on ollut Lontoossa jo kolmisen kuukautta. Oletteko sattunut näkemään hänet siellä?"

Hänellä oli aivan selvillä, että hra Darcy ei ollut nähnyt Janea; mutta hän halusi nähdä, kuvastaisiko toisen ulkomuoto ja vastaus jotain rikollista osallisuutta Janen ja Bingleyn välien särkymiseen; ja todellakin hän oli huomaavinaan jonkin verran hämillistä epäroimista Darcyn vastatessa, ettei hänelle ollut sattunut onnea tavata kertaakaan nti Bennetiä. Vähän aikaa vielä juteltuaan herrat lähtivät paluumatkalle hoviin.

XXXI LUKU.

Eversti Fitzwilliamin rattoisata luonnetta ihailivat kaikki pappilalaiset, ja nimenomaan naisten mielestä hän oli mitä tervetullein lisä hovin muuten niin jäykkään seuraan. Pappilan perhettä ei sinne kuitenkaan nyt kutsuttu moneen päivään, sillä hovilaisilla oli vieraistaan tarpeeksi seuraa. Vasta pääsiäispäiväksi, viikon päivät nuorten herrojen tulosta, heidät kirkosta palatessa kutsuttiin viettämään iltaa hovissa. Koko viikon aikana he eivät olleet nähneet Lady Catherinea eikä tämän tytärtä; eversti Fitzwilliam oli sen sijaan ahkerasti käynyt pappilassa — mutta yksin, sillä hra Darcy oli edelleenkin suvainnut sulkeutua kuoreensa.

Kutsua tietysti noudatettiin, ja määrähetkenä pappilan väki saapui Lady Catherinen saliin. Emäntä otti heidät tosin kohteliaasti vastaan, mutta kaikesta näkyi, ettei heidän seuransa nyt ollut hänelle yhtä mieluinen kuin ennen yksin ollessaan; ja koko illan hän puheli melkein yksinomaan sisarenpoikainsa, nimenomaan Darcyn kanssa, aivan kuin ei huoneessa olisi muita ollutkaan.

Eversti Fitzwilliam tuli ilmeisesti iloiseksi heidät nähdessään; mikä hyvänsä vaihtelu oli hänelle mieleen Rosingsissa ollessa; ja kenties sattui rva Collinsin sievä ja hilpeä

ystävätär herättämään tavallista enemmän hänen mielenkiintoaan. Hän istahti oitis Elizabethin viereen ja pakinoi Kentistä ja Hertfordshirestä, matkoista ja kotiviihdykkäisyydestä, uusista kirjoista ja musiikista niin hauskaasti, että tytöstä ei vielä mikään hänen Rosingsissa viettämänsä ilta ollut kulunut näin rattoisasti. He innostuivat puhelemaan niin eloisasti, että se kiinnitti yksin Lady Catherinenkin huomiota samoin kuin hra Darcynkin. *Tämän* silmät olivat jo monesti pälyilleet ilmeisen uteliaasti puhelemaan pariin; Lady Catherine puolestaan ei enää malttanut hillitä uteliaisuuttaan, vaan huusi huoneen poikki sukoilematta sisarensapojalle:

"Mitä te siellä juttelette päät yhdessä, Fitzwilliam? Mitä sinä kerrot neiti Bennetille? Puhu kovaa, että minäkin kuulen."

"Me puhelemme vain musiikista, täti rakas", sanoi eversti, kun näki mahdottomaksi vältellä vastaamista.

"Musiikista! Puhukaa sitten kernaasti lujempaa. Siitä puheenaiheesta minä haluankin kaikkein enimmän kuulla. Minun täytyy saada ottaa osaa keskusteluun, kun kerran musiikista puhutaan. Luulenpa, että Englannissa on harvoja ihmisiä, jotka minua vilpittömämmin nauttisivat musiikista tai joilla olisi parempi luontainen musiikkiaisti. Jos olisin oppinut edes vähäsenkään soittamaan, niin luulisinpä olevani suurikin taiteilija. Samaa voisi sanoa Annestakin, jos hänen heikko terveytensä olisi sallinut hänen harjoitella. Kuinka Georgianan musiikkiopinnot menestyvät, Darcy?"

Hra Darcy kiitteli innostuneesti sisarensa soittokykyä ja sanoi hänen harjoittelevan ahkerasti.

"Sen parempi. Harjoittelemista ei voikaan koskaan harrastaa liiaksi, ja kun ensi kerran kirjoitan hänelle, varoitan häntä millään muotoa taukoamasta siitä. Olen tälle neiti Bennetillekin sanonut jo monesti, että hän ei ikinä opi hyvin soittamaan, jollei harjoittele joka päivä; ja vaikka rouva Collinsin piano onkin aika rämä, niin on hän tervetullut tänne soittamaan. Rouva Jenkinsonin puolella hän saa olla aivan rauhassa, eikä hänen soittonsa siellä häiritse ketään."

Hra Darcy näytti olevan hiukan häpeissään tätinsä tahdittomuudesta eikä virkkanut sanaakaan.

Kun kahvi oli juotu, eversti Fitzwilliam muistutti Elizabethille, että tämä oli luvannut soittaa heille; ja kuuliaisesti istahti tyttö oitis pianon ääreen. Lady Catherine kuunteli laulua puoliväliin saakka ja rupesi sitten jatkamaan puhettaan sisarenpoikan sa kanssa, kunnes tämä lähti hänen luotaan ja astellen huolettomasti lattian poikki asettui soittokoneen viereen siten, että näki vapaasti kauniin soittajattaren vaihtelevat kasvojenilmeet edessään. Elizabeth pani merkille hänen tarkastelunsa; ja

ensimmäisen sopivan lepo hetken aikana hän käännähti suoraan häntä kohti, veti suunsa hymyyn ja sanoi:

"Te kai aiotte säikäyttää minua, herra Darcy, asettumalla noin mahtavasti kuuntelemaan minua. Mutta minä en aio säikähtää, vaikka tiedänkin sisarene soittavan paremmin kuin minä. Minun luonteeni on niin uppiniskainen, etten mielelläni anna toisten masentaa itseäni. Päinvastoin ylpeyteni kohottaa aina harjaansa, kun näen sellaista yritettävän."

"En tahdo sanoa, että erehdytte, vaikka tiedänkin teidän todellisuudessa uskovan, ettei minulla ole lainkaan tuollaista ajatusta teidän suhteenne. Sellaisesta varjelee minua pitkäaikaisen tuttavuutemme aikana saamani kokemus, että teitä nimittäin toisinaan erikoisesti huvittaa lausua mielipiteitä, joita itse asiassa ette myönnä itsekään tosiksi."

Elizabeth nauroi sydämellisesti kuullessaan tällaisen kuvauksen itsestään ja sanoi eversti Fitzwilliamille: "Teidän serkkunne tahtoo antaa teille hyvin kauniin käsityksen minusta ja saada teidät uskomaan, ettei minun puheisiini ole luottamista. Minulla on kerrassaan kova onni joutuessani täten sattumoilta yhteen henkilön kanssa, joka osaa niin hyvin paljastaa todellisen olemukseni, ja vieläpä sellaisessa maailmankolkassa, jossa tuntemattomana piillen toivoin tulevani edes vähänkin uskotuksi. Totta tosiaan, herra Darcy, ei ollut teidän puoleltanne lainkaan jalomielistä vetää täällä päivänvaloon kaikkia minun Hertfordshiressä tekemiäni tihutöitä — eikä se ollut edes varsin valtioviihastakaan, jos sallitte minun niin sanoa — sillä sen kautta yllytätte minua kostamaan ja kukaties juttelemaan teistä itsestänne sellaisia asioita, jotka saavat hiukset nousemaan pystyyn kaikkien täällä olevain sukulaistenne päässä."

"Ei minua peloita lainkaan"; sanoi Darcy hymyillen.

"Antakaas kuulla, mistä kaikesta te häntä oikein syytätte", huudahti eversti Fitzwilliam. "Tahtoisin mielelläni tietää, kuinka hän käyttäytyy vennon vierasten parissa."

"Kuulkaahan sitten — mutta olkaa valmis kuulemaan jotakin kauheaa. Tietäkää, että ensi kerran näin hänet Hertfordshiressä eräissä tanssiaisissa — ja arvaattekos, mitä tämä herra silloin teki? Hän tanssi ainoastaan neljästi! Minua surettaa sanoa näin, mutta niin oli todella asianlaita. Hän tanssi vain neljä kertaa, vaikka kavaljeereista oli puute, ja minä tiedän varmasti, että monet neitokset saivat koristaa seinäviertä, kun heillä ei ollut tanssittajia. Herra Darcy, te ette voi kieltää tätä tosiasiaa."

"Minulla ei silloin ollut kunnia tuntea ainuttakaan saapuvilla ollutta naista, lukuunottamatta omaan seuraani kuuluvia."

"Totta kyllä, ja vaikeatahan on käydä tanssisalissa esittelemään itseään. No niin, eversti Fitzwilliam, mitä minun nyt on soitettava teille? Sormeni odottavat käskyänne."

"Ehkäpä", sanoi Darcy, "olisin voinut käyttäytyä oikeamielisemmin, jos olisin toimittanut itseni esitellyksi, mutta minun on aina hyvin vaikea seurustella umpi outojen kanssa."

"Kysymmekö serkkunne mielipidettä siitä?" sanoi Elizabeth, yhä Fitzwilliamille puhellen. "Pyydämmekö hänen selittämään sen ihmeellisen ongelman, miksi älykkään ja hienosti sivistyneen miehen, joka on ikänsä elänyt mukana suuressa maailmassa, on vaikea seurustella umpi outojen ihmisten kanssa?"

"Minä voin vastata kysymykseenne pyytämättä lupaa häneltä itseltään", sanoi eversti. "Syy on se, että hän ei viitsi nähdä sitä vaivaa."

"Minulla ei todellakaan ole sitä kykyä kuin eräillä toisilla", sanoi Darcy, "että osaisin keskustella sujuvasti ihmisten kanssa, joita en ole koskaan ennen nähnyt. Minä en voi sulautua heidän puheensävyynsä enkä *näyttää* olevani huvitettu heitä huvittavista asioista, niinkuin usein näen toisten tekevän."

"Minun sormeni", sanoi Elizabeth, "eivät juokse koskettimilla niin liukkaasti kuin olen nähnyt monien muiden naisten sormien tekevän. Niillä ei ole samaa voimaa eikä nopeutta, eivätkä ne kykene yhtä mestarillisesti ilmaisemaan tunteita. Mutta tätä olen aina arvellut omaksi viakseni — etten ole huolinut harjoitella tarpeeksi. Päähäni ei ole pälkähtänytkään uskoa, etteivät sormeni olisi yhtä hyvät kuin kenen hyvänsä paljon suurempaa oppia saaneen naisen sormet."

Darcy vastasi hymyillen: "Te olette aivan oikeassa. Te olette käyttänyt aikanne paljon paremmin. Ei kukaan, jonka on suotu kuulla soittoanne, voi väittää teiltä kykyä puuttuvan. Kukaan meistä toisista ei pystyisi niin luontevasti esiintymään vierasten kuullen."

Tällöin heidän puheensa keskeytti Lady Catherine, joka huusi äänekkäästi salin poikki tahtoen tietää, mistä he väittelivät. Elizabeth rupesi oitis soittamaan, Lady Catherinekin tuli pianon luo ja kuunneltuaan vähän aikaa virkkoi Darcylle:

"Neiti Bennet ei soittaisi lainkaan hullummin, jos hän olisi harjoitellut enemmän ja saanut jonkun Lontoon soittomestarin opetusta. Hänen sormitaitonsa on todella varsin hyvä, vaikkei hänen musiikkikorvaansa voi verratakaan Annen korvaan. Anne olisikin ihanteellinen soittaja, jos hänen heikko terveytensä olisi sallinut hänen opiskella."

Elizabeth vilkaisi varkain Darcyn nähdäkseen, kuinka tulisesti tämä yhtyi serkkunsa ylistelyyn; mutta ei tällöin eikä muissakaan tilaisuuksissa hän kyennyt keksimään vähintäkään rakastumisen merkkiä tuon jäykän miehen ilmeessä. Kaikesta hänen käyttäytymisestään nti De Bourghia kohtaan voi Elizabeth tehdä sen nti Bingleylle lohdullisen havainnon, että Darcy voisi aivan yhtä hyvin naida viimeksimainitun, jos tämä vain olisi ollut hänen serkkunsa.

Lady Catherine jatkoi huomautuksiaan Elizabethin soittotaidosta; Elizabeth kuunteli niitä kärsivällisen kohteliaasti ja pysyi herrojen pyynnöstä pianon ääressä siksi kunnes ilmoitettiin, että hovin vaunut olivat portaiden edessä valmiina viemään vieraat kotia.

XXXII LUKU.

Elizabeth istui seuraavana aamuna yksikseen kirjoittaen Janelle — rva Collins ja Maria olivat lähteneet asialle kylään — kun häntä säpsähdytti ovelta kuuluva soitto, varma merkki varhaisen vieraan tulosta. Arvellen tulijaa Lady Catherineksi hän työnsi joutuin puolivalmiin kirjeensä piiloon, jotta säästyisi kaikista tungettelevista kysymyksistä; mutta oven auetessa hän suureksi yllätyksekseen näki hra Darcyn aivan yksinään.

Tulijakin tuntui hämmästyvän nähdessään hänet yksin kotona ja pyysi anteeksi sisääntunkeutumistaan, selittäen luulleensa kaikkien naisten olevan kotosalla.

Sitten he kävivät istumaan, ja Elizabethin saatua hajamieliset vastaukset kyselyihinsä hovilaisten voinnista puhelu tuntui uhkaavan tykkänään tyrehtyä. Oli senvuoksi tuiki tarpeen keksiä jotain keskustelunaihetta; ja tässä pulassaan muistellen, milloin hän viimeksi oli nähnyt vieraansa Hertfordshiressä ja uteliaana saamaan kuulla, mikä syy oli saanut Netherfieldin asukkaat niin äkkiarvaamatta poistumaan paikkakunnalta, Elizabeth huomautti:

"Mikä äkkilähtö teille tulikaan viime marraskuulla Netherfieldistä, hra Darcy! Herra Bingley tuli varmaankin hyvin mieliinsä tavatessaan teidät kaikki jälleen niin pian; sillä muistaakseni hän oli lähtenyt vasta edellisenä päivänä Lontooseen. Toivon, että hän ja sisarensa voivat hyvin, kun erositte viimeksi heistä?"

"Mainiosti, kiitän kysymyksestänne."

Elizabeth huomasi, että puhelu uhkasi taasen tauota; ja lyhyen vaitiolon jälkeen hän lisäsi:

"Luulen ymmärtäneeni, että herra Bingley ei enää aio lainkaan palata Netherfieldiin?"

"Sitä en ole kuullut hänen koskaan sanovan; mutta hyvin luultavaa on, että hän tulee vast'edes viettämään siellä hyvin vähän ajastaan. Hänellä on paljon ystäviä, ja hän on siinä iässä, jolloin ystävien ja vieraskutsujen luku yhä karttuu."

"Jos hän aikoo oleskella vain niin vähän aikaa Netherfieldissä, niin minusta olisi naapuristolle edullisempi, että hän kokonaan luopuisi tuosta paikasta, jotta sinne asettuisi jokin miellyttävä perhe pysyväisesti. Mutta ehkä herra Bingley vuokrasikin tilan enemmän omaa kuin naapuriensa hauskuutta silmälläpitäen, ja meidän on jäätävä odottamaan, että hän vastakin menettelee saman näkökannan mukaisesti."

"En yhtään ihmettelisi", sanoi Darcy, "vaikka hän luopuisi siitä kohta kun saa hyväksyttävän tarjouksen."

Siihen ei Elizabeth vastannut mitään. Hän ei rohjennut sen pitemmältä udella Darcyn ystävän oloa; ja kun hänellä ei ollut muutakaan sanomista, päätti hän jättää keskustelun jatkamisen vieraansa vaivaksi.

Tämä ymmärsi äänettömän viittauksen ja aloitti oitis tuskapäin: "Tämä näyttää hyvin kodikkaalta talolta. Luulen, että Lady Catherine korjautti sitä melkoisesti, kun herra Collins muutti tänne Hunsfordiin."

"Niin hän kai teki — ja olen varma, ettei hän olisi voinut osoittaa ystävyyttään kiitollisemmalle vastaanottajalle."

"Herra Collins tuntuu olleen hyvin onnellinen vaimonsa valinnassa."

"Siinä olette aivan oikeassa; hänen ystävänsä voivat onnitella häntä, että hän sattui tapaamaan yhden niistä harvoista järkevästä naisista, jotka olisivat suostuneet hänen kosintaansa. Minun ystävättärelläni on erinomainen ymmärrys — vaikka en ole varma, oliko naimisiinmeno herra Collinsin kanssa kovinkaan viisas teko hänen puoleltaan. Hän tuntuu kuitenkin olevan täysin onnellinen; ja aineellisessa suhteessa on hänen valintansa hänelle hyvin edullinen."

"Hänelle on varmastikin sangen mieluista asua niin lähellä omaisiaan ja entisiä ystäviään."

"Onko Hunsford mielestänne niin lähellä? Onhan tänne matkaa hänen isänsä kodistaan liki viisikymmentä mailia."

"Mitä ovat viisikymmentä mailia hyvää maantietä? Vähän päälle puoli päivämatakaa. Minusta etäisyys on naurettavan lyhyt."

"Minä en koskaan pitäisi etäisyyttä isänsä kodista minään avioliiton voittopuolena", huudahti Elizabeth; "enkä suinkaan sanoisi, että rouva Collins on joutunut lähelle omaisiaan."

"Tuo todistaa vain teidän omaa kiintymystä Hertfordshireen. Jokainen paikka, joka on vähänkin Longbournin lähinaapuriston ulkopuolella, olisi teidän mielestänne kai hirvittävän kaukana."

Hänen huulillaan väreili hymy, jonka Elizabeth luuli ymmärtävänsä; Darcy luuli kaiketi hänen ajattelevan Janea ja Netherfieldiä, ja punastuen hän kiirehti vastaamaan:

"En suinkaan tarkoita, että naisen pitäisi naimisiin jouduttuaankin olla kytketty kiinni isänsä kotiin. Ovatihan läheisyys ja etäisyys sangen venyviä käsitteitä ja riippuvat niin monista vaihtelevista asianhaaroista. Jos varat sallivat tehdä matkoja milloin hyvänsä ja miten pitkälle tahansa, niin ei etäisyyksikään ole haitaksi. Mutta niin ei ole laita tässä tapauksessa. Herra ja rouva Collinsilla on hyvät vuositulot, mutta ei sentään siksi suuret, että ne sallisivat ahkerasti matkusteltavan — ja arvaan, ettei ystävättäreni voisi sanoa asuvansa lähellä omaisiaan vähemmän kuin puolen nykyisen välimatkan päässä."

Hra Darcy veti tuoliansa lähemmäksi häntä ja sanoi:

"Teillä ei varmastikaan ole oikeutta tuntea noin väkevää kotipaikan rakkautta. Ettehän te voi olla elänyt ikäänne kaikkea Longbournin perukoilla."

Elizabeth katsahti ylös hämmästyneenä. Puhujan tunneasteikossa näytti jälleen tapahtuvan vaihdos; hän siirsi tuolinsa taapäin, otti pöydältä sanomalehden, silmäili sitä hajamielisesti ja sanoi sitten kylmempään sävyyn:

"Miten Kent teitä miellyttää?"

Lyhyt keskustelu seurasi tämän seudun valo- ja varjopuolista, molemmin puolin kylmän asiallisesti, kunnes sen keskeytti kävelyretkeltään palaavien Charlotten ja hänen sisarensa saapuminen. Toisten kahdenkeskinen yhdessäolo tuntui vähän hämmästyttävän näitä. Hra Darcy selitti sen samalla tapaa kuin ensin sisään tullessaankin, ja poistui sitten istuttuaan vielä muutaman minuutin ajan.

"Mitähän tämä oikein tarkoittaa?" uteli Charlotte kohta hänen mentyään. "Rakas Eliza, hänen täytyy varmastikin olla rakastunut sinuun, muuten hän ei koskaan olisi tullut tänne näin tuttavalliselle käynnille."

Mutta kun Elizabeth oli kertonut hänen juroudestaan koko vierailun aikana, ei tuo otaksuminen ruvennut näyttämään oikein uskottavalta, vaikka Charlotte olisi sitä

kuinka hartaasti toivonut; ja monien vaihtelevien arvelujen jälkeen perusteltiin harvinainen vierailu viimein siihen mahdollisuuteen, että Darcylla ei kai ollut mitään muutakaan tehtävänä, mikä tähän vuodenaikaan katsoen tuntui todennäköisemmältä. Kaikki ulkoilmaurheilu oli tällöin mahdoton. Sisällä hovikartanossa oli hauskutuksena seuranpito Lady Catherinelle, lueskelu ja biljaardinpeluu, mutta eiväthän reippaat nuoret herrat voi alituisesti istuskella sisälläkään; ja pappila kun oli niin lähellä ja sinne oli hauska kävelymatka ja perillä hauskoja nuoria naisia, tunsivat molemmat serkukset houkutusta kävellä sinne harva se päivä. He tulivat eri aikoihin aamupäivisin, milloin yhdessä, milloin kumpikin erikseen, joskus tätinsäkin seuraamana. Kaikille pappilalaisille oli ilmeistä, että eversti Fitzwilliam yhtyi hyvin heidän seurassaan, ja se huomio teki hänet sitä suosittumaksi.

Mutta mikä seikka Darcya viehätti käymään niin ahkerasti pappilassa, sitä oli vaikeampi arvata. Varmastikaan hän ei tullut seuraa pitämään; usein hän saattoi istua kymmenisen minuuttia toisten parissa avaamatta kertaakaan suutansa; ja jos hän joskus puheli, tapahtui se ilmeisesti enemmän välttämättömyyden pakosta kuin omasta sisäisestä halusta. Hän ei koskaan näyttänyt oikein hyväntuuliselta. Rva Collins ei tiennyt, mitä koko miehestä ja hänen käynneistään oikein päätellä. Hän oli vielä kerran tai kahdesti vihjaillut Elizabethille, että tuo salamyhkäinen vieras kukaties oli rakastunut häneen, mutta toinen oli aina makeasti nauranut koko arvelulle; eikä rva Collins sitten enää rohjennut kehittää tätä puheen aihetta sen pitemmälle, peljäten että sen kautta ystävättäressä herätettäisiin toiveita, jotka päättyisivät syvään pettymykseen.

Hellässä huolenpidossaan Elizabethista hän joskus suunnitteli naittaa hänet eversti Fitzwilliamille. Tämä oli ehdottomasti hauskempi noista kahdesta serkuksesta; hän ihaili ilmeisesti Elizabethia, ja hänen varallisuutensa ja yhteiskunnallinen asemansa oli hyvä; mutta näiden etujen vastapainona kiikkui toisella vaakalaudalla se kieltämätön tosiasia, että hra Darcy suurena tilanomistajana voi määrätä lihavatuloisen kirkkoherranviran täyttämistä, mutta hänen serkkunsa ei edes laihasta kappalaispaikastakaan.

XXXIII LUKU.

Useammin kuin kerran joutui Elizabeth puistokävelyillään odottamatta kohtaamaan hra Darcyn. Ensimmäisellä kerralla se häntä niin harmitti, että hän rohkeni huomauttaa valinneensa tämän yksinäisen notkotien mielikävelypaikakseen, koska hän tiesi sillä saavansa olla aivan yksikseen. Sangen merkillistä oli, että tästä kourantuntuvasta viittauksesta huolimatta uusi kohtaaminen tapahtui jo seuraavana

päivänä — eikä ainoastaan silloin, mutta vielä kolmantenakin päivänä! Tämä tuntui joko tahalliselta ilkkurisuudelta tahi sitten vapaaehtoiselta itsekuritukselta; sillä kummallakaan kerralla tuo itsepintainen tungeksija ei tyytynyt vain lausumaan joitakin vastahakoisia huomautuksia, sitten tapansa mukaan nyreästi vaikenemaan ja viimein kääntämään seuralleen selkensä — kaikkea vielä, hän päinvastoin näki tarpeelliseksi lyöttäytyä Elizabethin mukaan ja saattaa hänet kotia. Millään haastelutuulella hän ei tietysti tällöinkään ollut, eikä myöskään Elizabeth viitsinyt paljon puhella eikä edes kuunnellakaan häntä; mutta kolmannella kerralla tyttöä jonkin verran ihmetyttivät hänen seuralaisensa omituiset umpimähkäiset kysymykset — hänen viihtymisestään Hunsfordissa, hänen rakkaudestaan yksinäisiin kävelyihin, Collinsin parin avio-onnesta; ja Rosingsista puheltaessa, jota Elizabeth ei sanonut vielä oikein tuntevansa, hänen kavaljeerinensa näytti pitävän varmana, että milloin hyvänsä hän vast'edes saapuisi Kentiin, hän vierailisi myöskin *siellä*. Aivan totta — sellaista järjetöntä kummaa hän tuntui aivan tosissaan odottavan. Tähtäsiköhän hän eversti Fitzwilliamiin ja tämän mahdolliseen kosintaan? Muuta ei Elizabeth osannut otaksua, ja sekin riitti pahasti hämmentämään hänen ajatuksensa, niin että hän oli hyvin iloinen kun huomasi heidän jo saapuneen pappilan veräjälle.

Eräänä lähipäivänä, kun hän jälleen oli kävelemässä ja lueskeli toistamiseen Janen kirjettä, joka oli ilmeisesti kirjoitettu hyvin masentuneessa mielentilassa, hän kohtasi taasen häiritsijän yksinäisellä metsätiellä; mutta tällä kertaa se ei ollutkaan hra Darcy, vaan eversti Fitzwilliam. Työntäen kirjeen joutuin poveensa hän hymyili tulijalle väkinäisesti ja sanoi:

"En tiennyt teidän koskaan kävelevän tällä taholla."

"Lähdin kiertelemään ympäri koko puiston", vastasi toinen, "kuten tavallisesti teen joka vuosi tähän aikaan, ja ajattelin yksin tein pistäytyä pappilassa. Aiotteko kävellä vielä kauemmaksikin?"

"En, olin juuri kääntymäisilläni takaisin."

Molemmat palasivat yhdessä pappilaa kohti.

"Aiotteko varmasti lähteä Kentistä ensi lauantaina?" kysyi Elizabeth.

"Kyllä — jollei Darcy saa taas muuta päähänsä. Olen tätä nykyä hänen käytettävänään, ja hän saa järjestää kaikki asiat oman päänsä jälkeen."

"Ja jollei asiain käytännöllinen järjestäminen ehkä aina olekaan hänen mieleensä, niin nauttii hän ainakin suuresti määräämisvallastaan. En ole tavannut yhtään ihmistä,

joka tuntuu niin suuresti nauttivan rajattomasta määräämisvallastaan omien ja kaikkien ystäväinsä tekojen suhteen kuin herra Darcy."

"Hän tekee niinkuin häntä paraiten miellyttää", vastasi eversti. "Ja niinhän me kaikkikin teemme, mikäli mahdollista. Erotus on vain siinä, että se on hänelle useammin mahdollista kuin monille muille, koska hän on hyvin rikas ja toiset ovat häneen verraten köyhiä. Minä puhun omasta kohdastani. Tiedättehän, että perheen nuoremman pojan on pakko oppia itsekieltäytykseen ja riippuvaisuuteen."

"Minusta kreivin nuoremman pojan sentään harvoin tarvitsee oppia kumpaankaan pakkoon. Aivan totta — mitäpä te itse asiassa tiedättekaan itsekieltäytymyksestä ja riippuvaisuudesta? Milloinka on rahanpuute estänyt teitä menemästä jonnekin tai tekemästä jotakin, minne ja mitä mielenne on tehnyt?"

"Nämä ovat kotoisia pikku kysymyksiä — ja ehkäpä minun täytyy tunnustaakin, ettei minulla ole tähän asti ollut erinäisen kovia kokemuksia näissä asioissa. Mutta elämän tärkeämissä kysymyksissä saatan kyllä johtua kärsimään varattomuuteni vuoksi. Perinnöstä osaton nuorempi poika ei esimerkiksi pääse aina naimaan mielensä mukaisesti."

"Jollei hän satu mieltymään rikkaaseen tyttöön, niinkuin hyvin useasti käy."

"Meikäläinen joutuu pakostakin riippuvaiseksi totutusta elämäntavastaan. Minun asemassani oleva mies harvoin saa naidessaan olla kiinnittämättä huomiota valittunsa varallisuuteen."

"Minuakohan hän nyt tarkoittaa?" kysyi Elizabeth itseltään ja punastui korviaan myöten tuosta ajatuksesta; mutta hilliten itsensä nopeasti hän kysyi leikkisään sävyyn: "Sanokaappas, mikä on kreivin nuoremman pojan tavallinen hinta? Jollei vanhempi veli satu olemaan kivuloinen, niin arvaisin teidän tyytyvän viiteenkymmeneen tuhanteen puntaan."

Eversti vastasi samaan sävyyn, ja sitten puhelu hetkiseksi taukosi. Katkaistakseen vaitiolon, jonka Elizabeth pelkäsi saattavan seuralaisensa arvelemaan hänestä herra ties mitä, hän kiiruhti jälleen puhelemaan:

"Minä kuvittelen serkkunne tuoneen teidät mukanaan tänne etupäässä senvuoksi, että hänellä olisi joku taattu henkilö käskynalaisenaan. Ihmettelen, kun hän ei mene naimisiin hankkiakseen itselleen oikein vakinaista käskettävä. Mutta ehkäpä hänen sisarensa toistaiseksi pelastaa hänet tästä pulasta; ja kun sisar on yksinomaan veljensä holhottavana, niin tämä voi menetellä hänen suhteensa miten vain itse haluaa."

"Ei niin sentään ole asianlaita", sanoi eversti Fitzwilliam, "siitä edusta minäkin olen osallinen. Me olemme näet molemmat neiti Darcyn holhoojia."

"Oletteko todellakin? Entä millainen holhoojasetä te oikein olette? Antaako holhokkinne teille paljonkin huolta? Sen ikäisiä nuoria neitoseja lienee toisinaan hiukan vaikea kaitsea; ja jos hänellä on aito darcylainen mielenlaatu, niin ehkä hän mielellään tahtoo elää oman päänsä jälkeen."

Näin sanoessaan hän huomasi seuralaisensa silmäävän häneen totisesti; ja everstin oitis tiedustaessa, mikä seikka pani hänet arvelemaan, että neiti Darcysta olisi holhoojilleen paljon huolta, hän voi kysyjän huolestuneesta äänensävyistä ja kasvojenilmeestä arvata osanneensa jokseenkin lähelle todellista asianlaitaa. Hän kiirehti senvuoksi vastaamaan.

"Teidän ei tarvitse lainkaan säikähtyä. Minä en ole kuullut hänestä mitään ikävää; päinvastoin voin kaikesta kuulemastani päätellä, että hän on mitä helpoimmin ohjattava olento. Eräät tuntemani naiset, rouva Hurst ja hänen sisarensa neiti Bingley, ovat suuresti ylistelleet hänen taipuvaisuuttaan ja muita hyviä ominaisuuksiaan. Muistan kuulleen teidän maininneen, että tekin tunnette heidät."

"Tunnen jonkin verran. Heidän veljensä on hyvin hauska ja kelpo nuori mies — hän on Darcyn ylimpiä ystäviä."

"Ah, varmastikin", vastasi Elizabeth kuivasti. "Herra Darcy on tavattoman ystävällinen herra Bingleytä kohtaan ja pitää hänestä mitä parahinta huolta."

"Pitää hänestä huolta! Niin kyllä — uskonpa todellakin Darcyn pitävän hyvää huolta Bingleystä, silloin kun tämä kaipaa tosi ystävän apua. Hän puheli tulomatkallemme jostakin sellaisesta tapauksesta, ja hänen sanoistaan voin päätellä Bingleyn olevan hänelle suuressa kiitollisuudenvelassa. Mutta ehkäpä teen nyt väärin Bingleytä kohtaan, sillä nimeä ei mainittu ja minä kenties väärin otaksuin hänet toiseksi asianosalliseksi."

"Mistä te nyt oikein puhuttekaan?"

"Olipahan vain muuan juttu, jota Darcy ei tietenkään haluaisi ihmisten tietoon, koska siitä voisi tulla hänelle ikävyyksiä, jos se tulisi tunnetuksi asianomaisen neitosen perheessä."

"Saatte olla varma, etten minä ainakaan mainitse kuulemastani kellekään."

"Ja minä huomautan, ettei minulla ole mitään pätevää syytä uskoa, että Bingleystä oli lainkaan kysymys. Mikäli juttua muistan, onnitteli Darcy itseään sen johdosta, että

hänen oli tuonaan onnistunut pelastaa eräs pahoin pihkautunut ystävänsä sotkeutumasta sangen mielettömään naimiskauppaan; mutta mitään nimiä tai yksityisseikkoja hän ei maininnut. Bingleyksi arvelin tuota ystävää vain sen perusteella, että arvelin tämän voivan helposti sotkeutua tuollaiseen suhteeseen, ja koska tiesin heidän molempien olleen yksissä koko viime talven."

"Mainitsiko herra Darcy syytä, joka pakotti hänet astumaan lempiväin väliin?"

"Mikäli ymmärsin, oli hänellä hyvin vakavia huomautuksia asianomaisen naisen suhteen."

"Entä millä tavalla hänen onnistui erottaa heidät toisistaan?"

"Menettelytavastaan hän ei minulle kertonut", vastasi Fitzwilliam hymyillen. "Muuta hän ei maininnut koko asiasta minulle kuin mitä nyt olen teille jutellut."

Elizabeth ei virkkanut mitään, vaan joudutti kulkuaan — mutta koko hänen sydämensä kuohui närkästyksestä. Katseltuaan häntä syrjästä hetken aikaa Fitzwilliam kysyi, minkä vuoksi hän oli niin mietteisään.

"Ajattelin sitä, mistä te juuri kerroitte", vastasi Elizabeth. "Serkkunne käytös ei ollut lainkaan minun mieleeni. Mitä oikeutta hänellä oli asettua tuomariksi tuossa asiassa?"

"Teistä hänen puuttumisensa asiaan taisi olla moitittavaa?"

"Minä en vain saata ymmärtää, mitä aihetta ja oikeutta herra Darcylla oli sekaantua ystävänsä lemmensuhteeseen tahi pelkästään omaan arvostelukykyynsä luottaen käydä määräilemään, millä tapaa hänen ystävänsä saa tulla onnelliseksi. Mutta", hän kiirehti lisäämään, hilliten väkisin mielenkuohuansa, "ehkäpä teen väärin tuomitessani hänen käytöstään, kun emme lähemmin tunne yksityisseikkoja. Ja kaiketipa ei kyseessä ollutkaan mikään erityisen vahva kiintymys."

"Tuo otaksuma ei tunnu luonnottomalta", virkkoi Fitzwilliam hymyillen, "vaikka se todenperäisenä surkeasti vähentäisikin serkkuni ansiota."

Tämä leikkipuhe tuntui Elizabethista sattuvan niin kohdalleen hra Darcyn, että hän ei rohjennut vastata siihen, peljäten muuten ilmaisevansa todelliset tunteensa tuota hirveää miestä kohtaan. Kotia tultuaan hän juoksi kiireisesti makuusuojaansa, lukitsi oven perästään ja antautui miettimään vasta kuulemaansa surullista tarinaa.

Tähän asti hän oli kyllä aina epäillyt, ettei Darcy ollut suinkaan suosiollisin silmin katsellut ystävänsä kiintymystä Janeen; mutta pääsyllisenä näiden välien katkeamiseen hän oli koko ajan pitänyt Bingleyn sisarta. Mutta nytpä olikin juuri

Darcyn ylpeys ja oikullisuus ilmeisesti särkenyt Janen elämänonnen. Hän oli hävittänyt hennoimmat toivon oraat maailman hellimmästä, ylevämielisimmästä sydäimestä — hän oli Janen onnen surmaaja.

"Hänellä oli hyvin vakavia huomautuksia asianomaisen naisen suhteen", oli eversti Fitzwilliam sanonut. Nuo huomautukset kohdistuivat arvatenkin siihen valitettavaan tosiasiaan, että Janen sedistä oli toinen vähäpätöinen maaseudun lakimies, toinen lontoolainen kauppias.

"Sillä Janea itseänsä vastaan ei kelläkään ihmisellä olisi ollut muistutettavaa", hän huudahti, "hänhän on pelkkää hyvyyttä ja rakastettavaisuutta! Hänellä on mainio ymmärrys, puhdas ja hellä sydän ja viehättävät tavat. Eikä isääkään vastaan kukaan voi mitään sanoa, sillä vaikka hänellä onkin eriskummallisuutensa, ei hänen korkeata sivistystään tarvitse edes herra Darcynkaan halveksia, ja hänen kunnianarvoisen luonteensa tasalle tämä tuskin koskaan pystyy itsekään kohoamaan." Ainoastaan äitiään ajatellessaan Elizabethin itseluottamus hiukan horjahti; mutta hän ei sittenkään taipunut uskomaan, että edes tämäkään seikka olisi ollut riittävä syy hra Darcyn moitittavaan menettelyyn, vaan ainoastaan itsekäs halu säilyttää ystävänsä vapaana hänen omaa sisartansa varten.

Kyyneleet ja mielenliikutus tuottivat hänelle kovan päänsäryn; mutta siitä hän oli vain kiitollinen, sillä se pelasti hänet iltapuolella lähtemästä toisten mukana Rosingsiin, jonne perhe oli kutsuttu teetä juomaan. Huomaten hänen pahoinvointinsa Charlotte ei hoputellutkaan häntä mukaan; mutta hra Collins ei voinut salata pelkoaan, että Lady Catherine arvatenkin tulisi ottamaan hänen poisjäämisensä hyvin pahaksi.

XXXIV LUKU.

Heidän lähdettyään Elizabeth otti oitis katsellakseen vielä kerran läpi kaikki Janen kirjeet, jotka hän oli saanut täällä Kentissä oleskellessaan, aivan kuin tahtoen syyttää niiden sisällöllä mieltään vihaan hra Darcya vastaan. Niissä lempeä kirjoittajata ei tosin syytellyt ketään eikä valitellut nykyisiä kärsimyksiään, eipä edes muistellut murhemielin menneitä tapahtumia. Mutta kaikista niistä — ja miltei joka riviltä sen voi huomata — puuttui tuota entistä leppoista iloisuutta, joka oli aina ollut yhtä ominaista Janen kirjetyylille kuin hänen persoonalliselle olemukselleenkin ja jonka lähteenä oli ollut surujen sotkematon mielenrauha ja hilpeä talaluontoisuus. Elizabeth vainusi joka lauseesta raskasmielisyyttä, joka nykyään sumensi sisaren sielun ja jota hän ensi kerran lukiessaan ei ollut tullut paljonkaan panneeksi merkille. Hra Darcyn äskeinen röyhkeä ylpeily hänen aikaansaamastaan kurjuudesta avasi Elizabethin silmät nyt vasta oikein käsittämään sisarensa kärsimykset. Hän tunsu mielenhuojennusta ajatellessaan, että tuo öykkäri jo ylihuomenna lähtisi matkoihinsa Rosingsista, ja vielä

suurempaa huojennusta tietäessään, että vajaan parin viikon päästä hän itse jälleen pääsisi Janen pariin, lohduttamaan tätä ja kohottamaan hänen elämän virkeyttään sisarellisen hellyytensä ja kiintymyksensä koko voimalla.

Darcyn lähtöä ajatellessaan hän muisti, että myöskin tämän serkku lähtisi samalla; mutta eversti Fitzwilliam oli selvästi antanut ymmärtää, ettei hänellä suinkaan ollut kosima-aikeita; ja Elizabeth tiesi, ettei tämän miellyttävän seuramiehen lähtö tulisi särkemään hänen sydäntään.

Ajatustensa päästyä tähän kohtaan hän äkkiä säpsähti kuullessaan ovikellon soivan; ja häntä hiukan ilahdutti arvailla, että mahdollisesti eversti Fitzwilliam saapui vielä toistamiseen tänä iltana pyrkiäkseen erityisesti hänen puheilleen. Mutta tuollaiset arvailut äkisti katosivat ja hänen mielialansa sumentui kerrassaan, kun hän sanomattomaksi hämmästykseseen näki hra Darcyn astuvan huoneeseen. Hätäisesti ja aivan kuin suunniltan ollen tämä alkoi kohta kysellä hänen terveyttään. Elizabeth vastasi hänelle kylmän kohteliaasti ja voimatta oikein salata oudoksumistaan. Vieras istahti hetkiseksi, mutta nousi äkisti ja alkoi kävellä edestakaisin huoneessa. Elizabeth joutui yhä enemmän ihmeisiinsä, mutta ei virkkanut mitään. Muutamien minuuttien äänettömyyden jälkeen Darcy astui hyvin kiihtyneenä tyttöä kohti ja aloitti melkein ryöpsähtäen:

"Turhaan olen koettanut ponnistella vastaan. Se ei käy. En kykene tukahduttamaan tunteitani. Teidän täytyy sallia minun sanoa teille, kuinka tulisesti minä ihailen ja rakastan teitä."

Elizabeth oli kuin puusta pudonnut. Hän tuijotti merkilliseen kosijaansa, punastui, epäroï eikä kyennyt saamaan sanaa suustansa. Tätä Darcy piti riittävänä rohkaisuna ja rupesi kiihkeästi kuvailemaan, mitä kaikkea hän nyt tunsu ja oli kauan ennenkin tuntenut häntä kohtaan. Hän puhui hyvin, mutta hänen puheenaiheenaan oli muitakin kuin sydämen tunteita; ja hän oli yhtä kaunopuheinen tulkitessaan korskeaa ylpeyttään kuin hellää kiintymystään. Kuinka hän tajusi Elizabethin alemmuuden hänen itsensä rinnalla; kuinka nöyryyttävä tämä kiintymys itse asiassa hänelle oli; kuinka jyrkästi hänen perhesuhteensa asettuivat tällaista yhtymystä vastaan — kaikesta tästä hän puheli vakuuttavasti ja lämpimästi, mutta se ei suinkaan ollut omiaan edistämään hänen kosintaansa.

Vaikka Elizabethilla olikin syvään juurtunut vastenmielisyys kosijaansa kohtaan, ei hän voinut olla tuntematta salaista mielihyvää niin arvokkaan miehen rehellisestä kiintymyksestä, ja vaikka hän alunpitäen tiesi mitä vastaisi, suretti häntä aluksi ajatella sitä tuskaa, jonka hän tulisi kosijalle tuottamaan; mutta vihdoin hän narkästyi siihen määrään tämän puheen myöhemmästä jaksosta, että kaikki sääli vaihtui

silmittömäksi suuttumukseksi. Kuitenkin hän koetti vielä hillitä itseään kyetäkseen vastaamaan kärsivällisesti, kunnes toinen oli lopettanut. Darcy päätti kosintansa vakuuttamalla uudestaan kiintymyksensä totista syvyyttä, josta parhaana todistuksena oli hänen turha kamppailunsa sitä vastaan; ja lausui toivovansa, että hänen taistelunsa ja antautumisensa nyt palkittaisiin suotuisalla myöntymyksellä. Elizabeth voi selvästi huomata hänen ilmeestään, ettei hän itse lainkaan epäillyt saavansa mieluista vastausta. Hän *puhui* huolestaan ja hätääntymisestään, mutta hänen sävynsä ja koko olemuksensa ilmaisi täyttä varmuutta. Se oli omiaan jälleen kiihoittamaan Elizabethin ärtymystä, ja kun hän viimein sai puheenvuoron, vastasi hän punoittavin poskin:

"Tällaisissa tilaisuuksissa lienee tapana, mikäli tiedän, lausua kiitollisuutensa tunteista, joita on esiintuotu, siitä huolimatta millä tapaa niihin vastataan. Taitaahan ollakin luonnollista, että tarjouksen johdosta tunnetaan kiitollisuutta, ja jos minä sitä tällä hetkellä todella tuntisin, niin kiittäisin nyt tietystikin teitä. Mutta sitä en voi — minä en ole koskaan halunnut teissä herättää tuollaisia tunteita; ja jos te niitä tunnette, niin on se vastoin minun tahtoani. Minä en tahtoisi tieteni pahoittaa kenenkään mieltä, ja minä toivon, että teidän mielipahanne tulee olemaan hyvin lyhytaikainen. Olettehan itse myöntänyt kauan salanneenne minulta kiintymyksenne, joten arvaan teidän nyt helposti voittavankin sen."

Hra Darcysssa, joka nojautui uuninrintaa vastaan, katse jäykästi kiinnitettynä tytön kasvoihin, tämä vastaus tuntui herättävän ainakin yhtä paljon närkästystä kuin hämmästyttä. Hänen kasvonsa kalpenivat suuttumuksesta, ja jokainen piirre niissä puhui väkevästi mielenkuohusta. Hän kamppaili väkinäisesti saavuttaakseen jälleen mielenmalttinsa, eikä avannut suutansa ennenkuin luuli saavuttaneensa sen. Tämä jännittynyt äännettömyys tuntui Elizabethista kaamealta. Vihdoin puhui uuniin nojautuva mies äänellä, joka ilmaisi väkinäistä rauhallisuutta:

"Ja tämäkö on koko se vastaus, jota minulla on kunnia teiltä odottaa? Ehkäpä minun kumminkin tekisi mieleni saada kuulla — suvaitkaa vastata niin vähällä kohteliaisuuden *varjolla* kuin vain haluatte — mistä syystä te olette hyljännyt käteni? Mutta sekin lienee liiaksi vaadittua!"

"Voisinpa minäkin puolestani kysyä", vastasi Elizabeth, "miksi te, niin ilmeisesti *tarkoittaen loukata minua*, olette suvainnut kertoa minulle, että olette pitänyt minusta vastoin omaa haluanne ja tahtoanne, vastoin kaikkia järkisyyttä ja luonteenne ja sukuperännevaatimuksia? Jos minä todella olin epäkohtelias, niin ehkä tämä kaikki jonkin verran selittää epäkohteliaisuuteni vaikuttimet. Mutta minulla oli muutakin aihetta. Te tiedätte itse hyvin, mitä aihetta. Vaikken olisikaan alunpitäen

tuntenut nurjuutta teitä kohtaan, jos olisin ollut pelkästään välinpitämätön tahi vaikkapa suosiollinenkin, niin luuletteko, että mitkään syyt olisivat saaneet minut myöntymään sen miehen kosintaan, joka tieten tahtoen on särkenyt — kenties iäksi — mitä hellimmästi rakastamani sisaren elämänonnen?"

Viime sanat kuullessaan Darcy karahti punaiseksi; mutta hänen mielenliikutuksensa oli lyhytaikainen, ja hän kuunteli tytön jatkuvaa syytöstulvaa yrittämättäkään katkaista sitä.

"Kaikki mahdolliset syyt oikeuttavat minut ajattelemaan teistä nurjasti. Ei mikään seikka voi selittää ja antaa anteeksi teidän tylyä ja julmaa menettelyänne *tuossa* asiassa. Te ette rohkene, te ette *voi* kieltää olevanne etupäässä, kenties yksistään, syypää siihen, että heidän tiensä erkanivat — toisen te saitte käyttäytymään oikullisesti ja kevytmielisesti ja alistitte hänet sen kautta alttiiksi ihmisten nurjalle arvostelulle; toisen onnentoiveet te sydämettömästi murskasitte ja saatoitte hänet siten maailman ivannaurun esineeksi; ja kummallekin heistä te aiheutitte mitä kipeintä pettymystä ja sydämensurua."

Elizabeth pysähtyi hengähtääkseen ja huomasi melkoiseksi harmikseen, että toinen kuunteli häntä näköjään aivan jäykkänä ja osoittamatta edes merkkiäkään mistään tunnonvaivoista. Jopa näytti Darcy katselevan häntä kasvoillaan hienoinen epäuskon hymy.

"Voitteko kieltää, ettette ole kaikkea tuota tehnyt?" hän kivahti.

Teeskennellyn rauhallisesti Darcy vastasi: "En halua ollenkaan kieltää, että tein kaiken voitavani erottaakseni ystäväni sisarestanne ja että olen hyvin tyytyväinen menestykseeni. *Ystävääni* kohtaan olen ollut paljon lempeämpi kuin omaa itseäni kohtaan."

Elizabethia suututti huomata toisen vastauksen väkinäisen kohtelias muoto, eikä sen sisälllys ollut suinkaan omiaan lepyttämään häntä.

"Mutta epäsuotuinen käsitykseni teistä ei perustu yksistään tuohon juttuun", hän jatkoi kiihtyneenä. "Jo kauan ennen kuin se sattuikaan tunsin syvää katkeruutta teitä kohtaan. Teidän todellinen luonteenne paljastui hyvin siitä kuvauksesta, jonka jo moniaita kuukausia sitten sain teistä herra Wickhamilta. Mitä teillä on sanottavana *siitä* asiasta? Minkälaisen tekoystävyyden vaippaan voittekaan verhota menettelyenne häntä kohtaan? Tahi minkälaisen etsittyjen syiden perusteella voitte omasta viastanne syyttää toisia?"

"Te näytte suurella mielenkiinnolla puuttuvan tuon herrasmiehen asioihin", huomautti Darcy, ja hänen sävynsä oli tällä kertaa vähemmän levollinen ja hänen poskilleen nousi ärtymyksen punoitus.

"Kukapa ei voisi olla tuntematta myötätuntoista mielenkiintoa hänen asioihinsa, joka vain tuntee hänen kovan onnensa?"

"Hänen kovan onnensa!" toisti Darcy ylenkatseellisesti, "— no niin, kovaa onneapa hänellä on tottakin ollut kyllältä."

"Ja yksistään teidän alkuunpanostanne!" huudahti Elizabeth närkeästyen. "Te hänet olette syössyt hänen nykyiseen kurjuuteensa — tarkoitan, varattomuuteensa ja riippuvaiseen asemaansa. Te olette pidättänyt häneltä aineellisia etuja, jotka teidän täytyi tietää hänelle määrätyiksi. Te olette riistänyt hänen elämänsä parhailta vuosilta, hänen nuoruudeltaan ja miesiltään, sen taloudellisen riippumattomuuden, joka oikeuden mukaan oli hänelle tuleva. Tämän kaiken te olette tehnyt — ja kuitenkin kehtaatte puhua ylenkatseen ja naurun sävyllä hänen kovasta onnestaan!"

"Vai tällainen mielipide teillä minusta on!" huudahti Darcy, astellen nopeasti edestakaisin. "Tämän verran arvoa te siis sydämessänne suotte minulle! Minä kiitän teitä erinomaisesta suorudestanne. Totta tosiaan minulla onkin syntisyyttä tarpeeksi asti tällaisen arviointinne mukaan! Mutta ehkäpä", hän lisäsi, pysähtyen seisomaan Elizabethin eteen ja katsellen häntä kiinteästi silmiin, "ehkäpä nämä katkerat syytökset olisivat jääneet teiltä tekemättä, jollen olisi rehellisesti tunnustanut sitä pitkää sielullista kamppausta, jonka minun kiintymykseni teihin on saanut kestää — jos olisin viisaasti osannut salata tuon kamppailuni ja kuvaillut olevani arvoton ja mitätön saamaan myöntymyksenne. Mutta kaikenlainen viekastelu, järkeily ja salaaminen on minulle tyyten vastenmielinen. Enkä minä ollenkaan häpeä niitä tunteita, joita teille äsken kuvasin. Ne ovat luonnolliset ja oikeat. Voitteko odottaa, että saattaisin olla iloinen teidän lähimpäin omaistenne halpa-arvoisesta asemasta? Että onnittelisin itseäni tietäessäni saavani sukulaisia, jotka joka suhteessa ovat oman säätyäni alapuolessa?"

Elizabeth tunsu yhä enemmän ärtyvänsä jokaisesta kuulemastaan sanasta; mutta hän koetti väkisinkin hillitä mieltään vastatessaan:

"Te erehdytte, herra Darcy, jos luulette että kosintanne muoto olisi millään tavalla vaikuttanut vastaukseeni, paitsi ehkä siten, etten olisi vastannut niin suorasukaisesti, jos olisitte osannut käyttäytyä kunnianmiehen tavoin minua kohtaan."

Hän näki Darcyn säpsähtävän; mutta kun tämä ei virkkanut mitään, hän jatkoi:

"Te ette olisi voinut esittää kosintaanne minkäänlaisessa muodossa, joka olisi taivuttanut minua suostumaan siihen."

Jälleen oli Darcyn hämmästys ilmeinen; hän katseli puhujaa ilmeellä, josta kuvastui epäuskoisuus ja syvä nöyryytys ja närkästys. Elizabeth jatkoi säälimättä:

"Alusta alkaen — tuttavuutemme ensi hetkestä lähtien, voisin sanoa — teidän ylpeä käytöstapanne, teidän itsekäs ja halveksiva välinpitämättömyytenne toisten tunteista ja mielipiteistä laskivat perustan minun vastenmielisyydelleni ja inholleni teitä kohtaan, joita seuraavat tapahtumat yhä vain lujensivat; eikä ollut kulunut kuukauttaakaan kun jo tunsin, että te olisitte viimeinen mies, jolle voisin ojentaa käteni."

"Te olette sanonut jo kylliksi, arvoisa neiti. Minä käsitän täydellisesti teidän tunteenne ja saan vain hävetä omia tunteitani teitä kohtaan. Suokaa anteeksi, että olen kuluttanut näin kauan aikaanne, ja sallikaa minun toivottaa teille parahinta terveyttä ja onnea."

Näin sanottuaan hän poistui nopeasti huoneesta, ja Elizabeth kuuli seuraavassa tuokiossa hänen avaavan ulko-oven ja lähtevän talosta. Hänen oma mielenkuohunsa oli sanomattoman kiusallinen. Hän ei tiennyt miten lujittaa mieltään, ja heikkoutensa tuntien hän istahti itkemään hyvän puolituntisen. Hänen ihmetyksensä kaikesta äsken kokemastaan ja elämästään kasvoi yhä suuremmaksi. Että hänen piti saada naimatarjous hra Darcylta! Että tämä oli häneen rakastunut jo niin monen kuukauden mittaan! Ja niin syvästi rakastunut, että hän oli valmis alistumaan epäsuhtaiseen avioliittoon, jollaiseen sortumasta hän tuonaan oli kaikista voimistaan varjellut ystäväänsä! — Se oli miltei uskomatonta, kerrassaan tarumaista! Elizabeth tunsii imartelevaa mielihyvää sen johdosta, että hän tietämättään ja tahtomattaan oli tuollaisessa miehessä kyennyt herättämään niin väkevää rakkautta. Mutta entäpä Darcyn hirveä, anteeksiantamaton öykkärimäisyys, hänen häpeämätön tunnustuksensa ja tyytyväisyytensä siitä tuskasta, jota hän oli tuottanut Janelle, ja hänen julmuutensa hra Wickhamia kohtaan, jota hän ei yritellyt kieltääkään — kaikki nuo hirveät muistelot pyyhkäisivät Elizabethin mielestä oitis sen vähäisen säälintunteen, jota toisen vastaamaton kiintymys oli hänessä aluksi herättänyt.

Nämä kuohuttavat ajatukset askarruttivat hänen mieltään siihen saakka, kunnes kotia palaavain pappilalaisten vaunujen kolina sai hänet muistamaan, että hänen olisi ollut vaikea salata mielenkuohuaan Charlotten tarkalta silmältä, jonka vuoksi hän juoksi kiiruusti yläkertaan omaan huoneeseensa.

XXXV LUKU.

Elizabeth heräsi aamulla samoihin ajatuksiin ja mietelmiin, jotka illalla viimeksi olivat ummistaneet hänen silmänsä. Hänen oli yhä vielä mahdoton täydelleen selviytyä eilisestä hämmästyksestään; ja kykenemättä ryhtymään mihinkään jokapäiväiseen askareeseen hän päätti kohta aamiaisen jälkeen lähteä pitkälle kävelymatkalle. Hän oli aikonut lähteä jokapäiväiselle mieluiselle metsätielle, kun hän äkkiä pysähtyi muistaessaan, että hra Darcynkin tapana oli toisinaan kävellä siellä; ja Rosingsin puiston asemesta hän kääntyikin ruohokentälle, joka alkoi puomiveräjän toiselta puolen.

Hänen käveltyä pariin kolmeen kertaan tuon ruohokentän laitaa pitkin houkutteli kaunis aamu häntä seisahtumaan puiston veräjälle ja silmäämään sisälle lumottuun maahan. Hänen täällä Kentissä nyt viettämänsä viisi viikkoa olivat aikaansaaneet suuren muutoksen ympäröivässä maisemassa; jokainen kulunut päivä oli kohentanut puiden keväistä vehmautta. Hän aikoi juuri jatkaa matkaansa, kun hän näki vilahduksen eräästä herrasta, joka käveli puiston sisäpuolella sorapolkua pitkin juuri tätä veräjää kohti; ja peljäten tulijan kukaties olevan hra Darcyn hän vetäytyi nopeasti pois päin. Mutta herrasmies oli jo ennättänyt nähdä hänet ja alkaen astua vinosti veräjälle päin huusi häntä nimeltä. Elizabeth oli jo kääntänyt selkensä, mutta kuullessaan hra Darcyn huutavan kyllin kovaa hänen nimeään hänen oli pakko palata jälleen veräjälle.

Darcykin oli jo päässyt sinne asti; ja kurottaen kädessään kirjettä, jonka tyttö vaistomaisesti otti vastaan, hän sanoi pidättyvään sävyyn: "Olen kävellyt täällä puistossa jo jonkin aikaa toivoen tapaavani teidät. Tahdotteko tehdä minulle mielihyvän lupaamalla lukea tämän kirjeen?" Keveästi kumartaen hän kääntyi jälleen puistoon päin ja oli pian häipynyt näkyvistä.

Ilman vähintäkään mielihyvää, mutta mitä kiihkeimmän uteliaisuuden valtaamana Elizabeth avasi kirjeen ja keksi yhä suuremmaksi kummakseen kuoren sisältä kaksi tiheään kirjoitettua paperiarkkia. Jatkaen kävelyään ruohikon laitaa pitkin hän rupesi lukemaan niitä. Kirje oli päivätty Rosingsissa kello 8 aamulla ja kuului seuraavasti:

"Älkää säikähtykö, arvoisa neiti, tätä kirjettä avatessanne luulemaan, että se sisältäisi mitään niiden tunteiden ja tarjousten toistamista, jotka eilen illalla olivat teille niin vastenmieliset. En aio lainkaan tuskastuttaa teitä enkä nöyryyttää itseäni viipymällä sen pitemmältä noissa toivomuksissani, jotka meidän kummankin onnellisuus vaatii unohtamaan niin pian kuin mahdollista; ja koko vaiva tämän kirjeen kirjoittamisesta ja lukemisesta olisi voinut säästyä, jollen tuntisi pakottavaa tarvetta saada edes jossain määrin puhdistaa luonnettani teidän silmissänne. Teidän täytyy senvuoksi antaa minulle anteeksi, että täten vielä kerran vaadin huomaavaisuuttanne osakseni;

tunteenne, sen arvaan, eivät mieluusti suo rohkeuttani anteeksi, mutta minä vetoan teidän oikeamielisyyteenne.

"Te teitte eilen illalla minua vastaan kaksi syytöstä, jotka ovat sekä laadultaan että painavuudeltaan sangen erilaiset. Toisena syytöksenä oli, että minä — kummankaan asianomaisen tunteista vähääkään välittämättä — olin erottanut hra Bingleyn teidän sisarestanne; toisena, että olin, vastoin kunnian ja ihmisyyden vaatimuksia, tuhonnut hra Wickhamin nykyisen onnellisuuden ja hänen tulevaisuudentoiveensa. Että minä tahallani ja ilkeästi olisin syössyt satulasta nuoruudentoverini, isävainajani tunnustetun suosikin — nuoren miehen, jolla tuskin oli mitään muuta elämisen turvaa kuin meidän kirkkoherranpaikkamme ja joka oli varttunut mieheksi sen saamisen toivossa — se olisikin tosiaan ollut ilkiteko, johon ei voi verratakaan kahden nuoren sydämen toisistaan erottamista, jotka olivat vasta muutaman viikon tunteneet toisensa. Mutta jos seuraava esitys toimistani ja niiden vaikuttimista joutuu silmiinne eteen ja tulee luetuksi, niin uskallan vastaisuuden varalta toivoa säästyväni näiltä sangen painavilta syytöksiltä. Jos niitä selittäessäni — minkä pidän välttämättömänä itseäni kohtaan — pakostakin joudun ilmaisemaan tunteita, jotka mahdollisesti teitä loukkaavat, niin voin vain etukäteen lausua pahoitteluni. Välttämättömyyttä on minun noudatettava, ja jatkuva anteeksipyytely olisi typerää.

"En ollut vielä kauankaan ollut Hertfordshiressä kun näin — kuten monet muutkin — että ystäväni Bingley osoitti vanhemmalle sisarelle paljon suurempaa huomaavaisuutta kuin kellekään toiselle naiselle sielläpäin. Mutta vasta tuona Netherfieldin tanssiaisiltana minä keksin, että hänen huomaavaisuutensa oli kehittynyt vakavaksi kiintymykseksi. Olin monesti ennenkin nähnyt hänen rakastuvan. Tuona iltana kuitenkin, saadessani juuri kunnian viedä teidät tanssiin, Sir William Lucasin satunnainen huomautus paljasti minulle ensi kerran, että Bingleyn sisarelle omistama huomaavaisuus oli antanut syrjäisille aiheutta uskoa heidän piankin menevän naimisiin. Siitä hetkestä alkaen pidin tarkoin silmällä ystäväni käytöstä ja tulin hyvin pian huomaamaan, että hänen kiintymyksensä neiti Bennetiin oli paljon syvempi kuin kaikki hänen aikaisemmat lemmenpuuskansa. Pidin silmällä myöskin sisartanne. Hänen käytöstapansa ja puheensävyänsä oli avointa, iloista ja viehättävää kuten ennenkin, mutta mitään syvempää sydämentaipumusta en voinut hänen puoleltaan keksiä; joten minä jäin siihen käsitykseen, että vaikka hän ilmeisellä mielihyvällä ottikin ystäväni huomaavaisuuden vastaan, hän ei kuitenkaan odottanut hänen taholtaan mitään vakavampia aikeita. Jollette te tässä suhteessa ollut erehtynyt, niin erehdyksen täytyi olla *minun* puolellani. Koska te tietysti tunnette sisarenne paljon paremmin, niin jälkimmäisen mahdollisuuden täytyy olla oikeampi. Jos niin on laita — jos tuo erehdykseni johti minut aiheuttamaan tuskaa ja huolta

sisarelle, niin teillä on tosiaankin syytä olla minulle nurjamielinen. Mutta minä en voi olla toistamatta vakuutustani, että sisarene sävy ja käytöstapa olisi johtanut mitä terävisimmän tarkastelijan uskomaan, että olipa hänen luonteenlaatunsa miten avoin ja herttainen hyvänsä, hänen sydämensä ei kuitenkaan olisi herkästi kosketettavissa. Totta on, että minä halusta oletinkin hänet tosissaan välinpitämättömäksi ystävästäni; mutta samalla rohkenen sanoa, etten yleensä anna toivojeni ja pelkojeni vaikuttaa päätöksiini ja ratkaisuihini. Minä en uskonut häntä välinpitämättömäksi Bingleystä siksi, että sitä toivoin, vaan siksi, että olin siitä varmasti vakuutettu. Vastenmielisyyteni heidän mahdollista avioliittoaan kohtaan ei muuten perustunut samoihin seikkoihin, joiden eilen illalla tunnustin vaikuttaneen kamppailuuni omaa kiintymystäni vastaan; ystävääni nähden hänen mielitiettynsä halpa yhteiskunnallinen asema ei ollut niin tärkeäarvoinen kuin minuun itseeni nähden.

"Mutta oli muita syitä, jotka panivat minut arvelemaan; syitä sellaisia, joita — vaikka ne kummassakin tapauksessa ovat samat — omasta kohdastani pyrin kaikin voimin unohtamaan, koska ne eivät yhtä välittömästi uhanneet minua. Nämä syyt minun täytyy mainita, vaikka vain lyhyeltä. Teidän äitinne sukulaisten yhteiskunnallinen asema, vaikka sekin oli pahenukseksi, ei kuitenkaan merkinnyt mitään sen muodollisen säädylisyyden puutteen rinnalla, jota äitinne ja nuoremmat sisarene ja välistä isännekin aivan avoimesti osoittivat — pyydän anteeksi suorapuheisuuteni; mieltäni pahoittaa suuresti, että olen pakotettu loukkaamaan teitä. Mutta vaikka täten herätänkin närkästystänne kuvailemalla lähimpien omaistenne puutteita ja luontevikoja, niin sallikaa minun vakuuttaa, että niinhyvin te itse kuin vanhempi sisarene olette niistä täysin vapaat ja että te molemmat olisitte arvolliset pääsemään mihinkä seurapiiriin hyvänsä.

"Tahdon enää vain lisätä, että kaikesta mitä tuona iltana ja sen jälkeen voin panna merkille, mielipiteeni kaikista asianomaisista vahvistui vahvistumistaan ja samoin päätökseni estää kaikin keinoin ystävääni suistumasta perhesiteeseen, jota minun täytyi pitää hänelle onnettomuutta tuottavana. Hän lähti seuraavana päivänä Netherfieldistä Lontooseen siinä mielessä, kuten luulen teidän muistavan, että hän sieltä piankin palaisi jälleen maalle. Nyt alkoi minun toimiosani asioiden kehityksessä, ja sen aion teille lyhyesti selittää. Hänen sisarensa olivat yhtä huolissaan hänen kiintymyksestään kuin minäkin, ja se tuli meidän keskemme piankin ilmi; ja tajuten, ettei yhtään aikaa ollut hukattavana, jos mieli pelastaa heidän veljensä, me päätimme oitis seurata häntä Lontooseen. Siellä minulla oli kohta tilaisuus käydä selvästi osoittamaan ystävälleni moisesta avioliitosta johtuvat vaarat. Mutta miten suurella tai vähällä määrällä nämä varoitteluni lienevätkään vaikuttaneet hänen

päätökseensä, en luule että ne kuitenkaan olisivat voineet estää häntä noudattamasta mieltään, jollei niitä olisi tukenut minun epäröimättä antamani vakuutus sisarenne täydellisestä välinpitämättömyydestä. Ystäväni oli siihen saakka uskonut, että sisarenne vastasi hänen mieltymykseensä yhtä vilpittömänä, jollei ehkä yhtä ilmeisellä tunteella. Mutta Bingley on luonteeltaan hyvin vaatimaton, sanoisinko, epäitsenäinen; hän panee minun arvostelukykyyni paljon enemmän arvoa kuin omaansa. Häntä ei ollut siis vaikea saada vakuutetuksi, että hän oli kokonaan pettynyt sisarenne suhteen; ja kun tuo vakaumus kerran oli hänessä syntynyt, oli helppo saada hänet taivutetuksi olemaan enää palaamatta Hertfordshireen. Se ei kysynyt minulta paljonkaan vaivaa. Yhtä ainoata seikkaa menettelyssäni en voi muistella mielihyvällä — sitä näet, että alennuin kaikin tavoin salaamaan häneltä sisarenne oleskelun Lontoossa. Tiesin siitä itse nti Bingleyn kautta, mutta hänen veljensä oli siitä aivan tietämätön. Saattoihan olla mahdollista, että he olisivat voineet tavata toisensa, ilman että siitä olisi ollut mitään pahempia seurauksia; mutta ystäväni ryhti ei mielestäni vielä ollut tarpeeksi vakava, jotta olisin voinut sallia hänen antautuvan tuohon vaaraan. Ehkäpä tämä salaaminen, tämä teeskentely oli minulta kehnosti tehty. Olipa miten oli, parhaassa tarkoituksessa minä ainakin menettelin. Tästä aiheesta minulla ei ole enää mitään sanottavana eikä muuta anteeksipyyntöä esitettävänä. Jos tulin sen kautta loukanneeksi sisarenne tunteita, niin tein sen tietämättäni; ja vaikka minun vaikuttimeni saattanevat teistä tuntua moitittavilta, niin en itse yhä vieläkään voi tuomita niitä.

"Mitä teidän toiseen moitteeseen tulee, teidän pääsyytökseenne minua vastaan — että olisin tehnyt vääryyttä hra Wickhamille — niin voin sen paraiten kumota esittämällä teille kokonaisuudessaan hänen suhteensa meidän perheeseemme. Mistä synnistä hän minua *erityisesti* syytti, on minulle tähän saakka ollut tietymätöntä; mutta nyt teille antamani esityksen todenperäisyydestä voin vedota useampaan kuin yhteen luotettavaan todistajaan. Hra Wickhamin isä oli hyvin kunnianarvoinen mies, joka monet vuodet hoiti kaikkia Pemberleyn tiluksia ja jonka kunnollisuus luonnollisesti taivutti isävainajani tekemään hänelle mitä palvelusta hän vain halusi ja tarvitsi; ja nimenomaan kohdistui isäni suosio George Wickhamiin, joka oli hänen kummipoikansa. Isäni avusti hänet oivalliseen oppikouluun ja myöhemmin Cambridgen yliopistoon; ja tämä apu oli sitä suuriarvoisempi, kun ei hra Wickham itse, jonka hänen vaimonsa tuhlailemishalu piti alati varattomana, muuten olisi kyennyt hankkimaan pojalleen herrasmiehen kasvatusta. Isäni ei ollut ainoa staan mieltynyt tuon nuoren miehen seuraan, jonka käytöstapa kieltämättä aina oli hyvin viehättävä, vaan hänellä oli mitä parhain käsitys hänen luonteestaan ja lahjoistaan; ja arvioiden niiden parhaiten tulevan käytetyksi kirkon palveluksessa hän tahtoi va rata

hänelle tilaisuuden päästä papin uralle. Mitä minuun itseeni tulee, niin minä sain jo varhain aivan toisenlaisen käsityksen tästä nuoresta miehestä. Hänen ala-arvoiset taipumuksensa, hänen horjuvat periaatteensa eivät voineet välttyä miltei samanikäisen nuorukaisen katseelta, joka voi pitää häntä silmällä sellaisinakin hetkinä, jolloin hän ei osannut pitää varaansa. Nyt tulen jälleen pahoittamaan teidän mieltänne — mihin määrään, sen itse parhaiten voitte tietää. Mutta minkälaisia tunteita herra Wickhamin onkin teissä onnistunut herättää, niin ne eivät saa pidättää minua paljastamasta teille hänen todellista luonnettaan.

"Erinomainen isäni kuoli noin viisi vuotta takaperin; ja hänen luottamuksensa George Wickhamiin pysyi viimeiseen asti niin horjumattomana, että hän jälkisaadöksessään kehoitti minua pitämään mitä parhaita huolta hänen tulevaisuudestaan ja nimenomaan — jos hänen aikomuksensa oli valmistautua papiksi — varaamaan hänelle meidän perheemme määrättävissä olevan hyvätuloisen kirkkoherranpaikan, kohta kun se joutui avoimeksi. Sen lisäksi oli hänelle maksettava tuhannen punnan suuruinen testamenttilahjoitus. Hänen oma isänsä kuoli kohta sen perästä; ja puolen vuoden kuluttua näistä tapahtumista herra Wickham kirjoitti minulle kirjeen, jossa hän ilmoitti, että koska hänen vakaumuksensa ei sallinut hänen omistautua papilliselle uralle, niin minä en voisi pitää kohtuuttomana hänen toivomustaan, että hän täten menettämänsä hyvän virkapaikan asemesta saisi jommoisenkin rahallisen korvauksen. Hänen aikomuksensa oli ruveta lukemaan lakitiedettä, ja hän toivoi minunkin ymmärtävän, että tuhannen punnan vuotuiset korot eivät tällä alalla pitkällekin riittäisi. Minä pikemminkin toivoin kuin uskoin hänen tarkoittavan täyttä totta; mutta joka tapauksessa olin valmis suostumaan hänen ehdotukseensa. Minä tiesin, että Wickhamista ei koskaan olisi tullutkaan kunnollista pappismiestä. Asia oli sitä myöten selvitetty; ja korvaukseksi kirkkoherranpaikasta hän suostui ottamaan minulta vastaan kolmetuhatta puntaa.

"Välimme näyttivät tämän kautta käyneen selviksi ja kaikki suhteemme päättyneen. Minun huono käsitykseni hänestä esti minua kutsumasta häntä Pemberleyhin, ja Lontoossakin vältin hänen seuraansa. Siellä luulen hänen tähän aikaan enimmäkseen elelleenkin, mutta lakitieteen opiskelu lienee ollut vain tekosyynä;[19] ollen tyyten vapaa kaikista rajoituksista hän tuhlassi aikansa joutilaisuuteen ja hurvitteluun. Kolmen vuoden mittaan kuulin hänestä vain hyvin vähän; mutta kun hänelle myöntämäni apuraha alkoi loppua, lähetti hän minulle jälleen avunpyyntökirjeen. Hänen olosuhteensa olivat kiristyneet äärimmilleen, vakuutti hän minulle, ja sen minä voin hyvin uskoa. Hän oli huomannut, ettei lakitieteen opiskelu löisi leiville, ja hän oli vakavasti päättänyt jälleen kääntyä hengelliselle uralle, jos minä tarjoisin hänelle puheena olleen kirkkoherranpaikan — ja siitä hänen mielestään ei voinut olla

epäilystäkään, koska hän oli varmasti vakuutettu, ettei minulla ollut ketään muutakaan kokelasta silmälläpidettävänä, ja etten minä suinkaan saattanut unhottaa kunnianarvoisen isäni alkuperäistä aikomusta. Tuskin voinette moittia minua siitä, että kokonaan kieltäysin mukautumasta hänen toivomukseensa — siihen yhtä vähän kuin moniin seuraaviinkin. Hän tietysti otti kieltoni pahakseen, ja sitä enemmän mitä ahtaammiksi hänen olosuhteensa kävivät — ja hän oli epäilemättä yhtä karkäs solvaamaan minua toisille kuin moittimaan minua itseäni.

"Tämän jälkeen meidän tuttavuutemme tyrehtyi tykkänään. Hänen elämästään minulla ei ollut yhtään tietoa. Mutta viime kesänä hän jälleen tunkeutui hyvin tuskallisella tavalla minun havaintopiiriini. Minun täytyy nyt kertoa teille eräästä asiasta, jonka itsekin tahtoisin kaikkein mieluummin tyyten unohtaa ja jota ei mikään muu seikka kuin nykyinen pulmani teidän suhteenne saisi minua paljastamaan yhdellekään ihmiselle. Näin paljon sanottuani olen varma, että te pidätte asian omana tietonananne.

"Sisareni, joka on enemmän kuin kymmentä vuotta minua nuorempi, jäi isäni kuoltua äitini sisarenpojan, eversti Fitzwilliamin, ja minun holhottavaksi. Vuosi takaperin me otimme hänet koulusta ja hankimme hänelle sopivan asunnon Lontoossa, ja viime kesänä hän lähti emäntänsä keralla Ramsgaten kylpylään. Sinne lähti myöskin herra Wickham, jolla ilmeisesti oli valmiiksi suunniteltu juoni mielessään; sillä selville kävi, että hän ja sisareni emäntä, rouva Younge, jonka luonteesta olimme valitettavasti saaneet aivan väärän käsityksen, olivat keskenään vanhat tuttavat; ja tämän naisen suostumuksella ja avustuksella hänen onnistui siihen määrään kietoa sisareni, joka vielä muisti häneltä lapsena kokemansa ystävällisyyden, että hän luulotteli olevansa rakastunut tuohon mieheen ja oli suostuvainen karkaamaan hänen kanssaan. Hänen puolustuksenaan olivat hänen lapselliset viisitoista ikävuottansa, ja mainittuani hänen hupsuutensa on minulle iloista voida mainita, että tuosta juonesta sain tiedon häneltä itseltään. Minä satuin odottamatta saapumaan paikalle paria päivää ennen heidän aiottua karkaamistaan; ja silloin Georgiana, joka ei kyennyt murehduttamaan ja loukkaamaan veljeään, jota hän siihen asti oli rakastanut miltei kuin toista isäänsä, kertoi minulle koko jutun. Voitte arvata, mitä minä silloin tunsin ja miten toimin. Sisareni maine ja sydämenrauha estivät minua saattamasta asiaa julkisuuteen; mutta minä kirjoitin herra Wickhamille, joka oitis lähti tiehensä, ja rouva Younge sai luonnollisesti myöskin heti eron toimestaan. Wickhamin tarkoituksena epäilemättä oli päästä käsiksi sisareni perintöosaan, joka nousee kolmeenkymmeneen tuhanteen puntaan; mutta en voi olla uskomatta, että hän samalla yritti suunnata kostoniskun minuunkin.

"Tämä, arvoisa neiti, on rehellinen esitys Wickhamin ja minun tähänastisista suhteista; ja jollette ole alunpitäen taipuvainen pitämään sitä valheellisena, niin toivon, että tästälähin muutatte käsityksenne minun luulotellusta julmuudestani herra Wickhamia kohtaan. Minä en tiedä millä tavoin, minkä valheellisen kertomuksen varjossa hänen on onnistunut vaikuttaa teidän tunteisiinne; mutta hänen menestystään en lainkaan ihmettele, koska te olette tyyten tietämätön meidän entisistä väleistämme. Ehkä ihmettelette, miksi en tätä kaikkea kertonut teille jo eilen illalla. Mutta minä en silloin ollut kylliksi itseni herra kyetäkseni punnitsemaan, mitä minun oli tehtävä. Tullaksenne täysin vakuutetuksi ylläolevan todenperäisyydestä voitte kääntyä eversti Fitzwilliamin puoleen, joka läheisenä sukulaisenani ja ystävänäni sekä nimenomaan sisareni toisena holhoojana tuntee jutun kaikki yksityiskohdat. Jos teidän vastenmielisyytenne minua kohtaan tekee *minun* todistukseni silmissänne arvottomaksi, niin sama syy ei estä teitä vetoamasta serkkuuni ja uskomasta hänen sanojaan; ja jotta teillä olisi aikaa ja tilaisuutta kääntyä hänen puoleensa, koetan tavalla tai toisella saada tämän kirjeen käsiinne vielä tämän aamun kuluessa. Tahdon vain lisätä: Jumala siunatkoon teitä elämänne teillä!

"Fitzwilliam Darcy."

XXXVI LUKU.

Jollei Elizabeth ottaessaan vastaan hra Darcyn kirjeen ollut odottanut siinä eilisen kosinnan uudistamista, niin ei hän ollut voinut kuvitella mitään muutakaan sen sisällöstä. Joka tapauksessa voi arvata, että hän hämmästyen ja oudoksuen luki sen läpi, ja että tuloksena oli sanomattoman ristiriitainen tunnekuuhu. Aluksi häntä ihmetytti, että tuo mies voi luulla voivansa millään tavoin puolustella käyttäytymistään; ja väkevän ennakkoluulon vallassa hän aloitti lukea hänen esitystään Netherfieldin tapahtumista. Darcyn uskoa Janen välinpitämättömyydestä Bingleytä kohtaan hän ei voinut ottaa todeksi; ja tuon miehen esitys hänen todellisista syistään näiden avioliittoa vastaan oli omiaan suututtamaan Elizabethia yhä enemmän. Darcy ei ilmaissut lainkaan katuvansa menettelyään, päinvastoin hän osoitti yhä paatuneemmaksi pöyhkeässä suvaitsemattomuudessaan ja sääty-ylpeydessään.

Mutta kun sitten seurasi kuvaus hänen suhteestaan hra Wickhamiin; kun Elizabeth tarkkaavaisesti tutustui asianhaaroihin, joiden — jos ne vain oli todenperäisesti esitetty — täytyi kerrassaan kumota hänen mielihalulla hellityn käsityksensä tuon perin miellyttävän nuoren miehen luonteesta — kävi juttu paljon sekavammaksi ja tuskallisemmaksi. Hämmästyks, huolestuminen, jopa kauhukin täyttivät hänen

mielensä. Hän toivoi kaikesta sydämestään, että hän voisi julistaa kaiken valheeksi, tahalliseksi vääristelyksi, ja huudahtaa: "Se ei ole totta! Se ei voi olla totta!" — ja kun hän oli käynyt koko kirjeen läpi, tuskin kyeten enää kunnolla käsittämään viime sivun sisällystä, työnsi hän sen nopeasti syrjään, päättäen ettei koskaan edes katsahtaisikaan enää siihen.

Tässä hämmentyneessä mielentilassa hän asteli edestakaisin, kykenemättä lepuuttamaan ajatuksiaan ja löytämättä niille lujaa kiinnekohtaa; mutta kauan hän ei kestänyt sitäkään — kohta oli kirje jälleen esillä kuorestaan; ja hilliten itseään minkä kykeni hän rupesi uudestaan lukemaan tuota hirveää syytöstä hra Wickhamia vastaan ja pakottautui mahdollisimman kylmäverisesti käsittämään jok'ikisen lauseen sisällön. Esitys Wickhamin suhteissa Pemberleyn isäntäväkeen oli joka suhteessa aivan samanlainen kuin tämän itsensä antama; ja edesmenneen hra Darcyn lempeä ystävällisyys, josta Elizabeth ei ollut tähän saakka ollut oikein perillä, kävi aivan yhteen hänen omien sanojensa kanssa. Sitä myöten molemmat kertomukset kattoivat toisensa; mutta testamenttiin tultua niiden välillä aukeni syvä juopa. Elizabethilla oli vielä vereksessä muistissa, mitä Wickham oli kertonut toiveistaan tuohon kirkkoherranpaikkaan; ja sitä muistellen hänen oli mahdotonta uskoa muuta, kuin että jompikumpi kertojista oli tahallaan erehtynyt; ja aluksi hän luuli olevansa varma, kumpi heistä oli puhunut väärin. Mutta lukiessaan edelleen, kuinka Wickham oli vapaaehtoisesti luopunut kaikista toiveista mainittuun paikkaan ja saanut korvaukseksi melkoisen rahasumman, hänen oli jälleen pakko epäröidä. Hän laski kirjeen kädestään ja punnitsi mielessään jok'ainutta seikkaa mahdollisimman puolueettomasti, koettaen tulla hänelle itselleen mieluisen tulokseen — mutta onnistumatta. Molemmilla puolillahan häntä kohtasivat vain asianomaisten omat mieskohtaiset vakuuttelut. Jälleen hän rupesi lukemaan. Mutta joka rivi osoitti yhä selvemmin, että tämä juttu, jonka hän oli uskonut yksinomaan todistavan hra Darcyn menettelyn halpaa halvemmaksi, näyttikin saavein kääntein, joka kerrassaan puhdisti hänet kaikesta syystä.

Jo se kevytmielinen tuhlailunhalu ja periaatteeton kunnottomuus, josta kirjoittaja ei vähääkään epäröinyt syyttää hra Wickhamia, järkytti lukijaa suuresti. Hän ei ollut kuullut tuosta nuoresta miehestä sanaakaan ennen hänen liittymistään Hertfordshiren miliisirykmenttiin, johon hän oli tullut erään tuttavan upseerin suosituksesta. Hänen aikaisemmasta elämästään ei Hertfordshiressä tiedetty muuta kuin mitä hän itse oli kertonut. Hänen todellisen luonteensa perille ei Elizabeth ollut tähän asti pyrkinytkään päästä. Wickhamin kasvopiirteet, hänen äänensä, ryhtinsä ja käytöstapansa olivat taanneet hänet joka suhteessa täysin kunnioitettavaksi mieheksi. Elizabeth koetti etsiä muististaan jotakin erityistä hyvyyden, puhtauden ja

jaloluontoisuuden piirrettä Wickhamin luonteesta, joka suojelisi tätä Darcyn hyökkäyksiltä tahi ainakin selittäisi hänen luonteenvikansa pelkiksi paljon hemmotellun nuoren miehen tilapäisiksi hairahduksiksi, eikä suinkaan vuosikausien joutilaisuuden ja hurjistelun hedelmiksi, kuten Darcy esitti. Mutta mitään sellaista piirrettä ei lainkaan johtunut hänen mieleensä. Hän voi nähdä Wickhamin edessään ilmi elävänä, ulkomuodoltaan, sanoiltaan ja sävyltään lumoavana; mutta hän ei kyennyt kasaamaan hänen ansiopuolikseen muuta hyvää kuin mitä lähiympäristössä ja toveripiirissä hänestä yleensä ajateltiin.

Punnittuaan tätä kohtaa hyvän aikaa Elizabeth jatkoi jälleen lukemistaan. Mutta, oh! — sitä onnetonta kertomusta, mikä sitten seurasi — Wickhamin häpeällisistä aikomuksista nti Darcyn suhteen — sille antoi jonkin verran vahvistusta hänen ja eversti Fitzwilliamin eilisaamuinen puhelu; ja joka tapauksessa häntä oli kehoitettu hankkimaan lisätodisteita kertomuksen todenperäisyydestä everstiltä itseltään, jonka kunnioitettavaa luonnetta hänellä ei ollut syytä vähintäkään epäillä. Aluksi Elizabeth miltei päättikin kääntyä everstin puoleen, mutta tukalaahan oli syrjäisen henkilön tehdä tuollainen vetoaminen; ja eikähän hra Darcy olisi varmastikaan uskaltanut sellaista kehoitusta antaa, jollei hän jo edeltäkäsinkin olisi ollut varma serkkunsa lausunnosta.

Elizabeth muisti aivan hyvin ensi keskustelunsa Wickhamin kanssa tuona ensimmäisenä illanviettona hra Philipsin perheessä. Monet tuon miehen lauseista olivat aivan sellaisinaan painuneet hänen muistiinsa. Nyt häntä ihmetytti, kuinka Wickham oli oikeastaan voinutkaan puhella sellaista vennon vieraille, ja kuinka hän itse ei ollut aikaisemmin tullut sitä oudostelleeksi. Edelleen hän muisti Wickhamin kerskailleen, ettei hän suinkaan peljännyt tavata hra Darcya — että hra Darcyn asiana oli puuttia tiehensä, hänen jäädessä paikoilleen, ja kuitenkin hän oli jo seuraavalla viikolla välttelyt saapua Netherfieldin tanssiaisiin. Hän muisti myöskin, että aina siihen saakka kuin Netherfieldin perhe oli poistunut seudulta, Wickham oli kertonut tarinansa ainoastaan hänelle, mutta että se kohta tuon muuton jälkeen oli ollut yleisenä puheenaiheena; ja ettei Wickham silloin enää aristellut alentaa hra Darcyn mainetta toisten ihmisten silmissä, vaikka hän oli vakuuttanut Elizabethille, että hän kunnioituksesta isää kohtaan tahtoi säästää poikaa.

Kuinka toisenlaisessa valossa tuo mies nyt näyttäytyikään! Hänen nti Kingille osoittama huomaavaisuutensa oli Elizabethista nyt pelkästään inhoittavan rahanhimon aiheuttamaa; yksinpä sekin seikka, että kyseenä oleva perintö itsessään oli verraten vähäpätöinen, ei enää todistanut kosijan vaatimattomuutta, vaan hänen silmitöntä intoaan pyyhkäistä taskuunsa kaiken, mihin hän vain voi päästä käsiksi. Entä hänen käytöksensä Elizabethia itseään kohtaan? Siihenkään ei enää voinut

keksiä mitään siedettävää aihetta. Joko hän oli alussa joutunut harhaan Elizabethia muka odottavan perintöosan suuruudesta, tahi oli hänen turhamaisuuttaan kutkutellut se ilmeinen suosio, jota tämä tiesi hänelle peittelemättä osoittaneensa. Tytön mielessä heikkeni heikkenemistään jokainen vitkaileva ponnistelu tuon miehen puolustukseksi; ja hra Darcyn hyväksi hänelle muistui moniakkin seikkoja, joita hän ennen ei ollut tullut ottaneeksi varteen. Niinpä esim. oli hra Bingley Janen sitä kysyessä todistanut Darcyn menetelleen täysin moitteettomasti tässä asiassa; edelleen, että kuinka pöyhkeä ja luotaantorjuva Darcyn esiintyminen yleensä olikin, hän itse ei ollut koko heidän tuttavuutensa aikana — tuon tuttavuuden, joka myöhemmin oli johtanut heidät paljon yhteen ja jonka kestäessä hän oli tullut jokseenkin läheltä tuntemaan tuon miehen luonteensävyn — keksinyt hänen luonteessaan ainuttakaan keinoa ja periaatetta puuttuvaa piirrettä; ettei kukaan tiennyt puhua hänestä mitään pahaa tai julki jumalatonta; että päinvastoin hänen lähempi tuttavapiirinsä piti häntä erinomaisessa arvossa; että yksinpä Wickhamkin oli myöntänyt hänen olevan hyvän veljen, ja että hän itsekin oli kuullut hänen puhuvan sisarestaan tavalla, josta soinnahti hellää ja ylevää tunnetta; että jos hänen tekonsa tosiaankin olisivat olleet sellaiset, joina Wickham ne kuvasi, ne vaivoin olisivat välttyneet maailman silmiltä; ja että tosi ystävyys hra Bingleyn tapaisen herttaisen miehen ja niin kehnnon luonteen välillä olisi ollut kerrassaan käsittämätön ja mahdoton.

Elizabeth aivan häpesi itseään. Hän ei voinut ajatella Darcya eikä Wickhamia tuntematta olleensa kovin sokea, puolueellinen, typerän ennakkoluuloinen.

"Mikä houkka minä olen ollutkaan!" hän huudahti. "Minä, joka olen ollut niin ylpeä tarkkanäköisyydestäni! Joka olen moittinut sisareni ylevää herkkäuskoisuutta ja avomielisyyttä ja tyydytellyt turhamaisuuttani epäilemällä toisia ja keksimällä vikoja, missä niitä ei ole ollutkaan. Mikä nöyryyttävä keksintö tämä onkaan minulle! Ja kuitenkin niin hyvin ansaittu nöyryytys! Vaikka rakkauskin olisi sokaissut silmäni, niin en olisi sen kehnommin osannut arvostella ja tuomita. Mutta ei rakkaus, vaan turhamaisuus se minut sokaisi. Mieltyneenä toisen mairitteluun ja loukkautuneena toisen välinpitämättömyydestä olen tuttavuutemme ensi alusta alkaen kallistunut ehdoin tahdoin ennakkoluuloisuuteen ja typerään tietämättömyyteen ja välittänyt vähät terveestä järjestä. Tähän hetkeen saakka en ole tuntenut omaa itseäni!"

Hänestä itsestään Janeen ja Janesta Bingleyhin hänen ajatuksensa sitten kulkivat sellaista uraa, että hän johtui muistelemaan, kuinka perin epätydyttävältä hänestä oli tuntunut Darcyn selitys menettelystään *tässä* asiassa. Hän luki sen uudelleen. Ja nyt oli tulos aivan toinen. Kuinka hän voi kieltäytyä uskomasta Darcyn vakuutteluja tässä asiassa, annettuaan jo perään toisessakin? Darcy selitti olleensa aivan

tietämätön Janen kiintymyksestä hänen ystäväänsä; eikä Elizabeth voinut tällöin olla muistamatta, mitä Charlotte aina oli arvellut tästä asiasta. Eikä hän myöskään voinut väittää vääräksi Darcyn kuvausta Janen luonteensävystä. Hän muisti, kuinka taitavasti Jane osasi rakastuneenakin hillitä itsensä ja salata tunteensa, kuinka hän alati käyttäytyi maltillisesti ja ja järkevästi, niin että syrjäisen silmä voi helposti erehtyä hänen tunteittensa todellisesta laadusta.

Kun hän sitten tuli siihen kohtaan kirjeessä, jossa hänen lähiomaisistaan puhuttiin niin julmasti mutta hyvällä syyllä moittien, kasvoi hänen häpeäntuntonsa kukkuroilleen. Hän muisti äitinsä ja nuorempain sisartensa käyttäytymisen eri tilaisuuksissa ja nimenomaan Netherfieldin tanssiaisissa; ja hän voi nyt hyvin käsittää, ettei Darcy voinut moittia sitä pahemmin kuin hän itsekin olisi tehnyt.

Hänelle itselleen ja Janelle myönnetty kohtelias tunnustus ei jäänyt vaikuttamatta. Se lohdutti häntä, mutta ei voinut lievittää sitä ylenkatseellista arvostelua, minkä perheen muut jäsenet olivat ansiosta saaneet osakseen; ja miettiessään nyt, kuinka Janen pettymys ja sydämensuru itse asiassa oli ollut hänen lähimpäin omaistensa käytöksen aiheuttama ja kuinka syvästi he molemmat olivat joutuneet kärsimään sen takia, hän tunsu viiltävää tuskaa ja kiduttavampaa nöyryytystä kuin koskaan ennen.

Kierrettyään nurmikentän laiteilla lähes kaksi tuntia, antaen ajatustensa kirmailla joka taholle — muistellen menneitä ja punniten ennakolta tulevia tapahtumia — kärsien uudestaan kaiken tuskan ja nöyryytyksen ja kokien lohduttautua parhaansa mukaan — hän vihdoon palasi sisälle, koettaen näyttää yhtä huolettomalta ja hilpeältä kuin ennenkin ja päättäen tukahduttaa mielessään kaikki sellaiset ajatukset, jotka estäisivät häntä puuttumasta tarinanpitoon toisten kanssa.

Kotia tultua hän sai kuulla, että Rosingsin herrat olivat käyneet talossa hänen poissa ollessaan; hra Darcy vain siunaaman ajan ottaakseen jäähyväiset, mutta eversti Fitzwilliam oli istunut lähes tuntikauden odottaen häntä palaavaksi ja miltei päättäen lähteä etsiskelemään häntä ulkoa. Elizabethin mieleen oli, etteivät he olleet tavanneet toisiaan. Eversti Fitzwilliam ei merkinnyt hänelle enää yhtään mitään. Hän voi ajatella ainoastaan saamaansa kirjettä.

XXXVII LUKU.

Molemmat herrat lähtivät Rosingista seuraavana aamuna; ja hra Collins, joka oli odotellut valtaveräjällä lausuakseen heille viimeiset jäähyväiset, tunsu kotia palatessaan itsensä onnelliseksi voidessaan kertoa lähtijäin olleen niin hyvässä voinnissa ja hilpeällä mielellä kuin suinkin saattoi odottaa kartanossa tapahtuneen murheellisen jäähyväiskohtauksen jälkeen. Rosingsiin hän sitten oitis riensikin

lohduttamaan Lady Catherinea ja tämän tytärtä; ja palatessaan hän voi suureksi tyydytyksekseen tuoda hänen jalosukuisuudeltaan sellaiset terveiset, että tämä haikeutensa haihduttimeksi halusi koko pappilan perheen luokseen päivällisille.

Elizabeth ei voinut Lady Catherinea nähdessään olla ajattelematta, että jos hän vain olisi tahtonut, olisi hän nyt voinut esittäytyä myladyn tulevana sukulaisena; eikä hän voinut olla hymyilemättä ajatellessaan, minkälaisen vastaanoton jalo rouva silloin olisi hänelle valmistanut. "Mitähän hän olisi oikein sanonutkaan? Kuinkahan hapanta naamaa hän olisi näyttänytkään?" — näillä kysymyksillä hän huvitti raskautettua mieltään.

Ensimmäisenä puheenaiheena päivällispöydässä tietystikin oli Rosingsin väen väheneminen. "Tottakin se koskee minuun syvästi", vakuutti Lady Catherine vakuuttamasta päästyään; "enpä usko, että kukaan ihminen maan päällä suree niin paljon ystäviensä menettämistä kuin minä. Mutta minä olenkin aivan erikoisesti kiintynyt noihin molempiin nuoriin miehiin — ja kuinka he sitten ovatkaan kiintyneet minuun! Ette usko, kuinka vaikeata heidän oli lähteä täältä! Mutta niinhän on laita joka kerta. Kunnan eversti koetti ylläpitää hilpeyttään viimeiseen saakka; mutta Darcyyn lähtö tuntui koskevan kovin kipeästi — paljon enemmän tällä kertaa, minä arvelen, kuin viime vuonna. Se rakas poika näyttää kiintyneen yhä lujemmin sitein Rosingsiin."

Hra Collinsilla oli älyä lausua tämän johdosta imarteleva huomautus, jonka äiti ja tytär palkitsivat suopealla hymyllä.

Lady Catherine huomautti pöydästä noustua, että nti Bennetkin näytti olevan allapäin; ja arvaten syyksi, että tytönkään ei tehnyt mieli niin pian menettää hänen mieluista seuraansa, hän lisäsi:

"Mutta jos niin on laita, niin kirjoittakaa kaikin mokomin äidillenne, että saatte viipyä täällä vähän kauemmin. Minä arvaan, että rouva Collins on hyvin iloinen saadessaan pitää teidät luonansa."

"Olen hyvin kiitollinen teidän jalosukuisuutenne ystävällisestä tarjouksesta", vastasi Elizabeth; "mutta minun vallassani ei ole noudattaa sitä. Minun täytyy olla Lontoossa jo ensi lauantaia."

"Miksi niin pian; ettehän ole vielä ollut täällä enempää kuin kuusi viikkoa? Minä odotin teidän jäävän ainakin kahdeksi kuukaudeksi. Täisinhän siitä jo mainita rouva Collinsillekin ennen teidän tuloanne. Eikähän teillä ole mitään syytä lähteä täältä niin pian. Äitinne voi varmastikin tulla toimeen ilman teidän apuanne vielä pari viikkoa eteenpäin."

"Mutta isäni ei voi. Hän kirjoitti minulle viime viikolla ja kiirehti palaamistani."

"Oh, isänne tulee hyvin toimeen ilman teitä, jos kerta äitinnekin voi tulla. Isät eivät paljonkaan perusta tyttäriinsä. Ja jos viitsitte vielä viipyä täällä toisenkin kuukauden, niin kukaties otan itse teidät mukaani kun lähdän Lontooseen, sillä aikomukseni on matkustaa sinne kesäkuun alussa viikon päiviksi. Ja kun voin aivan hyvin sijoittaa kamarineitoni tavararattaille, on vaunuissani hyvin tilaa toiselle teistä — ja annappa olla, jos sattuu hyvä ilma, niin voisimpa ottaa teidät molemmatkin vaunuihini, sillä ettehän te kumpikaan ole isokokoisia."

"Te olette kovin ystävällinen, Lady Catherine; mutta minä luulen, että minun täytyy sittenkin pysyä alkuperäisessä aikeessani."

Lady Catherine huokasi alistuvasti. "Sitten on teidän, rouva Collins, pantava miespalvelija heitä saattamaan. Tiedättehän, että minä aina puhun suuni puhtaaksi, enkä minä voi sietää ajatusta, että kaksi nuorta neitosta matkustaisi yksin postikyydillä. Se ei ole ollenkaan sopivaa. Nuorten neitosten pitäisi aina olla säädyllyisesti varjeltuina ja palveltuina, se kuuluu heidän elämänasemaansa. Muistan hyvin kun sisarentyttäreni Georgiana lähti viime kesänä Ramsgateen, niin en helpottanut, ennenkuin hänelle pantiin kaksi miespalvelijaa mukaan. Minä olen niin hirveän tarkka kaikissa tällaisissa asioissa. Teidän täytyy lähettää joku renkinne näiden nuorten neitosten matkaan. Olenpa oikein iloinen, että satuin mainitsemaan tämän asian; olisi anteeksiantamatonta, jos päästäisitte heidät matkustamaan yksin."

"Enoni lähettää palvelijan vastaamme."

"Hoo — teidän enonne! Onko hänellä varaa pitää miespalvelijaa? Sepä hauskaa, että joku omaisistanne ajattelee tällaisia asioita. Missä te vaihdatte myötyrihevosia? Vai niin — Brombyssä tietystikin. Jos mainitsette 'Kellon' majatalossa tuntevanne minut, niin tulette säädyllyisesti palveluiksi."

Lady Catherinella oli vielä paljon kyseltävää heidän matkansa johdosta; mutta kun hän enimmäkseen itse vastaili kysymyksiinsä, pääsi Elizabeth jokseenkin rauhaan — muihin ajatuksiinsa hautautuneena hän olisi saattanutkin vastaila pelkkää puuta ja heinää. Hän siunasi hetkeä, jolloin he pääsivät lähtemään kotia; ja yksin jäätyään hän antautui huojentunein mielin niihin ajatuksiin, jotka nyt yksinomaan askarruttivat hänen mieltään ja joita hän mietiskeli jokapäiväisillä yksinäisillä kävelyillään.

Hra Darcyn kirjeen hän pian osasi jo ulkoa — niin oli sen jok'ainoa sana painunut hänen sydämeensä. Hän punnitsi tarkasti sen jokaista lausetta; ja kirjoittajasta itsestään hänellä oli nykyään aivan toisenlaiset mielipiteet kuin ensi lukemallaan. Hänen kosintaansa muistellessaan hänen mielensä vieläkin kuohahti katkeruuteen;

mutta ajatellessaan sitten, kuinka perin väärin ja nurjasti hän oli arvostellut ja tuominnut tuota miestä, hänen suuttumuksensa kohdistui omaan itseensä, ja Darcyn syvä pettymys herätti hänessä sääliä. Hänen harras kiintymyksensä synnytti kiitollisuutta, hänen suoravainen luonteensa vilpittöntyä kunnioitusta; mutta sittenkään hän ei voinut mielessään taipua hänen kosintaansa, eikä hän hetkeksikään katunut sen hylkäämistä tai halunnut saada tavata Darcya uudestaan. Hänen omassa entisessä käytöksessään oli yllinkyllin surtavaa, ja lähiomaistensa onnettomat luonteenominaisuudet olivat hänelle ainaisen harmin ja haikeuden lähteenä. Ja kaikkein pahinta oli, ettei parannusta voinut toivoakaan. Hänen isänsä tyytyi vain nauramaan nuorempien tyttäriensä typerälle huimuudelle, mutta ei vaivautunut koskaan ojentamaan heitä; ja hänen äitinsä oli aivan kykenemätön edes käsittämään, mitkä asiat kaipasivat korjaamista. Elizabeth oli usein yhdessä Janen kanssa yrittänyt hillitä Catherinen ja Lydian hupakkomieltä; mutta mitä toivoa olikaan näiden parantumisesta, kun äiti aina kannatti heitä ja sieti heidän houkkamaisuuttaan. Niin kauan kuin upseereja oli Merytonissa, nuo tytöt eivät lakkaisi kuhertelemasta heidän kanssaan; niin kauan kuin Meryton oli lyhyen kävelymatkan päässä Longbournista, he lentäisivät sinne kuin päättömät kanat.

Vierailut Rosingsissa jatkuivat viimeisenäkin viikkona yhtä tiheään kuin kaikkein ensimmäisenä. Viimeinen ilta vietettiin siellä; Lady Catherine jakeli heille auliisti neuvoja matkan varalle; ja kun he viimein lähtivät, lausui hän alentuvasti heidät tervetulleiksi Hunsfordiin seuraavaksikin kesäksi; ja nti De Bourgh unohti tavallisen hitaan pidättyväisyytensä siihen määrään, että tarjosi kummallekin tytölle kätensä.

XXXVIII LUKU.

Lauantaiaamuna Elizabeth ja hra Collins sattuiivat tulemaan aamiaispöytään vähän ennen toisten tuloa; ja jälkimmäinen käytti tilaisuutta lausuakseen lähtevälle vieraalleen kohteliaat kiitoksensa.

"En tiedä, rakas neiti Elizabeth", hän sanoi, "onko rouva Collins jo ilmaissut teille kiitollisuutensa ystävällisen vierailunne johdosta; mutta minä olen varma, että te ette voi lähteä talostamme saamatta tuta meidän tunteitamme. Teidän seurastanne on meille ollut paljon hupia ja etua, siitä pyydän teidän olemaan vakuutettu. Tiedämmehän kyllä, kuinka vähän matalassa majassamme on sellaista, mikä voi viehättää vierasta. Meidän yksinkertaiset elämäntapamme, pienet huoneemme, harvalukuiset palvelijamme ja eristyneisyytemme suuresta maailmasta saattavat tehdä Hunsfordista perin yksitoikkoisen sopen teidän tapaisellenne vilkkaalle nuorelle neidille; mutta minä toivon teidän uskovan meidän kiitollisuuteemme ja olevan

vakuutettu, että olemme tehneet kaiken voitavamme estääksemme teitä liiaksi ikävystymästä täällä ollessanne."

Elizabeth ilmaisi innokkain sanoin tyytyväisyytensä ja kiitollisuutensa. Hän oli viettänyt nämä kuusi viikkoa varsin rattoisasti, ja seurustelu Charlotten kanssa ja kaikki hänelle osoitettu kohteliaisuus oli mitä suurimmasti ilahduttanut häntä. Hra Collins oli tyytyväinen tähän vakuutukseen ja jatkoi juhlallisesti hymyillen:

"Kovin olen iloinen kuullessani, että aika ei ole käynyt täällä teille pitkäksi. Me olemme varmastikin tehneet parhaamme teitä hauskuttaaksemme; ja kun meillä on ollut onni tutustuttaa teidät mitä jaloimpaan seurapiiriin, niin luulenpa voivani imarrella itseäni varmuudella, ettei vierailunne Hunsfordissa ole ollut erin masentava. Suhteemme Lady Catherinen perheeseen on todella erinomainen etu ja siunaus, jollaisesta vain harvoin on suotu kerskailla. Te olette nähnyt, kuinka kiinteä tuo suhde on ja kuinka ahkerasti meidän on sallittu seurustella Rosingsissa. Totta puhuen minun täytyy tunnustaa, että — mitkä tukaluudet halpaan pappilaamme muuten liittyvätkin — kukaan ei voisi kieltäytyä siinä asumasta saadessaan meidän tavallamme olla läheisessä tuttavuudessa seudun valtaperheen kanssa."

Sanat olivat aivan riittämättömät tulkitsemaan hänen liikutettuja tunteitaan; ja hänen oli pakko lähteä astelemaan ympäri huonetta, ennenkuin kykeni jatkamaan puhettaan:

"Te voitte todellakin, rakas serkku, viedä meistä Hertfordshireen mitä suotuisimpia viestejä. Ainakin imartele mieltäni vakaumus, että teillä on täysi syy siihen. Olettehan saanut joka päivä itse havaita Lady Catherinen erinomaista huomaavaisuutta vaimoani kohtaan; ja kaiken kaikkiaan uskallan luottaa siihen, ettei ystävättärenne ole tehnyt avioliitossaan huonoa valintaa — mutta minun sallittanee vaieta tämän asian suhteen. Sallikaa minun vain toivoa, rakas neiti Elizabeth, että kaikesta sydämestäni toivoisin teidänkin joutuvan yhtä onnekkaaseen avioliittoon. Kallis Charlotteni ja minä ajattelemme aivan samalla tapaa kaikista asioista. Meidän luonteissamme ja käsitystavoissamme vallitsee vallan merkillinen yhdenmukaisuus. Kohtalo näkyy todella luoneenkin meidät toisiamme varten."

Elizabeth voi ainoastaan vakuuttaa, että sellainen yhdenmukaisuus varmastikin takasi asianomaisille mitä suurinta onnea. Mutta hän ei kuitenkaan murhettunut siitä, että ystävättären tulo lopetti enemmän kuvauksen tästä sopusointuisasta avioelämästä. Charlotte parka! Raskasta oli jättää hänet yksin noin typerän ja itserakkaan miehen kanssa. Mutta hänhän oli valinnut osansa avoimin silmin, ja vaikka hän surikin vieraittensa lähtöä, ei hän pyytänyt heidän sääliään. Hänen kotinsa ja taloutensa,

seurakuntalaisensa ja kanatarhansa eivät vielä olleet kadottaneet ensimmäistä viehätystään hänen silmissään.

Vihdoin saapuivat vaunut, matkatavarat köytettiin niiden perään ja eväskääröt työnnettiin sisään. Ystävättäriensä otettua toisiltaan hellät jäähyväiset saattoi hra Collins Elizabethin tielle. Autettuaan hänet ja Marian vaunuihin hän äkkiä tyrmistyi muistaessaan, että lähtijät olivat kokonaan unohtaneet lähettää terveisiä Rosingsin vallasväelle.

"Mutta", hän lisäsi, "tietystikin te haluatte lähettää meidän kauttamme alamaiset kiitoksenne kaikesta heidän puoleltaan saamastanne ystävällisyydestä."

Elizabethilla ei ollut mitään sitä vastaan; vaunujen ovi lyötiin kiinni ja hevoset lähtivät patistamaan.

"Hyvä isä sentään!" huudahti Maria lyhyen äänettömyyden perästä, "minusta tuntuu, että olemme olleet täällä vain pari päivää; ja kuinka paljon kuitenkin on tällä aikaa tapahtunut!"

"Paljonpa tosiaankin!" huudahti hänen matkatoverinsa sydämessään.

"Mehän olemme syöneet päivällistä Rosingsissa yhdeksän kertaa, ja sen lisäksi juoneet siellä kahdesti teetä. Kuinka paljon minulla onkaan kotona kerrottavana!"

"Ja kuinka paljon minulla onkaan salattavana!" lisäsi Elizabeth itsekseen.

Matka sujui mainittavitta tapahtumitta; ja muutaman tunnin kuluttua Hunsfordista lähdettyä he saapuivat hra Gardinerin asuntoon, missä heidän oli määrä viipyä muutamia päiviä.

Jane näytti voivan hyvin, mutta Elizabeth ei päässyt paljoakaan tutkistelemaan hänen mielentilaansa tädin heille hankkimilta monilta huvituksilta. Mutta Janehan seuraisi mukana Longbourniin, ja siellä heillä olisi kylliksi aikaa purkaa toisilleen sydämensä.

Hänen oli kuitenkin työläs odottaa kotiinpaluuta kertomatta sisarelleen hra Darcyn kosinnasta. Sellaisen tiedonannon valmistama yllätys ja oma muuttunut käsityksensä tuon miehen luonteesta olivat todellakin kylliksi väkevät houkuttelemaan avomielisyyteen; mutta siitä esti häntä kuitenkin epätietoisuus, kuinka paljon hän asiasta oikein ilmoittaisi Janelle, sekä pelko, että tämä kuulemansa johdosta johtuisi ajattelemaan Bingleytä ja senvuoksi murehduttamaan mieltänsä.

XXXIX LUKU.

Toukokuun toisella viikolla nuo kolme nuorta neitiä lähtivät Lontoosta Hertfordshireen; ja sovituksessa majatalossa olivat hra Bennetin lähettämät ajopelit vastassa ja sekä Kittyn että Lydian kasvot katselemassa ulos ruokasalin akkunasta. Nämä neitokset olivat tehneet asiaa pikku kaupungin muotikauppaan ja viettivät paraillaan aikaansa katselemassa kadun toisella puolella astelevaa vahtisotamiestä ja valmistamalla kurkkusalaattia.

Tervehdittyään sisariaan he veivät heidät riemuiten ruokapöydän ääreen, jolle oli katettu majatalon tavallisia kylmiä herkkuja, ja huudahtivat: "Eikös kelpaa? Eikös tämä ole teille mieluisa yllätys?"

"Ja meidän aikomuksenamme on kestittää teitä kaikkia", lisäsi Lydia; "mutta teidän täytyy antaa meille rahaa maksaaksemme kestityksen, sillä me olemme tyhjentäneet kukkaromme ostoksilla." Sitten, näyttäen ostoksiaan: "Katsokaas tänne, minä olen ostanut tämän hatun. Ei se minusta ole vallan häävi, mutta muotikaupassa ei ollut parempaakaan valittavana. Kotia tultua puran sen palasiksi ja koetan sommitella jotain laatuun käypää."

Ja kun hänen sisarensa tuomitsivat hatun hirvittäväksi, sanoi hän aivan välinpitämättömästi: "Niin, mutta olisittepa nähneet, kuinka hirveitä muut hatut puodissa olivat; ja kun olen ostanut jotain sievännäköistä satiinia vuoriksi, niin arvaanpa tästä jotain tulevan. Eikäpä muuten ole väliäkään, mitä tänä kesänä päässään pitää, sillä miliisirykmentti on määrätty lähtemään Merytonista muuanne kahden viikon päästä."

"Onko todellakin?" huudahti Elizabeth hyvin tyytyväisenä kuulemaansa.

"Sen on määrä leiriytyä Brightonin luo; ja minä tahtoisin niin kovasti, että isä veisi meidät kaikki sinne kylpemään tänä kesäksi! Se on todellakin mainio ajatus, ja arvaanpa ettei se tulisi maksamaan paljon mitään. Äitikin tahtoisin mielellään lähteä. Ajatelkaas, kuinka surkean kuiva kesä tästä muuten tulee!"

"Tottakin", ajatteli Elizabeth itsekseen, "se on mainio ajatus ja tekisi kädenkäänteessä lopun vähistä varoistamme. Armias taivas sentään! Brightonin hieno kylpylä ja kokonainen sotilasleiri meille, joita on jo katseltu yli olkain Merytonin kuukaustanssiaisissa ja yhden ainoan vaivaisen miliisirykmentin taholta!"

"Mutta nyt minulla on teille suuria uutisia", jatkoi Lydia, kun he olivat käyneet pöytään. "Mitähän te niistä ajattelettekaan? Kerrassaan oivia uutisia, jotka lisäksi koskevat erästä henkilöstä, josta me kaikki pidämme."

Jane ja Elizabeth katsahivat toisiinsa, ja tarjoilijalle ilmoitettiin, ettei hänen tarvinnut jäädä huoneeseen. Lydia nauroi pakahtuakseen ja sanoi:

"Ah, tuo on oikein teidän tapaistanne! Niinkuin tarjoilija muka ei olisi kuullut paljon pahemmistakin asioista kuin mitä minulla nyt on kerrottavana. Mutta menköön hän vain tiehensä, hän olikin niin hirveän ruman näköinen veitikka. En ole kellään ihmisellä nähnyt niin isoa leukaa kuin sillä miehellä. No niin — mutta nyt uutisiini! Ne koskevat rakasta Wickhamia; ja ne ovat liian hyviä tarjoilijan kuulla, vai mitä? Nyt ei ole enää vaaraa, että Wickham naisi Mary Kingin — kas siinä kuulette! Tyttöriepu on mennyt setänsä luo Liverpooliin ja jää sinne. Wickham on häneltä turvassa."

"Ja Mary King on myöskin turvassa", lisäsi Elizabeth, "turvassa joutumasta naimisiin pelkästään myötäjäistensä takia."

"Hupsu hän ainakin oli lähtiessään pois, jos hän todella piti miehestä."

"Mutta minä toivon, ettei kummallakaan puolella ollutkaan mitään vakavaa kiintymystä."

"Se on ainakin varmaa, ettei sitä ollut Wickhamin puolella. Minä voin taata, ettei hän välittänyt työstä enemmän kuin oljenkorresta. Kukahan *voisikaan* välittää tuollaisesta pienestä pisamaisesta liehakosta?"

Elizabethia tyrmistytti ajatella, että — olipa tuo lauselmä kuinka tyly tahansa — hän oli aikaisemmin hautonut sydämessään yhtä tylyä tunnetta tyttöä kohtaan.

Kohta kun kaikki olivat syöneet ja vanhemmat sisaret maksaneet laskun, sälytettiin koko sisarparvi kaikkine kimssuineen ja kamssuineen vaunuihin ja lähdettiin kotimatalle.

"Nythän me istumme ahtaalla kuin sillit tynnörissä", jatkoi Lydia lepertelyään. "Olinpa iloinen, että ostin uuden hattuni, jollei muunkaan vuoksi, niin ainakin vaunujen täytteeksi. No, olkaamme nyt oikein mukavasti ja omissa oloissamme ja pitäkäämme hauskaa koko matkan. Ja ennen kaikkea kertokaappa, mitä kaikkea teille onkaan tapahtunut matkallanne. Oletteko tavanneet hauskoja herroja? Ja onko teitä kuherreltu kovinkin? Minä toivoin, että ainakin toinen teistä toisi sulhasen mukanaan. Janesta pian tuleekin vanha piika, sen minä sanon. Hänhän jo kohta täyttää kolmekolmatta — ajatelkaas! Hyvä isä sentään kuinka minua hävettäisikään, jollen siinä iässä olisi jo naimisissa! Täti Philipskin toivoo teille sulhasia, niin ettette uskokaan. Hänen mielestään Lizzyn olisi pitänyt ottaa herra Collins; mutta enpä käsitä, mitä huvia olisi olla sidottu sellaiseen tölskään aidanseipäeseen. Ah armias taivas, ajatelkaas, kuinka minun olisi mieleeni, jos pääsisin naimisiin ennen teitä

kaikkia ja sitten saisin olla teille 'esiliinana' kaikissa tanssiaisissa. Ettepä usko, kuinka hauskaa meillä oli toissapäivänä eversti Forsterilla! Kitty ja minä olimme kutsutut sinne koko päiväksi, ja rouva Forster lupasi meille pikkuruiset tanssit illaksi — sivumennen sanoen hänestä ja minusta on tullut ihmeen herrtaiset ystävät. Ja sitten hän pyysi molempia Harringtonin tyttöjä myös tulemaan, mutta Harriet oli kipeä, niin että Penelopen täytyi tulla yksin; ja arvaattekos, mitä me sitten teimme? Me puetimme Chamberlaynen naisvaatteisiin, sillä hänen piti olla yhtenä tanssittavana — ah, hyvä isä, kuinka se vasta oli hassua! Ei niin ristinsielukaan tiennyt meidän kepposestamme, paitsi eversti ja rouva Forster ja Kitty ja minä ja täti Philips, jolta meidän täytyi lainata sopivia vaatteita; ja ette arvaakaan, kuinka mainiolta hän niissä näytti! Kun Denny ja Wickham ja Pratt ja pari kolme muuta herraa sitten tulivat illalla, eivät he osanneet arvatakaan häntä muuksi kuin naiseksi. Ah herra, kuinka minua oikein naurattikaan! Ja rouva Forsteria myöskin. Olin nauraa itseni ihan kuoliaaksi! Ja se se vasta sai miehet viimein epäilemään jotakin, ja sitten koko juoni keksittiin."

Tällaisilla tarinoilla Lydia ja Kitty huvittivat sisariaan koko kotimatkan. Elizabeth koetti seurata niitä niin vähän kuin suinkin, mutta pakostakin tuli Wickhamin nimitäntä mainituksi.

Kotona oli vastaanotto mitä ystävällisin. Rva Bennet oli kovin mielissään nähdessään Janen pysyneen yhtä kauniina kuin ennenkin; ja useammin kuin kerran sanoi hra Bennet päivällispöydässä omasta ehdostaan Elizabethille:

"Olenpa iloinen, että olet jälleen kotona, Lizzy!"

Päivällisillä istui lukuisa seura, sillä melkein koko Lucasin väki oli tullut noutamaan Mariata ja kuulemaan uutisia. Haastelu kävi ristiin rastiin ruokapöydän yli; Lady Lucas kyseli nuoremmalta tyttäreltään Charlotten terveyttä ja kanatarhaa; rva Bennet kuulusteli toisella korvalla Janelta pääkaupungin muotiuutisia ja tulkitsi niitä toisella puolellaan istuville nuorimmille Lucasin tytöille; ja Lydia, joka piti isompaa ääntä kuin kukaan muu koko pöytäseurasta, kertoili hakumatkan hauskuuksista jokaiselle, ken vain viitsi kuunnella.

"Ah, Mary", hän huusi, "olisitpa sinäkin ollut matkassa, niin olisit saanut pitää hauskaa! Kun me Kittyn kanssa mentiin, niin vedimme vaununverhot alas, aivan kuin ei sisässä olisi muka keitään istunut, ja niin olisimme istuneet koko matkan, jollei Kitty olisi ruvennut voimaan pahoin. Ja kun tulimme majataloon, niin sielläkös me elettiin hienosti — tilasimme pöytään parhaan kylmän murkinan mitä talosta löytyi ja kestisimme noita tulijoita ihan ruhtinaallisesti; ja sinäkin olisit saanut osasi, jos vain olisit tullut. Ja kotimatkallakos vasta hauskaa pidettiin! En olisi uskonut, että vaunut

olisivat meitä kestäneekään. Olin ihan kuolla nauruun. Ja me huusimme ja nauroimme niin kovaa, että se kuului varmasti kymmenen mailin päähän."

Siihen Mary sisar vastasi kylmän arvokkaasti: "Olkoon kaukana minusta, että kadehtisin sinulta huvejasi, rakas sisko. Arvaan, että ne hyvinkin saattavat miellyttää tavallisia naisia, mutta minun täytyy tunnustaa, että *minua* ne eivät vain viehättäisi. Hyvä kirja on minulle rajattomasti rakkaampi."

Mutta siitä vastauksesta ei Lydia kuullut sanaakaan. Hän harvoin kuunteli kenenkään puhetta puolta minuuttia kauempaa, ja erityisesti Maryn syväoppisuutta ei nimeksikään.

Iltapäivällä Lydia koetti kiihkeästi taivuttaa toisia tyttöjä lähtemään kävelyille Merytoniin ja katsomaan, kuinka ihmiset siellä jaksoivat; mutta Elizabeth vastusti sitkeästi aietta. Eihän ihmisten pitänyt saaman aiheita sanoa, etteivät Bennetin neidit kyenneet pysymään kotona edes puolta päivää lähtemättä juoksemaan upseerien perässä. Hänellä oli toinenkin syy vastarintaansa. Hän pelkäsi kohdata Wickhamia ja tahtoi välttää häntä niin kauan kuin mahdollista. Parin viikon perästähän rykmentti jo lähtisi matkoihinsa, ja sen lähdettyä hän toivoi pääsevänsä kokonaan näkemästä tuota miestä.

Hän ei ollut vielä ollut montakaan tuntia kotona, kun hän jo huomasi, että kysymys Brightonin menosta, josta Lydia oli vihjaillut, oli jatkuvan keskustelun aiheena vanhempien kesken. Elizabeth voi tosin havaita isän olevan siihen aivan haluttoman; mutta hänen kieltelynsä olivat joka kerralla niin horjuvia, että hänen närkästyneellä puolisolllaan oli syytä toivoa, että hän se lopultakin hitaasti mutta väsymättä jauhamalla perisi voiton.

XL LUKU.

Elizabeth odotteli niin kärsimättömästi saadakseen ilmaista Janelle suuret uutisensa, ettei hän kauankaan jaksanut pidättää itseään. Valmisteltuaan sisartansa kokemaan suurta yllätystä ja päätettyään vaieta kaikesta tämän omaa kohtaloa koskevista asianhaaroista hän seuraavana aamuna kertoi Janelle, mitä hänen ja hra Darcyn välillä oli tapahtunut.

Vanhemman neiti Bennetin hämmästys oli tietenkin tavaton, mutta vielä suurempi oli hänen ihastuksensa Elizabethin luontaisten etujen saavuttamasta riemuvoitosta. Hänkin pahoitteli, että hra Darcy oli esittänyt kosintansa niin töykeällä tavalla, mutta vielä enemmän häntä suretti se kova isku, jonka sisaren antama kieltävä vastaus luonnollisesti oli antanut kosijalle.

"Väärinhän häneltä tietysti oli, että hän oli niin varma menestyksestään", hän sanoi; "mutta ajattelehan myöskin, kuinka suuresti sen täytyi enentää hänen pettymystään."

"Minäkin olen todella hyvin pahoillani hänelle tuottamastani pettymyksestä", vastasi Elizabeth; "mutta hänellä on paljon muitakin elämäharrastuksia, jotka luultavasti piankin tekevät lopun hänen kiintymyksestään minuun. Ethän sinä kuitenkaan voi moittia minua, rakas Jane että hylkäsin hänen tarjouksensa?"

"Moittia sinua? Ah, enhän toki!"

"Mutta sinä ehkä moitit minua siksi, että puhuin hänelle niin lämpimästi Wickhamin puolesta?"

"En — tottahan sinä olit oikeassa kaikessa siinä, mitä hänestä sanoit."

"Sen saat nähdä, kun olen kertonut sinulle, mitä seuraavana päivänä sitten tapahtui."

Hän kertoi saamastaan kirjeestä ja toisti sen sisällöstä kaiken, mikä koski George Wickhamia. Mikä isku se olikaan Jane paralle, joka ei ikipäivinä olisi voinut uskoakaan, että niin paljon pahuutta voi keskittyä yhteen ainoaan ihmiseen. Ei edes Darcyn siveellinen voittopuoli, vaikka se lepyttikin häntä tätä kohtaan, kyennyt lohduttamaan häntä tuosta julmasta pettymyksestä. Mitä hartaimmin hän koki etsiä mahdollisia erehdyksiä ja puolustaa toista, loukkaamatta silti toista puoltakaan.

"Ei se käy", intti Elizabeth vastaan, "et sinä saa heitä molempia samalla kertaa puhdistetuksi. Valitse heistä kumman tahdot ihanteeksesi, mutta ainoastaan yhteen saat tyytyä. Omasta puolestani minä olen taipuvainen pitämään herra Darcya parempana miehenä, mutta tee sinä miten itse haluat."

Tälläkään väitteellä hän ei saanut puserretuksi hymyä Janen huulille.

"En tiedä, olenko vielä koskaan eläessäni niin hirveästi kauhistunut ja pettynyt", hän huokasi. "Että Wickham voikaan olla niin kehno! Sitä on vaikea uskoakaan. Entä tuo poloinen herra Darcy! Rakas Lizzy, ajattelehan, mitä hänen on oikein täytynytään kärsiä. Sellainen pettymys sinuun nähden — ja saada sitten tietää, kuinka paha sinä olit hänestä ajatellut — ja olla lisäksi pakotettu kertomaan sellaisia juttuja omasta sisarestaan! Ihanhan siitä hirmustuu."

"Ah, minä en ainakaan enää sitä sure! Sinun säälisi ja kauhistuksesi on minulta haihduttanut kumpaisenkin tunteen. Kun näen sinun tekevän hänelle niin suurenmoista oikeutta, käyn itse joka hetki hänestä yhä välinpitämättömämmäksi. Sinun surkuttelusi on minun pelastukseni; ja jos jatkat vielä, niin on sydämeni kohta kevyt kuin höyhen."

"Niin — mutta entä tuo Wickham poloinen sitten! Hänhän tekee niin hyvän vaikutuksen — hän näyttää aina niin avomieliseltä ja hienotunteiselta ihmiseltä."

"Molempain miesten luomisessa näyttää menetellyn kovin epäsuhtaisesti. Toinen on saanut osakseen kaiken hyvyyden, ja toinen vain hyvyyden ulkokuoren."

"En minä koskaan pitänytkään herra Darcya niin pahasti kaiken hyvyyden vastakohtana kuin sinä teit."

"Ja kuitenkin minä luulin olevani niin ihmeen älykäs ja terävänäköinen tuomitessani hänen vikojaan ja inhotessani häntä. Tuollainen lähimmäisen inho ja hänen puutteittensa havaitseminen kannustaa niin ihmeesti ihmisen henkevyyttä ja avartaa hänen älyään. Voihan jatkuvasti tuntea vastenmielisyyttä lähimmäistään kohtaan sanomatta hänelle ja hänestä mitään moitetta; mutta iänkaiken ei jaksaa nauraa jollekin ihmiselle sanomatta hänelle jotakin tai laskettamatta hänestä sukkelata henkevyyttä."

"Lizzy, kun sinä ensi kertaa luit tuon kirjeen, niin ethän toki voinut tehdä asioista niin pahaa pilaa kuin nyt!"

"En tottakaan. Olin sangen nolo — voisinpa sanoa, että tunsin itseni oikein onnettomaksikin. Eikä vierelläni ollut ketään, jolle olisin voinut sanoa mitä tunsin, ei ollut mitään Janea lohduttamassa minua ja sanomassa, etten minä suinkaan ollut niin surkean heikko ja hupsu ja turhamainen kuin tiesin olleeni! Ah, kuinka minä silloin kaipasin sinua!"

"Miten onnetonta olikaan, että sinä Wickhamista puhuessasi lausuit herra Darcylle niin kovia sanoja, jotka nyt näyttävät todellakin olevan aivan ansaitsemattomat."

"Niin kyllä! Mutta katkerat sanat ovat mitä luonnollisin seuraus niistä onnettomista ennakkoluuloista, joita olen niin mielihalusta hautonut rinnassani. Minä tahtoisin kysyä sinun neuvoasi erään seikan johdosta. Tahtoisin tietää, olenko vai enkö velvollinen ilmaisemaan seurapiirillemme Wickhamin todellisen luonteen?"

Jane mietti vähän aikaa, ennenkuin vastasi: "Varmastikaan sinulla ei ole enää tilaisuutta tehdä sellaista hirveää paljastusta. Mitä sinä itse ajattelet?"

"Ettei sitä ole yrittämistäkään. Herra Darcy ei ole suinkaan valtuuttanut minua julkisesti kuuluttamaan hänen ilmiantoaan. Päinvastoin ovat kaikki hänen sisarensa lähimmät tuttavat velvoitetut pitämään asian niin salassa kuin suinkin; ja jos minä yritän ilmaista ihmisille herra Darcyn todellisen luonteen, niin kukapa minua uskoisi? Onhan yleinen mielipide täälläpäin asettunut niin jyrkästi häntä vastaan, että ainakin puolet Merytonin kelpo ihmisistä saisi halvauksen, jos heidän olisi pakko asettaa

hänet vähän parempaan valoon. En minä ainakaan pysty siihen toimeen. Wickham muuten kohta lähteeikin matkoihinsa; ja siksi lienee samantekevää, tietävätkö ihmiset millainen hän todella on. Jonkin ajan perästä asia arvatenkin tulee tunnetuksi, ja silloin me saamme nauraa heidän typeryydelleen. Mutta tätänykyä en aio hiiskua siitä sanaakaan."

"Siinä oletkin aivan oikeassa. Jos hänen hairahduksensa paljastettaisiin, niin hän olisi iäksi hukassa. Häntä ne ehkä nyt itseäänkin surettavat, ja hän koettaa parhaansa mukaan korjata itseään. Me emme saa syöstä häntä aivan epätoivoon."

Elizabethin rauhattomuus asettui tuntuvasti tämän keskustelun jälkeen, ja hänellä oli tilaisuutta tarkastaa sisarensa mielentilaa. Jane ei näyttänyt onnelliselta. Hän hautoi yhä edelleenkin sydämensä pohjassa hellää tunnetta Bingleytä kohtaan. Hänelle tämä kiintymys oli ensimmäinen todellinen hänen elämässään, ja siksi oli sillä ensi lemмен raikas lämpö ja tuoreus; ja hänen kypsyneen ikänsä ja tasaisen luonteensa vaikutuksesta oli sillä paljon suurempi vakavuus ja alttius kuin nuorten tyttöjen tavallisella ensimmäisellä rakastumisella, ja sitä tulisemmin hän rinnassaan palvoi lemmityn muistoa ja piti häntä etevämpänä ja parempana kaikkia muita miehiä.

"No niin, Lizzy", sanoi rouva Bennet eräänä päivänä, "mitä sinä ajattelet tästä Janen nolosta rakkausjutusta? Minä puolestani olen kivenkovaan päättänyt, etten puhu siitä sanaakaan kenenkään kanssa. Sen vakuutin sisarelleni Philipsillekin toissapäivänä. Mutta minä en vain saa päähäni, kuinka Jane ei nähnyt tuosta miehestä vilaustakaan Lontoossa ollessaan. No niin, Bingley onkin kerrassaan kunnoton nuori mies — panee ensin tyttörukan pään pyörälle ja jättää hänet sitten lehdellä soittamaan; enkä minä usko, että Janella on ikimaailmassa enää tilaisuutta saada häntä onkeensa. Ei ole puhettakaan siitä, että hän palaisi Netherfieldiin tänä kesäksi; ja se minun pitäisi tietää, koska olen kuulustellut asiaa jok'ainoalta, jolla voisi olla siitä vihiä."

"En minäkään usko, että hän tulee enää koskaan asumaan Netherfieldissä."

"Se on hänen asiansa. Eikä häntä kukaan enää haluakaan tulemaan; vaikka se minun täytyy sanoakseni — ja sen sanonkin aina jok'ikiselle — että hän on menetellyt hyvin kunnottomasti minun tyttärentäni kohtaan; ja jos minä olisin ollut Janen sijassa, niin en iki maailmassa olisi pannut hyppysiäni siihen puuroon. Ainoa lohdutukseni on, että Jane varmastikin kuolee särkynein sydämin, ja silloin tuo mies saa katua mitä on tehnyt."

Elizabeth, jota sellainen ajatus ei voinut lohduttaa, jätti vastaamatta.

"Kuulehan, Lizzy", jatkoi äiti kohta perästäpäin, "nuo Collinsit taitavat tulla toimeen varsin hyvin, vai kuinka? No, hyvä, hyvä — toivon vain, että sitä jatkuisi pitemmältäkin. Entä millaista pöytää he pitävät? Arvaan, että Charlotte on mainio emäntä. Jos hän on puoleksikaan yhtä tarkka kuin äitinsä, niin hän saa säästymäänkin. He eivät suinkaan hurvittele taloudessaan, arvaan mä?"

"Ei sinnepäinkään."

"Kaikki riippuu hyvästä emännöimisestä, sen saat uskoa. Hohoi — niin niin! *He* eivät ainakaan elä tulojensa yli. *Heitä* ei tyhjä kukkaro koskaan huoleta. No hyvä, onneksi vain olkoon! Ja arvaanpa heidän useinkin puhelevan siitä, että asettuvat tänne Longbourniin kohta isäsi kuoleman jälkeen. He pitävät tätä taloa kaiketikin jo ihan omanaan, vai mitä?"

"Siitä asiasta ei minun kuulteni hiiskuttu sanaakaan."

"Ei tietenkään — varsin merkillistähän se olisi ollutkin. Mutta älä epäilekään, etteivätkö he siitä monestikin puhele kahdenkesken. No niin, jos he voivat kevein sydämin ottaa vastaan maatilaa, joka ei lain mukaan heille kuulu, niin sitä parempi heille itselleen. *Minä* puolestani häpeisin silmäni sokeiksi, jos iskisin kynteni omaisuuteen, joka vain perintökaaren mukaan minulle lankeisi."

XLI LUKU.

Viikko oli kulunut Bennetin perheen vanhimpain tytärten kotiatulosta. Seuraavan viikon lopulla piti Merytoniin sijoitetun rykmentin siirtyä muuanne ja sentakia koko ympäristön nuori naismaailma oli sortua suruun. Ainoastaan Bennetin molemmat vanhimmat neidit kykenivät edelleen syömään ja juomaan, nukkumaan ja hoitamaan muita arkiaskareitaan. Monesti moittivat heitä tällaisesta tunteettomuudesta Kitty ja Lydia, jotka itse olivat äärimmäisen onnettomat.

"Hyvä isä sentään! Mikä meidät nyt periikään? Mitä meidän on nyt tehtävä?" he huudahtelivat usein katkerin mielin. "Kuinka sinä saatatkaan näyttää noin tyytyväiseltä oloosi, Lizzy?"

Heidän helläsydäminen äitinsä otti täydesti osaa nuorimpain tytärtensä suruun; hän muisti kuin eilisen päivän itsellään samanlaisen surun ajassa viisikolmatta vuotta takaperin.

"Varmastikin minä itkin ja ulvoin kaksi vuorokautta läpeensä", hän sanoi, "kun eversti Millarin rykmentti lähti pois meidän seudulta. Luulin sydämeni ihan särkyvän."

"Ja *minun* sydämeni varmasti särkyi!" nyyhkytti Lydia.

"Entäpä kun pääsisi mukaan Brightoniin", huomautti rva Bennet valtioviisaasti.

"Aivan niin — kun vain pääsisi lähtemään Brightoniin! Mutta isä on niin perin merkillinen."

"Merikylpy parantaisi minut entiselleen."

"Ja tati Philips on varma, että *minulle* se tekisi ihmeen paljon hyvää", lisäsi Kitty.

Sellaisia ruikutuksia kuului pitkät päivät Longbourn Housessa. Elizabeth koetti lyödä ne leikiksi, mutta salaa hän oli menehtyä häpeään. Hän tunsu hra Darcyn arvostelun hänen omaisistaan täydesti oikeaksi; eikä hän koskaan ennen ollut niin taipuvainen kuin nyt antamaan tuolle miehelle anteeksi hänen sekaantumisensa ystävänsä lemmenjuttuun.

Mutta Lydian mieltä kiusannut ongelma sai äkkiratkaisun, kun rva Forster, rykmentin komentajan puoliso, pyysi häntä vähäksi aikaa vieraakseen Brightoniin. Tämä verraton ystäväntär oli itsekin vielä aivan nuori ja vasta äskettäin joutunut naimisiin. Yhtäläinen hilpeä ja huimapäinen luonteenlaatu oli lähentänyt häntä ja Lydiaa toisiinsa, ja kolmen kuukauden tuttavuus oli tehnyt heistä helmaystävä.

Ei kannata ruveta kuvaamaan Lydian riemastusta, rva Bennetin iloa ja Kitty poloisen kateutta tämän kutsun tultua. Vähääkään välittämättä sisarensa pettymyksestä Lydia lenteli ympäri taloa aivan haltioissaan, vaatien jokaisen onnitteluja osakseen ja lörpötellen, nauraen ja kirkuen äänekkäämmin kuin koskaan ennen, sillä aikaa kuin kovaosainen Kitty purki salissa katkerata vaikerrustaan.

"En iki maailmassa saa päähäni, miksi ei rouva Forster voinut pyytää *minua* yhtä hyvin kuin Lydiaakin", hän valitti, "vaikka en olekaan tuppautunut hänen erikoisystäväkseen. Pitäisihän minulla olla yhtä suuri oikeus kuin Lydiallakin — ja suurempikin, koska olen häntä kahta vuotta vanhempi."

Turhaan koetti Elizabeth saarnata hänelle järkeä ja Jane alistuvaisuutta. Itse puolestaan ei Elizabeth ollut lainkaan niin mielissään kutsusta kuin hänen äitinsä ja Lydia itse, sillä hän pelkäsi jälkimmäisen menettävän vähänkin järkihitusensa jouduttuaan pois omaisten silmäin alta; ja kun hän ei ymmärtänyt, millä keinolla muuten saisi asian korjautumaan, hän vetosi salakähmää isäänsä, jotta tämä kieltäisi Lydiaa lähtemästä. Hän huomautti hra Bennetille Lydian yleisistä heikkouksista ja luonteenvioista — kuinka vähän todellista apua tämä voi odottaa niin kokemattomalta ja huimapäältä nuorelta naiselta kuin rva Forster oli — ja kuinka paljon suuremmat kiusaukset Brightonissa oli tarjona tällaisen kykenemättömän suojelijattaren valvonnan alla. Isä kuunteli häntä hyvin tarkkaavaisesti, mutta tyytyi vastaamaan:

"Lydia ei tule koskaan järkiinsä, jollei hän saa kerran häväistä itseään julkisesti täällä tai muualla; ja minä arvelen, että nykyisen tilaisuuden tarjoutuessa hänen perheellään on siitä kaikkein vähimmän kuluja ja hankaluutta."

"Jos tietäisitte, isä", valitti Elizabeth, "kuinka suurta harmia ja häpeää koko perheellä on Lydian ajattelemattoman ja hupsun käytöksen takia — ja on jo ollutkin — niin varmasti päättäisitte toisin tässä asiassa."

"Onko jo ollutkin?" tiedusti hra Bennet ihmeissään. "Mitä, onko hän karkoittanut matkoihinsa joitakin teidän sulhasianne? Pikku Lizzy parka! Mutta älä huoli siitä masentua. Ei kannata surra sellaisia poikahoukkioita, jotka eivät jaksu sulattaa pikkuruista höperyyttä tulevan kälynsä puolelta. Laitahan minulle luettelo niistä sääliästä nulikoista, jotka Lydian hupsuus on säilyttänyt täältä karkuun."

"Isä, nyt sinä aivan erehdyt. Minulla ei ole vähintäkään aihetta valittaa mistään sellaisesta. En minä nyt puhukaan mistään yksityistapauksesta, vaan vaarasta ylimalkaan. Lydian huima ja ajattelematon käytös vahingoittaa ehdottomasti perheemme mainetta ja arvoa maailman silmissä. Antakaa anteeksi, minun täytyy puhua aivan suoraan. Jollette te, rakas isä, vaivaudu hillitsemään hänen huimapäisyyttään ja opettamaan hänelle, että se voi turmella koko hänen elämänsä, niin hän ei kohta ole enää autettavissa. Hänen luonteensa alkaa saada määrätyn suunnan; ja nyt jo, vasta kuusitoistavuotiaana, hän on koko seudun hurjin keimailija ja tekee sekä itsensä että omaisensa naurunalaisiksi ihmisten silmissä. Ja hänen keimailuhalunsa on kaikkein alhaisinta ja moitittavinta laatua; se ei kohdistu kehenkään yksityiseen, vaan miehiin yleensä; eikä sen puolustuksena ole edes mikään erinomainen viehätys, lukuunottamatta hänen nuoruuttaan ja siloisia kasvojaan, joiden vastapainona on sääliästä tietämättömyys ja höperö mieli; aina himoitessaan herättää nuorten miesten huomiota hän ei kykene huomaamaan eikä välitä vähääkään siitä yleisestä ylenkatseesta, jonka hän niittää palkakseen. Sama vaara uhkaa myöskin Kittyä. Hän seuraa sokeasti häntä nuoremman mutta huimemman Lydian johtoa. Turhamaisia, tyhjiä, tietämättömiä, laiskoja ja hillittömiä tyttöjä ovat kumpainenkin! Ah, rakas isäni, etkö voi todellakaan huomata, että he tulevat nurjasti arvostelluiksi ja ylenkatsotuiksi kaikkialla, missä heidät tunnetaan, ja että myöskin heidän sisarensa sotkeutuvat omatta syyttään samaan kohtaloon?"

Hra Bennet tajusi, että tytär oli vuodattanut hänelle sydämensä koko raskaan haikeuden; silitellen hellästi hänen kättään hän vastasi:

"Älä huoli turhan takia murehduttaa itseäsi, kultaseni. Sinä ja Jane tulette kaikkialla, missä *teidät* tunnetaan, saamaan osaksenne pelkkää kunnioittavaa arvonantoa, jota ei suinkaan vähennä se seikka, että teillä sattuu olemaan pari — tai sanoisinko

kolmekin — höperöä sisarta. Mutta usko minua, meillä ei tule olemaan ainoatakaan rauhan päivää täällä Longbournissa, jollei Lydia saa noudattaa mielitekoaan ja pääse lähtemään Brightoniiin. Annetaan hänen siis lähteä. Eversti Forsterin minä tunnen järkeväksi mieheksi, joka kyllä varjelee häntä lankeemasta vakaviin hairahduksiin; ja omaksi onnekseen Lydia on liian köyhä joutuakseen jonkun myötjäistentavoittelijan saaliiksi. Brightonissa hänen keimailuhalullaan on paljon vähemmän merkitystä kuin täällä. Siellä upseerit löytävät kosolta naisia, jotka ovat paljon enemmän heidän huomaavaisuutensa arvoisia. Toivokaamme siis, että hän siellä oppii itsekin tuntemaan oman mitättömyytensä. Missään tapauksessa hänestä ei voi tulla paljon pahempaa hurjastelijaa kuin mikä hän nyt jo on, jollei meidän ole pakko teljetä häntä lasikaappiin koko loppuiäkseen."

Tähän vastaukseen Elizabethin oli pakko tyytyä; mutta hänen mielipiteensä pysyi entisenään, ja hän poistui isänsä puheilta pettyneenä ja murheissaan. Hänen tapanaan ei kuitenkaan ollut lisätä surujaan hautomalla niitä iänkaiken. Hän tiesi tehneensä velvollisuutensa; eikä hänen luontonsa mukaista ollut pahoitella pahoittelemasta päästyä välttämätöntä pahaa. Ennen Lydian lähtöä sattui pieni välitapaus, joka oli omiaan johtamaan hänen ajatuksensa toisaalle.

Sen päivän aattona, jolloin rykmentin oli määrä lähteä Merytonista, saapui Wickham eräiden toisten upseerien kanssa viimeisen kerran päivällisille Longbourniin. Niin suuresti oli Elizabethin mielentila tätä nuorta miestä kohtaan jo ennättänyt tasautua, että hän — tämän tiedustellessa hänen vierailuaan Hunsfordissa — kykeni aivan tyyneesti ja hymyillen mainitsemaan tavanneensa siellä eversti Fitzwilliamin ja hra Darcyn sekä kysyi, tunsiko hänen pöytätoverinsa ensinmainitun herran.

Wickham näytti ällistyneeltä, harmistuneelta jopa säikähtyneeltäkin; mutta hän kykeni kohtakin hillitsemään itsensä ja vastasi hymyillen, että hän ennen aikaan oli sattunut useastikin yhteen everstin kanssa; ja huomautettuaan, että tämä oli joka suhteessa kunnianmies, hän tiedusti, mitä Elizabeth piti hänestä. Elizabethin vastaus oli hyvin lämmin. Väkinäisen välinpitämättömästi Wickham sitten jatkoi:

"Kuinka kauan sanoittekaan heidän oleskelleen Rosingsissa?"

"Lähes kolme viikkoa."

"Tapasitteko hänet useinkin?"

"Melkein joka päivä."

"Hän onkin aivan toisentapainen mies kuin hänen serkkunsa."

"Niin onkin; mutta minusta herra Darcy voittaa paljon, kun häneen tutustuu lähemmin."

"Tosiaankin?" huudahti Wickham, ja hänen hätäntynyt ilmeensä ei suinkaan välttynyt tytöltä. "Entä saanko kysyä..." — hän katkaisi lauseensa ja lisäsi hilpeämpään sävyyn: "Puhesävyssäänkö hän sitten voittaa? Onko hän alentunut osoittamaan jonkin verran tavallista kohteliaisuutta puhetovereilleen? Sillä enhän toki rohkene toivoa", hän jatkoi matalampaan ääneen ja vakavampaan sävyyn, "että hänen *luonteensa* olisi muuttunut toisenlaiseksi?"

"Ah, ei!" sanoi Elizabeth. "Hänen luonteensa on luullakseni hyvin samanlainen kuin ennenkin."

Hänen puhuessaan Wickham katsella tiirotti häneen tietämättä oikein, pitikö hänen iloita tytön sanoista vaiko epäillä niiden takana olevan jotain salattua tarkoitusta. Elizabethin ilmeessä oli todella jotakin, joka pani hänet vähän hätäilemään, varsinkin kun tyttö jatkoi:

"Kun sanoin, että hän voitti häneen lähemmin tutustuessa, en tarkoittanut sitä, että hänen mielenlaatunsa tai esiintymistapansa olisivat entistä suostuttavampia, vaan että tullessa häntä paremmin tuntemaan käsittää paremmin myöskin hänen luonteensa."

Wickhamin hämmennys ilmeni selvästi hänen poskiensa punoituksesta ja vilkuilevista katseistaan. Moniaan minuutin ajan hän istui aivan ääneti, kunnes jaksoi jälleen saavuttaa mielenmalttinsa ja lausua naapurilleen kaikkein pehmeimmällä äänellään:

"Te, joka olette niin hyvin perillä minun tunteistani herra Darcya kohtaan, käsitätte varmastikin minun rehellisen iloni sen johdosta, että hän on tarpeeksi järkevä koettamaan edes *näyttää* oikeamieliseltä ihmisten silmissä. Hänen luontainen ylpeytensä on tässä tapauksessa kenties hyödyksi, jollei hänelle itselleen, niin ainakin monille muille, sillä se estänee häntä käyttäytymästä toisia kohtaan yhtä tylästi ja tunnottomasti kuin minua kohtaan. Minä vain pelkään, että tuo viisas käytöstapa on omaksuttu ainoastaan hänen vieraillessaan tätinsä luona, jonka arvosteluun hän panee erityistä arvoa; ja mahdollisesti hän sen avulla myöskin toivoo säilyttävänsä neiti de Bourghin hyvän käsityksen hänestä, sillä tietänettehän hänellä olevan vakavat aiheet serkkunsa suhteen."

Elizabeth ei voinut pidättää hymyään ja tyytyi vastaamaan vain keveällä päännökökkäyksellä. Hän ymmärsi, että Wickham yritti jälleen käydä purkamaan vanhoja valitusvirsiään häntä kohdanneesta vääryydestä; mutta häntä ei enää

lainkaan haluttanut ruveta häntä lohduttamaan ja rohkaisemaan. Lopun iltaa Wickham esiintyi näennäisesti yhtä hilpeänä kuin tavallisesti eikä käynyt sen enempää utelemaan Elizabethilta tämän tietoja; ja he erosivat toisistaan kohteliaasti kuten ennenkin, ja mahdollisesti kumpikin toivoi, ettei jälleennäkemistä tapahtuisi enää koskaan.

Vieraiden lähtiessä Lydia seurasi rva Forsteria Merytoniin, josta heidän oli määrä lähteä matkaan varhain seuraavana aamuna. Hänen eronsa omaisista oli pikemminkin meluava kuin tunteellinen. Kitty oli ainoa, joka puhkesi kyyneliin; mutta hän itki pelkästä kiukusta ja kateudesta. Rva Bennet oli laajasanainen toivottaessaan tyttärelleen hauskaa matkaa ja kehoittaessaan häntä huvittelemaan perillä parhaansa mukaan — minkä jokainen uskoi kehoituksittakin hyvin mahdolliseksi ja varsin luultavaksi.

XLII LUKU.

Jos Elizabeth olisi perustanut mielipiteensä yksistään kotoiseen ympäristöönsä, niin hän ei olisi saanut kovinkaan miellyttävää käsitystä avio-onnesta ja kotielämän suloista. Hänen isänsä oli antanut nuoruuden viehkeyden ja näennäisen hyvätuulisuuden houkutella hänet naimaan naisen, jonka lyhytjärkisyys ja suvaitsematon mieli tekivät piankin lopun hänen todellisesta kiintymyksestään. Mutta hra Bennet ei kuitenkaan ollut senluontoinen mies, että hän kotionnensa haihduttua olisi etsinyt lohdutusta toisaalta. Hän oli nuoruudesta pitäen rakastanut maalaiselämää ja hyviä kirjoja, ja näihin hän nyt vähitellen kiintyi aivan intohimoisesti. Vaimostaan hänellä ei ollut muuta iloa kuin jolloinkin itsekästä huvia tämän typeryydestä ja hullutuksista. Sellaista iloa aviomies ei yleensä mielellään hae vaimonsa luota; mutta missä muita huvinaiheita puuttuu, siellä oikea filosofi etsii hyötyä siitäkkin vähästä, mitä hänelle suinkin tarjoutuu.

Elizabeth ei ollut koskaan ollut sokea isänsä vajavaisille perheenisän ja aviomiehen ominaisuuksille. Aina olivat huomionsa häneen vaikuttaneet kiusallisesti; mutta kunnioittaen isänsä henkisiä kykyjä ja kiitollisena tämän hänelle osoittamasta hellyydestä hän oli koettanut unhottaa hänen vikansa ja kaiken aviollisen ja isällisen velvollisuuden ja säädylisyyden puutteen, joka niin sääliittä saattoi hänen oman vaimonsa ja lapsensa naurunalaisiksi. Mutta koskaan ennen ei hän ollut niin selkeästi ja kipeästi kuin juuri nykyisin tullut huomanneeksi, mitä arveluttavia seurauksia epäsuhtaisista avioliitoista syntyneillä lapsilla on kannettavana; ja kuinka jommankumman vanhemman yksipuoliseen ja nurjaan suuntaan kohdistetut kyvyt — sen sijaan että ne edistäisivät lasten tervettä kehittymistä ja ohjaisivat toistakin

aviopuolisoa oikeaan suuntaan — päinvastoin vaikuttavat turmelevasti sekä puolisoon että lapsiin.

Vaikka Elizabeth olikin mielissään Wickhamin lähdöstä, oli hänellä muuten varsin vähän aihetta iloita rykmentin poistumisesta. Seudun seuraelämä tyrehtyi melkein tykkänään; ja kotona hänellä oli äiti ja sisar, joiden lakkaamaton nurkuminen teki kotielämän happameksi ja ikäväksi. Lähtiessään oli Lydia luvannut kirjoittaa äidilleen ja Kittyille hyvin ahkeraan ja seikkaperäisesti; mutta hänen kirjeitään sai kauan odotella ja aina ne olivat tuiki lyhyet. Paljonpa niissä ei muuta selostettukaan kuin hänen hurjaa iloaan jostakin uudesta puvusta tai päivänvarjosta; mitä upseereja milloinkin oli tavattu kadulla, kirjastossa tahi Forstereilla päivällisillä, ja mitä huvimatkoja milloinkin oli tehty.

Elizabethin ainoana lohdutuksena oli ajatus Järville piakkoin tehtävästä kesäretkestä. "Onhan onnellista", hän ajatteli, "että minulla on jotakin toivon aihetta. Jos kaikki tulisi valmiina vastaan, niin varmasti tuntisin pettymystä. Suunnitelma, jonka jok'ainut erityisseikka lupaa iloa, ei ota koskaan oikein luonnistuakseen."

Vähitellen alkoi terveys, rauha ja hilpeys jälleen palata Longbourniin ja sen ympäristöön. Perheet, jotka olivat viettäneet talven ja kevään Lontoossa, saapuivat takaisin maalle; kesäpuvut ja kesälliset ilonpidot antoivat paljon askareita ja ajattelun aihetta kaikille. Rva Bennetin mielentila kohosi taas tavalliseen ryöpsähtelevään ja ärtyisään virkeyteensä; ja kesäkuun puolimaissa oli Kittykin jo siksi paljon kostunut ankeudestaan, että kykeni näkemään Merytonin kadut kyyneliin puhkeamatta.

Pari viikkoa ennen lopullista lähtömäärää, kun Elizabeth jo alkoi varustella itseään matkalle, saapui rva Gardinerilta kirje, joka sekä lykkäsi matkaanlähdön että lyhensi matkan määräaika. Hra Gardineria pidättivät hänen liikeasiansa Lontoossa heinäkuun puoliväliin saakka, eikä hän joutuisi olemaan matkalla kuukautta kauempaa; ja kun tämä aika oli liian lyhyt suunniteltua retkeä varten, arvelivat enolaiset parhaaksi ulottaa sen ainoastaan Derbyshireen saakka. Mutta siinäkin maakunnassa oli yllinkyllin katseltavaa kolmen viikon ajaksi, ja rva Gardinerille se oli erikoisen rakas, hän kun oli siellä viettänyt useita nuoruusvuosiaan.

Elizabeth tunsu itsensä ensin hyvin pettyneeksi. Hän oli koko sydämellään kiintynyt ajatukseen päästä näkemään Cumberlandin ihania järviä; ja hänen mielestään olisi noina kolmenakin viikkona hyvin ennättänyt tehdä retken. Mutta hänen osanansa oli aina olla tyytyväinen, ja hänen hilpeä luontonsa auttoi hänet piankin tuntemaan onnellista odotusta.

Gardinerit saapuivat Longbourniin neljän pienen lapsensa kera, joiden oli määrä jäädä Jane serkun hoitoon. Jane olikin lasten erityinen lemmikki, ja hänen alati tasainen luonteensa ja hellä sydämensä tekivät hänestä erinomaisen lasten toverin — hän opetti heitä, leikki heidän kanssaan ja rakasti heitä. Hra ja rva Gardiner viipyivät Longbournissa vain yhden yön ja lähtivät seuraavana aamuna Elizabethin kera etsimään kesämatkan kauan odoteltua iloa ja huvia.

Emme rupea tarkemmin seuraamaan matkalaisten reittiä Derbyshiren monien mainioiden paikkain halki — sattuihan tien varteen sellaisia nähtävyyksiä kuin Oxford, Blenheim, Warwick, Kenilworth, Birmingham j.n.e.[20] Ainoastaan vähäinen nurkka Derbyshirestä tulee tässä puheeksi. Lambtonin pikkukaupunkiin liittyivät rva Gardinerin nuoruudenmuistot, jonka vuoksi sinne poikettiin pitemmäksi aikaa; ja moniaan mailin päässä Lambtonista oli Pemberley, hra Darcyn hovi. Pemberley ei tosin sijainnut aivan matkatien varrella, mutta rva Gardinerin teki mieli käydä katsomassa sitäkin.

"Rakkaani, tottahan sinäkin tahtonet mielelläsi nähdä tuon paikan, josta olet kuullut puhuttavan niin paljon?" hän sanoi sisarentyttärelleen. "Siellähän Wickham vietti koko lapsuutensa ja nuoruutensa, kuten tiedät."

Elizabethia epäilytti lähteä — kukaties sattui Pemberleyn isäntä olemaan kotosalla. Hän valitti nähneensä jo väsymykseen saakka isoja maakartanoita, eikä sanonut tuntevansa vähintäkään ihastusta hienoihin mattoihin ja silkkiiutimiin.

Rva Gardiner moitti häntä typeräksi. "Jos olisi kysymys ainoastaan komeasta herraskartanosta, niin minäkään en välittäisi suuresti sinne lähteä. Mutta maatila itsessään on näkemisen arvoinen. Siellä on Englannin kaikkein kauneimpia metsämaisemia."

Elizabeth ei enää voinut vastustella, vaikka hän ei suinkaan tuntenut itseään rauhalliseksi. Entäpä jos paikkoja katsellessa yhdyttäisiinkin odottamatta isäntä itse — se olisi hirveätä! Tuo ajatus pani hänet pahasti punoittamaan. Mutta majatalon palvelijattarelta hän kysellessään sai sen lohduttavan tiedon, että Pemberleyn vallasväki oleskeli kesän aikaan muualla. Yönseutuna hän alkoi itsekkin tuntea hiljaista halua saada nähdä tuon talon ja kun asia otettiin aamiaispöydässä jälleen puheeksi, voi hän näköjään välinpitämättömästi suostua toisten tuumaan.

Pemberleyhin siis lähdettiin.

XLIII LUKU

Ensimmäinen vaikutelma Pemberleyn metsistä oli Elizabethille yllättävä; ja kun he kartanon ulkoveräjältä viimein kääntyivät ajamaan puistotietä pitkin, oli hän kerrassaan ihastuksissaan.[21]

Puisto oli sangen avara ja sen maaperä hyvin vaihteleva. He saapuivat siihen eräästä sen alavimmista kohdista ja ajoivat hyvän matkaa tiheään metsikön halki.

Elizabethin mieli oli niin täynnä näkemästään, ettei hänellä ollut halua puhella toisten kanssa; äänettömänä ja hurmautuneena hän vain katseli ympärilleen. Tie kohosi loivasti puolisen mailin matkalla; ja vihdoinkin heidän vaununsa kiipesivät ylävän kunnaan harjalle, missä metsämaa loppui ja he näkivät edessään Pemberley Housen laaksonnotkelman toisella laidalla, tien kiemurrellessa sinne laaksonpohjaa pitkin. Se oli sangen kookas, kaunis kivitalo ja sijaitsi tasaisesti nousevalla rinteellä, taustanaan korkea metsäharjanne; etupuoolella pienoinen joki leveni jokseenkin leveäksi suvannoksi. Ihmiskäsi ei ollut käynyt vääristellen koristamaan ja jäykistämään sen luonnollisia rantoja. Elizabeth oli hurmautunut. Hän ei ollut missään nähnyt paikkaa, jolle luonto oli niin runsain käsin jaellut antimiaan ja missä kiero ihmismaku niin vähän oli puuttanut pilaamaan luonnon kauneutta. Kaikki matkalaiset tulkitsivat lämpimästi ihastustaan; ja sinä hetkenä Elizabeth tuli ajatelleeksi, että Pemberleyn emäntänä olisi kannattanut olla!

He laskeutuivat rinnettä alas, ajoivat joen poikki vievän sillan yli ja pysähtyivät viimein valtarakennuksen pääoven eteen. Heidän tarkastellessa taloa lähimatkan päästä Elizabethin mieleen palasi uudestaan pelko: entäpä jos isäntä sittenkin oli kotona! Entäpä jos majatalon palvelijatar olikin erehtynyt! Talon tavan mukaan vieraat päästettiin sisään eteishalliin; ja taloudenhoitajatar odoteltaessa Elizabethilla oli aikaa arkaillen ihmetellä rohkeuttaan työntyä suoraa päätä jalopeuran pesään.

Taloudenhoitajatar tuli — arvokkaan näköinen vanhanpuoleinen nainen, paljon vähemmän pönäkkä ja paljon kohteliaampi kuin Elizabeth oli odottanut. He seurasivat häntä ensin ruokasaliin. Pikaisesti silmäiltyään sen sisustusta Elizabeth kävi akkunan ääreen katselemaan siitä avautuvaa näköalaa. Metsäharjanne, jolta he äsken olivat laskeutuneet alas laaksoon, näytti näin etäältäkin katsellen hyvin kauniilta. Vaihtelevat maisemat tekivät erinomaisen viehättävän vaikutuksen, ja hän katseli hurmautuneena edessään leviävää avaraa näyttämöä — vilvakkaiden puiden reunustamaa joenuomaa ja kauas etäisyyteen mutkittelevaa laaksonnotkelmaa tuuheametsäisine mäenrinteineen. Heidän käytyä toisiin huoneisiin tuntuivat maiseman yksityiskohdat siirtyneen uusiin asemiin; mutta kaikkien akkunoista avautui silmälle yhä uutta ihanuutta. Huoneet olivat korkeat ja kauniit; ja Elizabeth pani

ihastuneena merkille, että niiden sisustuksessa ilmeni vähemmän koreilevaa komeutta, mutta enemmän taiteellista aistia kuin Rosingsissa.

"Ja tässä talossa", hän ajatteli itsekseen, "minä nyt saattaisin heiskua emäntänä! Näissä huoneissa voisin nyt tuntea itseni jo aivan kotiutuneeksi ja lausua enon ja tädin tervetulleiksi omaan valtakuntaani! Mutta ei", hän keskeytti ajatuksensa juoksun, "se ei olisi käynyt ikinä päinsä. Eno ja täti olisivat pakostakin tulleet minulle vieraiksi; sillä minun ei kai olisi koskaan sallittu kutsua heitä täällä käymään."

Se oli onnellinen muistuma — se vapahti hänet tuntemasta vähintäkään katumusta.

Häntä halutti kysyä taloudenhoitajattarelta, oliko talon isäntä todellakin poissa kotoa, mutta hän ei kuitenkaan rohjennut. Vihdoin tuo kysymys kuitenkin sattui luiskahtamaan hänen enoltaan, ja rva Reynolds kuului vastaavan: "Ei, mutta me odotamme häntä huomenna kotiin ison seuran kera." Elizabeth oli sanomattoman iloinen, ettei heidän käyntinsä ollut sattunut päivää myöhemmin.

Hänen tätinsä kutsui häntä katselemaan erästä muotokuvaa. Lähestyessään hän tunsi sen hra Wickhamin kuvaksi, joka monien muiden pienoismaalausten keralla riippui uuninreunalla. Täti kysyi hymyillen, mitä hän piti siitä. Taloudenhoitajatarkin tuli katsomaan ja sanoi kuvan esittävän tilan entisen pehtorin poikaa, jonka isäntävainaja oli kouluttanut mieheksi. "Hän on nyt liittynyt armeijaan", hän lisäsi, "mutta minä pelkään hänen käyneen hyvin hurjatapaiseksi."

Rva Gardiner katseli hymyillen sisarentyttäreensä, mutta tämä ei kyennyt hymyilemään vastaan.

"Ja tässä", sanoi rva Reynolds, osoittaen erästä toista pienoismuotokuvaa, "on meidän nykyinen isäntämme; se on hyvin hänen näköisensä. Se maalattiin samaan aikaan kuin tuo toinenkin — noin kahdeksan vuotta sitten."

"Minä olen kuullut paljon kiitettävän teidän isäntänne komeata ulkomuotoa", sanoi rva Gardiner katsellen kuvaa; "hänellä on todellakin kauniit kasvot. Mutta sinähän, Lizzy, voit sanoa, onko tämä kuva hänen näköisensä."

Rva Reynolds katseli suurin silmin Elizabethiin.

"Tunteeko tämä nuori neiti herra Darcyn?" kysyi hän kunnioittavasti.

Elizabeth punastui vastatessaan: "Vähän."

"Eikö hän teistäkin ole hyvin kaunis mies, neitini?"

"On kyllä — hyvin kaunis."

"Minä ainakin olen varma, etten tiedä ketään häntä kauniimpaa. Mutta yläkerran käytävässä on hänestä toinen paljon isompi ja kauniimpi kuva. Tämä huone oli isäntä vainajan mielihuone, ja kaikki nämä pienoiskuvat ovat täällä hänen jäleltään. Hän piti niistä hyvin paljon."

Siitä sai Elizabeth selityksen, miksi hra Wickhamin kuvaa oli edelleen säilytetty toisten joukossa.

Rva Reynolds kiinnitti heidän huomiotaan Darcyn muotokuvaan, joka oli maalattu tämän ollessa vasta kahdeksanvuotias.

"Onko neiti Darcy yhtä kaunis kuin hänen veljensä?" kysyi hra Gardiner.

"Ah, on toki — kaunein nuori neiti mitä on koskaan nähty, ja niin kehittynyt kaikissa hienoissa taidoissa! Hän soittaa ja laulaa päivät päästänsä. Viereisessä huoneessa on suuri piano, joka vast'ikään on tuotu tänne — se on isännän lahja. Hän saapuu tänne huomenna veljensä seurassa."

Hra Gardiner, joka osasi puhella taitavasti ja sievästi outojenkin ihmisten kanssa, yllytti kysymyksillään ja huomautuksillaan kelpo taloudenhoitajarta kertoilemaan yhä enemmän isännästä ja tämän sisaresta; ja sen vanhus tekikin kernaasti, joko ylpeillen isäntäväestään tahi tosi kiintymyksestä heihin.

"Oleskeleeko isäntänne Pemberleyssä paljonkin vuoden mittaan?"

"Ei niin paljon kuin minä toivoisin, hyvä herra; mutta uskallanpa sanoa, että hän viettää ainakin puolet ajastaan täällä, ja neiti Darcy on kaikki kesäkuukaudet täällä."

"Paitsi milloin", ajatteli Elizabeth itsekseen, "hän ei käy seikkailemassa Ramsgatessa."

"Jos isäntänne menisi naimisiin, niin näkisitte häntä varmastikin enemmän täällä."

"Niin kyllä, herrani; mutta sitä ajankohtaa ei käy arvaileminenkaan.

Minä en tiedä ketään, joka olisi hänelle kyllin hyvä."

Hra ja rva Gardiner hymyilivät. Elizabeth ei voinut pidättyä sanomasta:

"Teidän lausuntonne on mitä parhain suositus hänelle."

"Minä en sano enempää kuin on totta, ja jokainen, joka hänet tuntee, on valmis sanomaan samaa", vastasi vanhus. "Minä en ole ikinäni saanut häneltä ärtyisää sanaa, ja kuitenkin olen tuntenut hänet nelivuotisesta poikaressusta lähtien."

Tällainen kiitos oli Elizabethille odottamaton. Hän oli tottunut ajattelemaan, että hra Darcy oli kaikkea muuta kuin tasaluontoinen ja sävyisä mies. Hänen mielenkiintonsa

oli herännyt; hän halusi kuulla enemmänkin ja oli hyvin kiitollinen enolleen, kun tämä jatkoi:

"Harvasta ihmisestä voikaan sellaista sanoa. Te olette todellakin onnellinen, kun teillä on semmoinen isäntä."

"Niin olenkin, hyvä herra. Vaikka etsisin lyhty kädessä halki koko maailman, niin tiedän etten parempata löytäisi. Mutta minä olen aina pannut merkille, että ne ihmiset, jotka jo lapsina ovat hyväluontoisia, ovat isoiksi kasvettuaankin hyväluontoisia; ja hän oli aina mitä helläluontoisin ja jalosydämisin poika koko maailmassa."

Elizabeth tuijotti ihmeissään vanhukseen. "Herra Darcystako hän tosiaankin puhuu?"

"Hänen isänsä oli erinomainen mies", huomautti rva Gardiner.

"Niin oli, rouvani, se hän todellakin oli; ja hänen pojastaan tulee aivan hänen kaltaisensa — aivan yhtä sävyisiä ja hyvä köyhiä kohtaan."

Elizabeth kuunteli, kummeksi, epäili ja halusi kärsimättömästi kuulla vielä paljon enemmänkin. Rva Reynoldsin muut tarinat eivät huvittaneet häntä rahtuistakaan. Tämä näytteli tauluja, selosti huoneiden suuruutta ja huonekalujen hintoja — mutta kaikkea turhaan. Hra Gardiner, jota hyvin huvitti vanhan emännöitsijän ylpeys isäntäväestään, johti uudestaan puheen tähän: ja taloudenhoitajatar jatkoi innokkaasti ylistelyään, kun he nousivat valtaportaita yläkertaan.

"Hän on paras isäntä kotiväelleen ja alustalaisilleen mitä koskaan on elänyt", hän sanoi. "Ei lainkaan muiden nykypäiväin hurjain nuorten miesten kaltainen, jotka eivät ajattele mitään muuta kuin omaa itseänsä. Jok'ainut hänen palvelijoistaan ja vuokramiehistään on valmis puhumaan hänestä pelkkää hyvää. Jotkut ihmiset saattavat pitää häntä ylpeänä; mutta minä en ainakaan ole nähnyt sellaisesta jälkeäkään. Minun luullakseni se on johtunut vain siitä, ettei hän hurvittele maailman turulla niinkuin muut samanikäiset ylhäiset herrat."

"Kuinka rakastettavaan valoon hän asettaakaan isäntänsä!" ajatteli Elizabeth.

"Tämä ylenpalttinen ylistys ei käy oikein yhteen hänen ystäväparkaamme kohtaan osoittamansa tylyn käytöksen kanssa", kuiskasi täti hänen korvaansa heidän portaita noustessaan.

"Ehkäpä me olemme saaneet asiasta väärän käsityksen."

"Eihän se voi olla mahdollista; mehän saimme kuulla siitä toiselta asianomaiselta itseltään."

Yläkerran avarasta etehisestä heidät johdettiin hyvin kauniiseen vierassaliin, joka näytti aivan äskettäin sisustetun paljon upeampaan ja keveämpään tyyliin kuin alakerran huoneet; ja he saivat kuulla, että tämä uudistus oli juuri tehty nti Darcyn mieliksi, joka oli viime käynnillään suuresti ihastunut tähän huoneeseen.

"Hän on varmastikin hyvin hyvä veli", sanoi Elizabeth, käydessään akkunan luo.

Rva Reynolds kuvaili nti Darcyn iloa, kun tämä ensi kertaa tuli astumaan tähän kauniiseen huoneeseen. "Ja se on aina isännän tapaista", hän lisäsi. "Millä hyvänsä asialla hän tietää tekevänsä sisarelleen iloa, se on tehtävä hetipaikalla. Hän ei laiminlyö yhtään tilaisuutta ollakseen hänelle mieliksi."

Kuvagalleria ja pari kolme parasta makuusuojaa oli vielä näytettävänä. Edellisessä oli useita hyviä tauluja, mutta Elizabeth ei pystynyt arvioimaan niiden taiteellista arvoa; ja öljymaalauksista hän pian käänsi huomionsa muutamiin nti Darcyn tekemiin väriliitupiirustuksiin, joiden aiheet olivat mielenkiintoisia ja joita hän kykeni paremmin käsittämään.

Galleriassa oli myöskin Darcy-suvun muotokuvakokoelma, joka ei paljon voinut viehättää vierasta katselijaa. Elizabeth asteli niiden riviä pitkin, etsien joukosta nähdäkseen ainoat hänelle tutut kasvot. Vihdoinkin hän ne keksi — ja hän seisahtui miltei säpsähtäen, kun kuvasta katseli häntä vastaan hra Darcy ilmi elävänä ja huulillaan samanlainen hymy kuin joskus aikaisemmin tämän herran itsensä katsellessa häneen. Hän seiso i hyvän aikaa kuvan edessä vakaviin mietteisiin vaipuneena, ja hän kääntyi vielä kerran sitä katsomaan, ennenkuin he lähtivät galleriasta. Rva Reynolds kertoi, että kuva oli maalattu hra Darcyn isän vielä eläessä.

Tällä hetkellä Elizabeth ajatteli kuvan esittämää henkilöä varmastikin leppoistemmin kuin koskaan ennen heidän tuttavuutensa aikana. Rva Reynoldsin isännälleen suitsuttama ylistys ei arvatenkaan ollut liioiteltu. Milläpä kiitoksella onkaan suurempi arvo kuin älykkään palvelijan antamalla? Veljenä, tilanomistajana, isäntänä hän piti hyvää huolta monien ihmisten onnellisuudesta. Kuinka paljon surua ja iloa hänen vallassaan olikaan valmistaa toisille! Kuinka paljon hyvää tai pahaa hän pakostakin joutui tekemään! Jok'ikinen taloudenhoitajattaren mainitsema luonteenpiirre oli ollut hänelle edullinen; ja kun Elizabeth vaarinotti noita kankaalle maalattuja kasvoja, joiden silmät katselivat suoraan hänen silmiinsä, hän muisteli elävätä katsetta kiitollistemmin mielin kuin koskaan ennen — hän muisti siinä huomanneensa lämpöä, joka lievensi ja pehmitti ilmeen ankaruutta.